

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2017. VII. évfolyam 2. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

**Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit
MINDEN JOG FENNTARTVA**

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2017
VII. évfolyam 2. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**LEKTOR-KORREKTOR:
BÁRDOS LÁSZLÓ PhD**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

**Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Ambroozia

www.ambroozia.hu

Barátok Verslista

<http://portal.verslista.hu>

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

KALÁKA

<http://www.kalaka.com/>

MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR

<http://mek.oszk.hu/>

Magyar SzínházTechnikai Szövetség

<http://msztsz.hu/szinpad/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

PARNASSZUS

<http://parnasszus.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Kamarás Klára honlapja

<http://sidaversei.homestead.com/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(a jelzett oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KASKÖTŐ ISTVÁN: *Az öreg Joe*

<http://mek.niif.hu/09200/09216/index.phtml>

Hangok búvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó **RIPORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

HÍREK

A Horváth-Hoitsy Edit irodalmi-művészeti díj átadójára

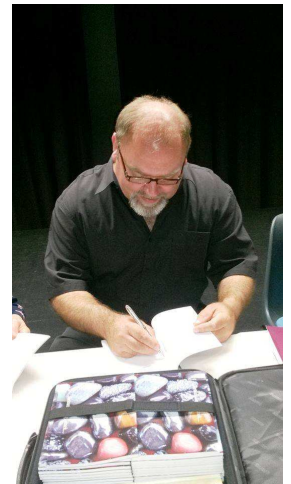
2017. május 04-én, csütörtökön du. 16.00-tól
műsorral egybekötve került sor a **Zuglói Civil Házban**.

A DÍJAZOTT:

KARAFFA GYULA

(Nyíregyháza, 1964 január 29.)

*író, költő, szerkesztő, a Börzsönyi Helikon irodalmi periodika fenntartója
aki kitartóan, magas színvonalon végzi művészeti munkáját.*

Fotók: BARANYAI ATTILA

A műsorban közreműködtek:

Keczely Gabriella, Kemény János, Ster Erika, Szesztay András, Szájbely Zsolt

Karaffa Gyula új kötetét dedikálta a műsor végén — jelen lapszám további oldalain összeállítás olvasható írásaiból.

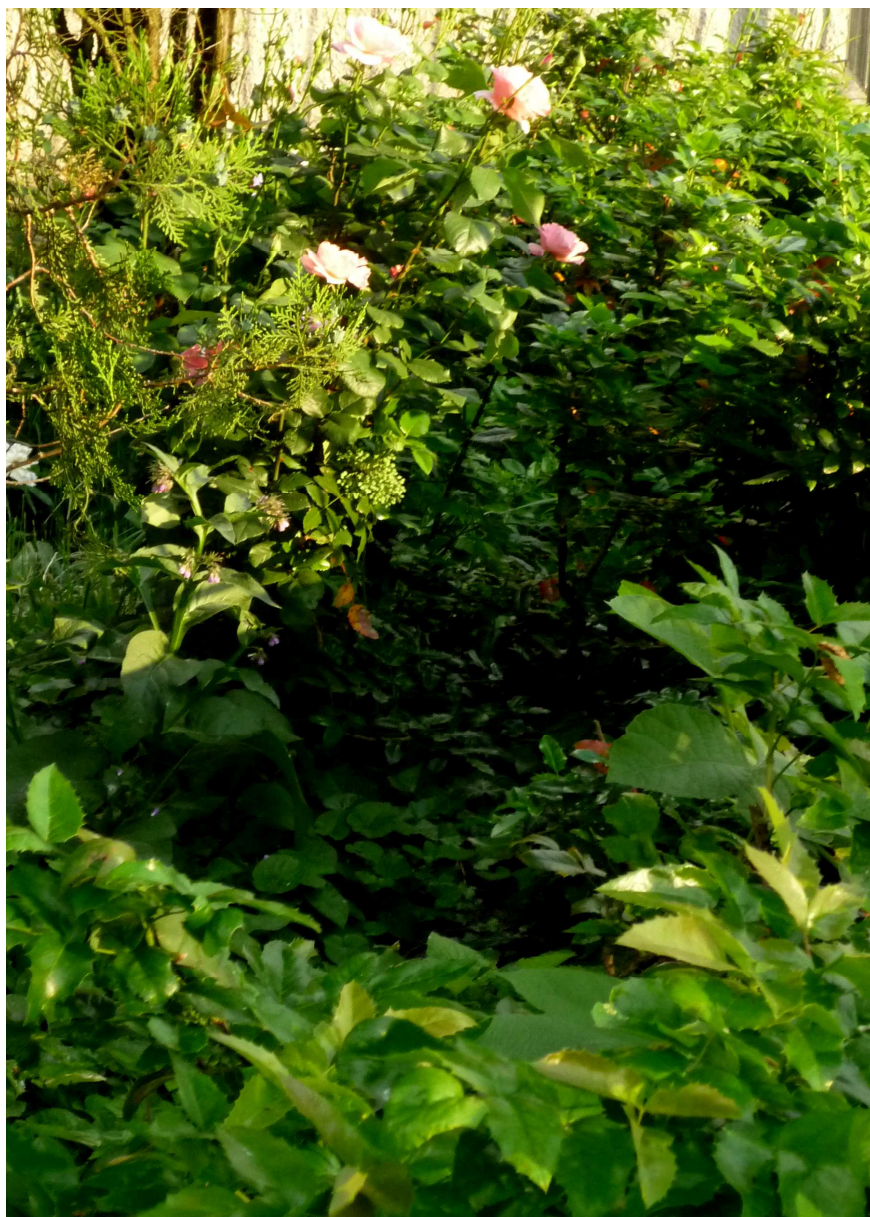
Miután „időnk lejárt” a Civilházban, nálam folytattuk a beszélgetést, ismerkedést. A jelenlevő szerzők – Bodó Csiba Gizella, Karaffa Gyula, Keczely Gabriella, Kemény János, Mándy Gábor, Mester Györgyi, Szájbely Zsolt – , olvastak fel írásaikból.

Fetykó Judit

TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA	94
ÁDÁM PÉTER	78
BALOGH ÖRSE	12
BARANYAI ATTILA	5
BARANYI FERENC	12
BÁRDOS LÁSZLÓ	117
BÍRÓ JÓZSEF	17
BODÓ CSIBA GIZELLA	91, 100, 101, 102, 103
BORNEMISZA ATTILA	11
BÓSZE ÉVA	114
BUDA FERENC	62
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	95
CZÓBEL MINKA	34
DARVAS JUDIT	8, 118
DEDIK JÁNOS	59
FÁBIÁN MÁRIA	18, 19, 20, 21
FETYKÓ JUDIT	115
GÉCZY BALÁZS	35, 36
GYÖRGYPÁL KATALIN	106
HABOS LÁSZLÓ	107
HAJNAL ÉVA	82
HALÁSZ ERZSÉBET	112
HORVÁTH-HOITSY EDIT	113
JENEY ANDRÁS	33
JÓNA DÁVID	83, 84
KAMARÁS KLÁRA	57
KARAFFA GYULA	68, 69
KASKÖTŐ ISTVÁN	56
KERÉNYI GRÁCIA	55
KETYKÓ ISTVÁN	85
KORIM LÁSZLÓ	66
KÖLTŐ NAGY IMRE	61
KŐ-SZABÓ IMRE	58
KÖVES JÓZSEF	93
LADÁNYI MIHÁLY	37
LÁM ETELKA	70
MÁNDY GÁBOR	88
MESTER GYÖRGYI	86
MOSONYI KATA	32
NAGY BANDÓ ANDRÁS	16
NYAKÓ ATTILA	108
NYERGES GÁBOR ÁDÁM	13
ÓDOR GYÖRGY	92
PARRA, NICANOR	83
PAYER IMRE	9
PÉTER ERIKA	73
PROSSZER GABRIELLA JÚLIA	104
RADA GYULA	67

SÁRKÖZI LÁSZLÓ	90
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	96
T. ÁGOSTON LÁSZLÓ	74
TRAUTSCH TIMEA	108
UMHAUSER FERENC	63
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF	38
VASADI PÉTER	10
VASI FERENC ZOLTÁN	111
VERASZTÓ ANTAL.....	110
VERMES GYÖRGY DR.....	109
VIHAR BÉLA.....	31
VIHAR JUDIT.....	22

Nyár van, nyár (I)

Fotó: DARVAS JUDIT

PAYER IMRE

Így vagyok úgy

Nem ismerem fel.
A rám meredő tekintetben.
A hívás álságában.
Csak amikor beszélni kezdek,
érezem a hideg nyomást.
Hallgassak, záródjak,
Zátonyosódjak.
A félhang és alig érintés közegében
a mondott jeltelen. Nem történik, meghal.
A tekintet beszél,
nem a néma szavak.
A hozzájuk fűződő viszony mond.
Nézd! Fönt egy vércse röpte vészjósló.
Az ég ugyanaz, a sugárzás más.
De szeretnék iniciálé lenni!
Rajzolt alak, aki betű.
Biztonságos négyszögében.
Közben, mint régi ember,
érezni arcomon a szellőt.
Látni a telt lombok ringását,
Így vagyok úgy.
Vagy!
Lehetne, mint gyerekkoromban a
diktatúrakopott tábla előtt állva,
letörölni a vesztés krétajeleket, amíg
rám nem mered az üres deszkasík.
Majd felrobbantani a földet. Egész az égit.

VASADI PÉTER

Hegymenet

Eleinte lázasan kerestem.
Hogy itt van, ni, ez a nyoma,
kőbe mélyedve, húsba, szavakba,
tűz ki szemekből, az arcból,
oly könnyen lépked a vizen,
halad a láthatatlan lépcsőn
fölfelé, mely fényfüggönyök
közt kanyarog, mint aki
kölsönkapta a testét.
Ha cseppig kivérzik, látni
fogod: tényleg övé. Most
körülropkodik az igéi,
acélcsőrű mondatai húznak
előre, villog a görbe gyémánt-
karmuk, suhog sötéten a toll,
fenyeget, édes éberségnek
süllyed, csap föl a szárnya;
emberformára szabva a Törvény.
Hullámzik mögötte a nyáj,
jól ismerve a pásztor ukogó
torokhangját, vonul, botlik
föl a lajtorján, súrlódik
tüzesen a hiúz a gödölyéhez,
liheg az oroszlán meg a zebra,
juhok közt el-eltűnik a párduc,
hátul bivalyok, elefántok, s az
őzek farkasok közé keverednek;
a szép szőrű, sörényű bűnösök,
megigézve.
Minden villám őt keresi.
Nem végezni vele. Szerелеmből.
Nyitott tenyerében égve
boldogan elhamvadnak.
A tó, mint az ezüstcet, föl-
dobja magát, s visszaomol.
Azt mondták, sose jön meg.
Akkor honnan e nyüzsgés?
Örvénylő tánc? A zshivaj?
Nincs se „kint”, se „alul”.

VASADI PÉTER: *Intarzia*, Budapest., 2007, Kortárs Könyvkiadó

LOVAG BORNEMISZA ATTILA

Csend hangja

Mióta nem vagy halványabb az Ég

az erdő is néma, hallgatag,

a felhők közé besütött a Nap,

hallgat, hallgat a messzeség.

A kedves völgyben hajlongnak a fák,

nézik az egek sok-sok csillagát.

Mi volt *ez*, kérdem? Varázslat? átok?

A szélben hangod véltem hallani,

de csak zúgtak a patak habjai:

kacagott a szél! Ő kiáltott...

BARANYI FERENC

Most aztán

Most aztán vérszemet kapnak a fű alatti
rovarroganciák petét a napra rakni –
és erdőn és mezőn nő a bogártalom,
már nem is füveken, hanem faágakon.

A bolhaköhögés már kardallá avanszált
(bolhából – mely köhög – kitelne ötven új párt),
velük cincog a jól felfogott kiségerdek –
hol nincs sok macska, ott a cincogás temérdek.

És katedrára ül minden falubolondja
s a krétánál bizony fontosabb lesz a spongya:
felírni komplikált – törölni egyszerűbb.
Balgák az államok, mert nem mind Egyesült.

Most aztán összeáll, mi nem tartozhat össze,
agyaggal nem barát a humusz és a lösz se,
de mégis anyaföld lenne ez is, az is,
akár salak, akár sétányra szórt kavics.

Elvitársak, végül is mi a túróható fel?
Van nyáron vadgyümölcs, télen kopott pulóver,
a csillag ágait se csökkentette pártom:
maradt az öt. S elég jól látszik mind a három.

<http://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm>

BALOGH ÖRSE: *Tavaszi (2)*, 15x15 cm pasztell

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

A síkból kiemelkedne, feltöltődne

Hogyha sikerülne valami az életében,
valami nagy és jelentős,
maradandó és visszavonhatatlan.

Akkor egyszeriben többet kérdeznék
a szerencsés szülőktől a sűrűbben jelentkező
barátok, hogy ő hogy van,
s mostanában mik a tervei, min dolgozik.
Hirtelen kíváncsibbak lennének az unásig
mesélt anekdotákra, s hamar megtanulnák
maguktól, kívülről idézni viccesen suta
vagy meglepően koraérett, bölcs
gyermekkori mondásait.

Akkor egyszeriben megjegyoznék a fodrászatban,
külön, mikor belép, s ahogy mondja:
„csak egy kis igazítás lesz”, a szavakat,
a nézést, testtartást, a hangsúlyt,
s külön, még egyszer, jó alaposan eszükbe vésnék
távozásakor, előkészítve a majdani elmeséléseket,
itt járt, ezt mondta, így meg úgy, így nézett.
Úgy találnák, szerény volt, kifejezetten
illetudó és visszafogott, nem élt vissza vele,
hogy megérezte, rögtön felismerték, továbbra is
hétköznapi ember módjára viselkedett, normális
volt, „egy közülünk”, bár gyanúsak találnák
a második-harmadik egymás után újramesélés során,
hogy mi van, ha ez a végtelen szerénység valójában
inkább végtelen belépzeltséget, lenézést takar.

Akkor egyszeriben eszébe jutna a régi szerelmeinek,
azoknak, akik egy nappal korábban, vagy talán eleve,
még a nevét se tudták, ha pedig tudták, akkor hát
rögtön elfeledték, ha pedig nem rögtön, hát volt idejük
rá, maguk előtt is ez a mentségük, hogy volt rá idejük,
nem is kevés, évek. De ekkor bezzeg eszükbe jutna,
ahogy hirtelen minden, idéznék ki tudja, valaha
egyáltalán kimondott, szenvedélyes udvarló mondatait,
emlékeznének hirtelenjében a szeme csillogására,
ahogy a dohánymárkára is, amit akkoriban szívott,

ha ugyan, ha akkoriban épp, végtére is csalóka
az emlékezet, egyáltalán dohányzott. Emlékeznének,
ha ugyan találkoztak vele akár csak egyszer is,
hova mentek, mit rendeltek, milyen ruhát viselt, s ők,
főleg ők mit viseltek, „az a kis fodros szoknyám”,
„az a kis pikáns felsőm”, vagy: „kurvás”, „az volt rajtam”,
meg: „láttál volna akkor, hiszed-e vagy nem, de
jó nő voltam”. Úgy szerette őket, gondolná egy
pillanatra elmerengve a többségük, de azért nem baj,
gondolná valamennyied részük, hogy így alakult,
végül is mihez is kezdenének most egy ekkora hírességgel,
aki például szereti-e egyáltalán a lecsót vagy a rántott máját?

Akkor egyszeriben híres diák lenne volt iskoláiban,
ahol akkor azonnal mindenki emlékezne rá,
még azok is, akik ténylegesen ismerték akkoriban,
csak ezidáig afféle kimondatlan közegyezményként
emlékét, egész valóját zárolták, távolról, igaz, csak
nagyon távolról követve azért addig is kisebb-nagyobb
sikereit, hátha itt még várható valami a közeljövőben,
hátha egyszer egy csapásra mindenkinek emlékezni
kell, hogy például szerette-e a biológiát, sokszor
felmentették-e tornából, rakoncátlan diák volt inkább
vagy csendes, visszahúzódó jótanuló. Megtalálnák
viszonylag gyorsan a tablóképét egy eldugottabb
folyosón, s átvinnék menten egy forgalmasabb részre,
ahol sűrűbben takarítanak, vagy legalábbis majd
sűrűbben takarítanak onnantól, az igazgató pedig,
aki akkortájt ott még csak egyszerű, „mezei” tanár volt,
már készítené otthon, csak ez lenne a nagy dilemma,
hogy a kék vagy a fekete-sötétszürke öltönyét, ha
egyszer csak, tegyük föl, megcsörren a telefon,
nyilatkozni hívják.

Akkor egyszeriben, mint valami hirtelen vett,
nagy levegővel felfújt luftballon, a síkból
kiemelkedne, feltöltődne élete mindenféle
izgalommal és büszkeséggel, ismerősei
száma ugrásszerűen feldolgozhatatlan,
mi több, felfoghatatlan nagyságrendekig (s tovább)
nőne, mások által neki róla mesélt történetek
által emlékei gyűjteménye a sokszorosára gyarapodna,
egyszeriben nemcsak lenne élete, de olyannyira
lenne, olyan nagyon fel-, vagy talán inkább
kitöltődne, hogy az akár több embernek, több
emberélethez is kényelmesen elegendő lenne,
s ő így, úgy képzelné, kényelmesen válogathatna
minden nap kénye-kedve szerint, aszerint, hogy
milyen lábbal (hangulattal) kel fel, hogy e
sok embernyi sok életből melyik nap éppen

melyiket élje, melyik életéhez, akár hiú igazgató
melyik öltönyét, akár egykor jó nő melyik régi
ruháját, mely, de kár, de hát, persze, gondolhatta
volna, ó, hát persze, hogy már nem megy rá, akár
fodrászkisasszonyok melyik betévedt híresség
melyik mozdulatának, hangsúlyának, nézésének
melyik féle értelmezését, akár a szerencsés szülők
akiknek az épp őket hívó, s nekik köszönhetően maguk
is szerencsésé avanszált barátaik, mikor megdobbanó
szívvel konstatálják, hogy odaát kicsöng a telefon,
hogy mindjárt egy igazi híresség szüleivel fognak
beszélni, s most, hirtelen támadt, nagy izgatottságukban,
lányos zavarukban nem is tudják, a híres csemetével
kapcsolatban elsőként melyik, remélhetőleg
azért mégseem túlon túl intim kérdésüket
tegyék fel; ott tartott e hosszú, most már belátja,
túlzottan is hosszú, hosszan végiggondolt belső
hasonlata előtt, hogy e sok embernyi, sok életből
melyik nap éppen melyiket élje, melyik életéhez
melyik garnitúra emlékét, élményét, frissiben szerzett
vagy varázsütésre nagyon régről előkerült,
szinte már teljesen el is feledett barátait próbálja föl,

hogya sikerülne valami az életében,
valami nagy és jelentős,
maradandó és visszavonhatatlan.

Basszameg.

(megj.: *Kalligram*, 2017. január)

NAGY BANDÓ ANDRÁS

Gyökerek

Persze,
a függetlenségi nyilatkozat,
az alkotmány,
a demokrácia,
a rabszolgaság,
a bevándorlási hivatal,
a szabadságszobor és
a szabadság,
a szesztilalom,
a maffia,
a fegyverhasználat,
csupa újszülött,
de voltak ott még indiánok,
kanyonok, tavak, folyók,
és a mamutfenyőket
sem a bevándorlók ültették.

BÍRÓ JÓZSEF

HAIKU - (1)

ahol akad al
ma ott jogar is a
mit kamera les

HAIKU - (2)

porra ken sarat
maradi hamisara
urnaalkonya

HAIKU - (3)

amit nem oda
java júniusamat
hava kell rendre

KÉPZŐMŰVÉS Z KÉPZŐMŰVÉS ZET

1953-ban születtem Budapesten.

Tagja voltam öt évig a Budapesti Pedagógus Képzőművész Stúdióknak, ahol Bodonyi Ferenc tanár úr vezetésével aktot és portrét rajzoltunk. Öt alkalommal vettem részt a stúdió képzőművész táborában.

Kiállítottam az Orosz Kulturális Központban, belvárosi kávéházakban, a Szabó Ervin Könyvtár fiókjaiban és a Harmónia Műhelyben, a Csili Művelődési Központban, a RAM-ban.

Jelenleg a Csili Művelődési Központ Felnőtt Művészképző Szakkörébe járok, a tanárunk: Bunda János István.

Az alkotás nagy öröm, mikor egy-egy jól sikerült munkámmal elkészülök, nagyon jó érzés lesz úrrá rajtam. Célom, hogy képeimmel másoknak is örömet okozzak.

FÁBIÁN MÁRIA

képzőművész

<http://mfabian.5mp.eu/web.php?a=mfabian>

Zöld kalapos nő, 40x30cm, akvarell

Zöldben, 40x30cm akvarell

KÉPZŐMŰVÉS Z KÉPZŐMŰVÉS ZET

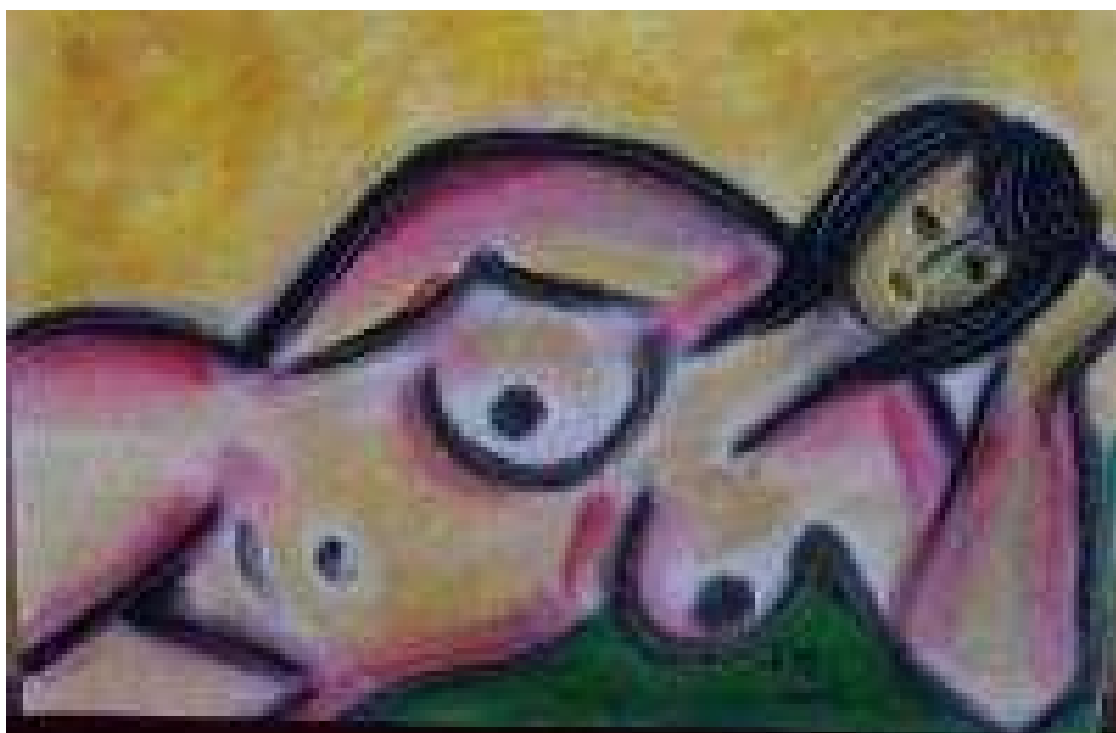
FÁBIÁN MÁRIA kkkkk

Narancs színű fej, 30x40 cm, pasztell

Női fej 40x30cm, pasztell

Akt, 35x50 cm, vegyes technika

KÉPZŐMŰVÉS Z KÉPZŐMŰVÉS ZET

FÁBIÁN MÁRIA

Női akt, 30x40cm ceruzarajz

Akt kék széken, 50x70cm pasztell

Férfi akt, 35x50cm, pasztell

KÉPZŐMŰVÉS Z KÉPZŐMŰVÉS ZET

FÁBIÁN MÁRIA

Három énekes, 40x30cm, akvarell

Három fej, 40x30cm, vegyes technika

Békegalamb, 40x30cm, pasztell

Íjász, 21x29cm, vegyes technika

VIHAR JUDIT

A japán Gendzsi magyar unokája

Gondolatok Krasznahorkai László: Északról hegy, Délről tó, Nyugatról utak, Keletről folyó című művéről

A „ragyogó”¹ vagy a „fénylő”² Gendzsi, ami japánul „hikari” Gendzsinek³ hangzik, olyan sugarakkal árasztotta el a világot, hogy nemcsak Japánban, hanem egész kontinenseken, sok-sok országban egy ezredéven át is érezni visszfényét, tükröződő ragyogását. Ez az ezer évvel ezelőtt Japánban feltörő fénysugár eljutott egy magyar íróhoz, aki ihletet merített *Muraszaki* sikubu alkotásából, a világirodalom első nagyszabású, költeményekkel díszített regényéből s egy művet szentelt a japán regény sajátos folytatásának. *Krasznahorkai László*⁴ 2003-ban megjelent művének, az *Északról hegy, Délről tó, Nyugatról utak, Keletről folyó* című alkotásának a főszereplője Gendzsi herceg unokája. Bár a japán mű a feltételezések szerint 1004. és 1008. között íródott, mégis az időtlenségben játszódó Krasznahorkai regényben az időt, s a teret nem a szokásos léptékkal mérik, az időbeli és a térbeli síkok eltolódnak, s mindez a relativitáselmélet ismeretében nem is tűnik olyan különösnek. Csak így lehet a második évezred elején élt Gendzsinek ma élő unokája a harmadik évezred elején. Krasznahorkai regénye Japánban is nagy tetszést aratott. 2006-ban már ki is adták japánul *Waseda Mika*⁵ értő, kifinomult érzékenységgű fordításában. Ugyanebben az évben émetországban a „Hónap könyve” lett ez a mű.

Kelet és Nyugat

„Senki nem látta kétszer.”⁶ Így kezdődik Krasznahorkai regénye rögtön az első oldalon, ahol nincs más, csak ez az egyetlen mondat. Valójában első fejezetnek is értelmezhető, mert a következő lapon meglepő módon, minden előzmény nélkül a II. fejezet olvasható. A mondat a már említett más lépték, más időbeli és térbeli síkokon mozog, s egyrészt az időtlenség rejlik benne, másrészt a megismételhetetlenségé, amely azt fejezi ki, hogy minden dolog egyszeri, soha nem történhet meg még egyszer ugyanaz. Ahogy a japán teaszertartásnál, a *csadó* vagy más megnevezéssel a *szadó* esetében a ceremóniát vezető teamester is azt emeli ki, hogy az általa ebben a pillanatban elkészített tea egyszeri és megismételhetetlen.

Krasznahorkai művében több helyen is olvashatjuk, hogy soha nem tér vissza ugyanaz a szél. Mintha az időszámítás előtti 6. századból visszhangozna az ókori görög, *Hérakleitosz*

¹ Muraszaki 1963, 23.o.

² Muraszaki 2009, 37.o.

³ Muraszaki 1963, u.o.

⁴ Krasznahorkai 2003.

⁵ クラスナホルカイ 2006.

⁶ Krasznahorkai 2003, 5.o.

mondása: „Kétszer nem lépsz ugyanabba a folyóba”⁷. A műben tehát nemcsak a japán környezet tükröződik vissza, hanem felsejlik a hasonlóság az ókori görög és római világgal és filozofikus gondolkodással is.

Krasznahorkait izgatja világunk múltja és jelene, s különös érdeklődéssel fordul a Távol-Kelet felé. A Gyulán 1954-ben született író több művének helyszíne a Távol-Kelet. 1993-ban jelent meg *Az urgai fogoly*⁸, amely nem Japánban, hanem Mongóliában és Kínában játszódik, s amelyben a kultúrák találkozására, a különböző civilizációk értékeinek felfedezésére fókuszál és tartja fontos és izgalmas feladatnak. Ez a mű is utazásról szól, mint az *Északról folyó* című, ez is keretbe ágyazódik, de *Az urgai fogolyban* még egyes szám első személyben szólal meg az író, az *Északról hegy...* című műben Genji herceg unokájának alakjában jelenik meg. Ugyanakkor mindkét alkotásban érezhető az időtlenség és valamiféle melankólia, s evvel együtt a törekeny békesség féltése. Az író mindkét műben a létezés és a mindenség végső értelmét keresi, de mindkét út kudarcra zárul: az író nem éri el a kitűzött célpontot, Genji herceg unokája pedig elsétál a rejtett kert mellett, amit oly lázasan keresett.

A 20. század végén, a 21. század elején Európa szerte felvetődik valamiféle fásultság a nyugati kultúrákkal kapcsolatban, s önként adódik a kérdés, hogy esetleg a keleti kultúrák hatására kellene változtatni az életünkön. Hátha ettől újjáéledne a Vén Európa? Egy másik nagy regényíró, a Nobel-díjra felterjesztett *Viktor Pelevin*⁹ ezt a kérdést veti fel az 1996-ban írt *Чанаев и Пычмома* (Csapajev i Pusztota) című regényében, amely magyarul 2001-ben jelent meg *Az agyag géppuska* címmel. Ez a mű közvetlenül a Szovjetunió szétesése után keletkezett, s egy külön fejezetet szentel benne az író a japán kultúrának, a hagyományos japán szokásoknak. A regény különös konklúzióval zárul: Csapajevnek egyik kezén hiányzik a kisujja, akár egy *jakuzának*. Bár Pelevin megmarad útkeresőnek, de szerinte a buddhizmus segítséget nyújt abban, hogy elmélyüljenek kapcsolataink a körülöttünk lévő világgal.

A magyar kultúra is előszeretettel fordult és fordul ma is a japán világ felé. Ennek a folyamatnak első hulláma a 20. század elején az impresszionizmus elterjedésével bontakozott ki a Nyugat folyóirat első nemzedéke körében, különösen *Kosztolányi, Juhász Gyula* és mások költészetében.¹⁰ Robbanásszerű újdonsággal hatottak és talán hatnak ma is a magyar olvasóközönségre *Kosztolányi* japán versfordításai.¹¹ Az igen jelentős japán epikából is ekkortájt kapott ízelítőt a magyar olvasó, amikor a Nyugat dekameron sorozatának japán kötetét kapta kézbe.¹²

A japán irodalom remekei ezután csak 1956 után jelenhettek meg magyarul, ekkor a *Nagyvilág* című folyóirat lapjain, de antológiákban is. A máig leggazdagabb japán novellagyűjtemény a japán zenetudós és irodalmár *Hani Kjóko* nevéhez fűződik.¹³ A rendszerváltásig terjedő időszakig számos japán irodalmi mű jelent meg magyarul.¹⁴ 1990-től egymás után adják ki a japán alkotásokat, valójában minden megjelenik, amit lefordítanak, sokszor az értékrend figyelembe vétele nélkül. Erre az időszakra a haikuköltészet és az animéfilmek népszerűsége jellemző.¹⁵

A harmadik évezredben kezdenek megjelenni olyan magyar alkotások, amelyek egy-egy japán irodalmi mű, – legyen az regény, elbeszélés, népmese vagy legenda – inspirálása

⁷ Heracleitus é.n.

⁸ Krasznahorkai 1992.

⁹ Pelevin 2002, 210-270.o.

¹⁰ Vihar Judit 2005, 432-445.o.

¹¹ Kosztolányi 1931.

¹² Mai japán dekameron 1937.

¹³ Modern japán elbeszélők 1967.

¹⁴ Vihar 2009, 383-404.o.

¹⁵ Erdős 2009, 567-575.o.

nyomán készültek. Említhetjük akár Szabó T. Anna titokzatos szerelmi történetét¹⁶ vagy akár a *Liza, a rókatündér* című filmet. Ugyanez az attitűd sugárzik Krasznahorkai alkotásából is.

Krasznahorkai elfogadja a keleti és a nyugati kultúra másságát, szinte maga is rádöbben arra, hogy a mi Földünkön különböző világok léteznek. Úgy látja, hogy itt két egészen más, egy keleti és egy nyugati világ áll szemben egymással. Emiatt vallja azt egy interjúban, hogy „...nem egy világ van, azaz hogy a kijelentéseink nem univerzális érvényűek”¹⁷. Ennek különféle okai lehetnek. Elsősorban is az, hogy a Távol-Keleten az egyén van háttérben, az individuumnak nincs szerepe, mint Nyugaton. Ezzel szemben mindenütt a csoportszellem uralkodik, mindenki szigorúan ennek veti alá magát. A nyugati kultúrából a mindenható egyén emelkedik ki, keleten viszont az ember legfőbb feladata nem más, mint beolvadni a természetbe, hiszen számukra ez a tökéletes harmónia. A keleti kultúra mindent egészében, egységében vizsgál, míg a nyugati analizálva értékeli, osztályozza, rendszerezi a világ dolgait. A japánok mindig a teljes tökéletességre törekednek. Nem maximalisták, sokkal inkább perfekcionista a munkában, az alkotásban és az életben egyaránt. A tökéletes, a „fokozhatatlan” szépség, a megfoghatatlan, a kimondhatatlan gyönyörűség elérése a céljuk. Ahogy Krasznahorkai vallja ugyanott: „...van az ő szépségükben valamilyen légies, földön túlian finom, leheletszerű fegyelem, mely mintha abból eredne, hogy tudják: az ember által teremtett világban, s magában a japánok által átélt természetben is minden egyes elemnek harmóniában és tökéletesen kimért arányokban kell a többivel és az egésszel lennie.”¹⁸ A tökéletes szépség eléréséhez a szíven, az érzelmeken keresztül vezet az út, az ész, az értelem nem olyan fontos. A nyugati világban viszont az ésszt, az értelmet nem lehet kikapcsolni. A japán költészetre is érvényes az érzelem dominanciája: Macuo Basó¹⁹ szerint a verset kétszer kell felolvasni, először, hogy megértsük, másodsor, hogy meg is érezzük azt. A japánok mindenben a tökéletes szépséget keresik: amikor az új ismerőstől kapott névjegykártyát vizsgálgatják, amikor a legparányibb ajándékot olyan gyönyörűen csomagolják be, hogy a legkevesebb segédanyagra legyen szükség. A mindennapi életben ma is tehát a szépség keresése döntő szerepet játszik.

Krasznahorkai először 1997-ben utazik Japánba, majd 2000-ben és 2005-ben hat-hat hónapot tölt a szigetországban. Utazásainak gyümölcse többek között az Északról hegy, Délről tó, Nyugatról utak, Keletről folyó. Az utazás leírása – akárcsak Pelevinnél, – nála sem a látnivalókban való gyönyörködésben merül ki, még csak nem is az ismeretlennel való feltöltekedésben, sokkal inkább önmagunk megismerésére szolgál. Modern gondolat, és mégis örök! *Sákjamuni, Buddha* az időszámítás előtti 400-as években a megvilágosodást kereste, körbevándorolta a világot, aszkétaként remeteségben élt, míg végül csak egy fügefafa alatt érte a megvilágosodás, a *szatori*. Krasznahorkai regényében is megjelenik Buddha alakja egészen különös formában, ahogy még nem ábrázolta talán senki. Buddha nem előre néz, hanem meglepő módon hátra. Krasznahorkai meg is indokolja, hogy miért: „...hogy ne kelljen néznie, hogy ne kelljen látnia, hogy ne kelljen tudomásul vennie, maga előtt, három irányban, ezt a rohadt világot.”²⁰ Valamilyen áttételes utalás lehet ez a nikkói három bölcs majomra, akik se látni, se hallani, se beszélni nem akarnak. Ez az egyetlen pillanat a regényben, amikor eltűnik a sejtető homály, csak a mérhetetlen fájdalom, a világunkért aggódó, elemésztő düh marad.

Még egyszer találunk rá Buddhára a mű lapjain egy *vaka*, azaz egy rövid japán vers idézése során. A szerző *Kúkaira* (774–835), az ezoterikus buddhista *singon* iskola alapítójára utal, akit halála után *Kóbó daisin*ak, azaz 'Nagy tanítónak' neveztek el. A *vaka* keserű hangnemben

¹⁶ Szabó T. Anna 2015.

¹⁷ Krasznahorkai 1998.

¹⁸ Krasznahorkai 1998.

¹⁹ Macuo Basó 1996, 5-14.o.

²⁰ Krasznahorkai 2003, 39.o.

szól hozzánk: nincs segítség, mert Buddha nem jön el, valójában még a kérdések feltevésének lehetősége sem adatik meg a számunkra:

*A Buddha nem hagy el
A Buddha nem jön el
A Buddha hiába, a Buddha nincs itt
Letekinteni a mélybe, semmit nem keresni
Nincsenek kérdések²¹*

Álom? Képzlet? Valóság?

Krasznahorkai regényével elvarázsol bennünket, az álom, vagy a képzelet szárnyán elvisz erre a különös útra, egy rejtett kert megkeresésére. Az álomszerűségben, a képzeletbeli világ megfestésében közös Muraszaki és Krasznahorkai írása. Muraszaki regényében idealizált alakok szerepelnek, akik érzelmeiket követve álmodoznak. A hátborzongató dolgok és a csodás történetek, amelyek regénye hőseivel megesnek, sokszor álomnak, a képzelet játékanak tűnnek. Egy régi szereplő feltűnése, egy illatfelhőbe burkolt szerelmeslevél a kaland utáni másnap reggelén, egy mélyről feltörő sóhaj a szerelmesek beszélgetése közben a parván túlsó oldaláról, egy csilingelő kacagás a vidám kiránduláson, egy fájdalmas zokogás a hűségnek hitt szerelmes megcsalása miatt, mind-mind különös álom a 11. századi Heian-korból, a béke és nyugalom időszakából. Gendzsi álmvilága leginkább például az, hogy azokat a nőket, akiket valaha szeretett, egy nagy házba költöztetné gyermekeikkel együtt, ez volna számára az igazi boldogság. Muraszaki regénye utolsó fejezetének címe is erre a képzeletbeli világra utal: *Jume no Ukihasi*, magyarul: *Az álmok hídján*.

Krasznahorkainál az álom, a képzelet világa mást jelent. Évszázadokon suhan át Gendzsi herceg unokája és – úgy érezzük – a mi korunkban érkezik meg Kiotóba, abba a japán városba, amely 750 éven át volt az ország fővárosa, és még napjainkban is itt él és virágzik a legjobban az ősi japán hagyomány. De nemcsak az időben száguldozunk, a térben is történnek mágikus események. Előbukkan a rejtett kert, aztán egyszerre csak el is tűnik. A mű misztikus és meseszerű egyszersmind. Emlékek jelennek meg villanásszerűen és hunynak ki örökre ebben a véges végtelenben. A hinokiciprusból készült „fedett folyosók felől valami zaj mintha mégis hallatszott volna: a teljes csendben úgy tűnt föl, mintha a tükörsimára csiszolt és tükörsimára járt padlózat hosszú deszkázata az ezer év alatt megőrzött járások történetéből egyetlenegy apró emléket most visszaadna, mert éppen csak túl a csend határán, de ott viszont határozottan hallatszott, hogy egy ponton megreccsent, ahol bizonytalanabbá vált a felfüggesztés éppen, hogy ott megnyikordult egy ponton a folyosó padozatának deszkázata, megismételvén és újraidézvén mára egyetlenegy lépés súlyát, egy emlék bizonyosságát, hogy egyszer járt itt valaki.”²²

Eközben ezt a művet is átjárja a Heian-korszak életérzése, a Muraszaki regényét is átszövő *mono no aware*. Ez a dolgok iránti érzékenység, az elmúlás miatt érzett édesbús fájdalom, az illanó öröm, az élet múlandósága feletti bánat. Ez a nézet egyfajta kifinomult artisztikummal párosul, igen magasra értékeli a művészeteket, a kalligráfiát, a finom illatok élvezetét. Krasznahorkai regényében a *mono no aware* hangulatának megteremtéséhez lírai elemeket használ, leírásainak hangulatát balladai homály járja át.

²¹ u.o., 96.o.

²² u.o., 48.o.

Mintha óriásnagytóval néznénk ezt a világot

Ugyanakkor Krasznahorkai művében a leírások rendkívül pontosak, a legapróbb részletek megjelenítését a tudományos precizitás jellemzi. Ebben az álomvilágban az író számára nagyon fontos az epikai hitel. Amiről ír, azt igyekszik személyesen is megnézni, ugyanakkor rengeteget olvas hozzá. Mintha egy óriás nagytóval át néznénk minden leírását, melyek filmszerűek, mintha premier planban vennék fel őket. Nem véletlen, hogy írásaiból *Tarr Béla* hat sikeres filmet készített. Elég, ha példaként a kolostor gondos építésére, a kertek leírására, a szútrák bambuszlapocskákra írt kalligráfiájára gondolunk. Mindegyikük megrajzolása, megformálása egy-egy műves ékszer gondos megmunkálására emlékeztet. Maga a mű címe is erre a japáni alaposra, pontosra utal: csak ott szabad kolostort építeni, ahol északra hegy, délre tó, nyugatra utak, keletre pedig folyó található. Krasznahorkai elvisz bennünket az ősi Japán mindennapjai közé, amikor például a kolostorkert köveiről szól:

„A kő, amit az udvarok tökéletes felszínének kialakítására használtak, s amit hosszú időn át kogetsudainak neveztek, nem a környékről származott, hanem azt egyéb kevésbé jelentős források mellett legfőként az innen vagy jó száz tengeri mérföldre fekvő kies Takasago tartomány nagy gonddal kiválasztott kovahegyeinek oldalából bányászták eredetileg, ott örölték apró darabokra hatalmas, öszvérekkel forgatott malomkövek között, s onnan szállították aztán folyamatosan az egész országot bűvöletben tartó Kyotóba, s hordták föl kis kordékkal a nemesebb kolostorokba, amiképpen ebbe is itt, [...] ahol aztán erre kijelölt fiatal szerzetesek láttak neki, hogy nehéz kőzúzó kalapácsokkal elérjék a zúzadék megfelelő, egységes méretét, [...] nekilássanak a széles, vastag fogú gereblyékkel megadni a végleges formát, azaz a tökéletesen vízszintes síkot újra meg újra kialakítani egyfelől, másfelől a gereblyék fogazatával behúzni a párhuzamos hullámokat a fehér murvafelületbe, hogy aztán így ne pusztán a képzete, hanem a valósága álljon elő annak a paradicsomi tökélynek, mely ugyan mintha valami nyugtalan tengeri felszín, s itt-ott vad sziklák körül örvénylő hullámokat mutatott volna, valójában azonban a szépség fokozhatatlan egyszerűségébe álmódta bele, hogy minden van, és még sincsen semmi, hogy a felfoghatatlan rémületes sebességben létező dolgok és folyamatok a felvillanás és a megszűnés befejezhetetlennek tetsző kényszerébe zárva mégis bírnak valami káprázatos állandósággal...”²³

A japán nyelv végtelen hosszú mondataira emlékeztető leírásaiban Krasznahorkai szinte minden fejezetet egy önálló mondatban ír le, melyet örvénylő ismétlődésekkel, párhuzamos gondolatritmusokkal tesz feledhetlenné. És ebben megegyezik ez a regény a nagy előd, Muraszaki sikibu írásművészetével, aki hatalmas regényfolyamában a Heian-kori műveltség egész tárházát vonultatja fel: Muraszakinál is olvashatunk például a korabeli építészetéről, a könyvek megformálásáról, a jellegzetes japán papír, a *vasi* készítéséről.

Az epikai hitel elérésére Krasznahorkai a mindennapi élet tartozékainak japán neveit használja, ezzel próbálja megfesteni a jellegzetes japán *couleur locale*-t. Ide tartoznak például a japán mértékegységek, a házak vékony és erősebb nyílászárói, a *sódzsi* és a *fuszuma*, a jégbe hűtött *miszo*, a forró algaleves, a Nandaimon nevű kapu, vagy akár az Oszaka és Kiotó között közlekedő Keihan vasútvonal. Érdekes azonban, hogy Krasznahorkai ezt a vonatot is mágikus pályára tereli: pengeélen száguldó egysínű vasút lesz belőle a regényben. Bizonyos japán jelenségeket szándékosan egy kicsit megcsavar az író ebben a sajátos álomvilágban.

És persze megjelenik a mű egyik főszereplője, Gendzsi unokája. Muraszaki regényében a főhős, az életművész Gendzsi nem kapja meg császár édesapjától a hercegi címet, mert a fiú törvénytelenül fogant Kiricubo nevű ágyasától. Krasznahorkai viszont hőstét kitünteti a hercegi címmel, Gendzsi herceg unokájának hívja a regényben. Japán szokás szerint először csak beszél róla, majd a IV. fejezetben nevezi meg. Igazi nevét azonban soha meg nem

²³ u.o., 31, 32.o.

tudjuk. Amikor először találkozunk vele, éppen hányással küszködik. A misztikus világból egyszerre az igazi valóságba csöppenünk. Sőt olykor háborúságra, életveszélyre figyelmezi az olvasót a szerző, amikor kutyatetemről, fadeszkára felszegzett véres halakról ír. Így teremődik meg a misztikusság és a realitás kényes egyensúlya Krasznahorkai prózájában, ahogy ezt az egyik legnagyobb japán írónál, *Akutagavánál* is megtapasztalhattuk. Ezzel azonban az író mást is érzékeltet, azt, hogy hőse nem életművész, nem a kalandok rabja, hanem rendkívül érzékeny, gyenge idegzetű ember, a 21. század üzött gyermeke. Ez a túlzott érzékenység művészelletet takar. Gendzsiről Muraszaki regényében mindig tudjuk, hogy éppen hány éves. Kisgyermekkorától élete végéig kísérhetjük őt nyomon. Gendzsi herceg unokája azonban Krasznahorkai regényében kortalannak tűnik. Rokon vonása azonban Gendzsivel, aki korának ünnevelt férfiszépsége, hogy a hölgyek által körülrajongott feminin alkat. Gendzsi unokája is gyönyörű, ilyené formálja őt Krasznahorkai. Külsejéről a könyv utolsó lapjain olvashatunk, mert az író ebben is követi a japán szokást. „Selymes, csillogóan fekete, lehulló haja a válláig ért, s gyöngéden keretezte az arcát, mely ebben a rendkívüli szépségében valóban a nagyapja szépségére emlékeztetett. A sima, ráncatlan homlok, az arc sápadt fehérsége, a bőr hamvasságának titka fiatalnak őrizte meg. Finoman ívelt szemöldöke, tökéletes biztonsággal metszett szemei, orrának egyenes, vékony, kissé hajlott vonala, dús ajkai már önmagukban is elegendőek lettek volna az emberek csodálatára, de mintha az istenek Genji hercegnek legalább egyetlen kívánságát mégis teljesíteni igyekeztek volna, az unoka tekintetében építették bele mindazt, amit az egykori világhírű és a ragyogó szépség tartalmáról tudott, s melynek örökös vesztét, omlását, végzetét oly sokszor megsiratta.”²⁴

Muraszaki regényében is szerepel Gendzsi unokája, aki lányának fiúgyermeke, és a Niou névre hallgat. De Krasznahorkainál csak Gendzsire, a nagyapára történik utalás. Nála Gendzsi unokájának alakja olyan, mint egy népmesei hősé. Ahogy a legkisebb királyfi elindul, hogy megszerezze az Élet vizét, ő is keresésre indul. A „Száz szép kert” című mű 100. rejtett kertjét keresi, mert az ejtette rabul egyszerűsége miatt. A keresés már-már öncélúvá válik, ahogy a várakozás *Beckett*: Godot-ra várva című drámájában. De nemcsak Gendzsi unokája keres, hanem a rendőrök, a besúgók, a nyomozók, a regény modern mellékszereplői is, akiknek személyében, környezetében keverednek az európai és a japán elemek. Ezek a szereplők a mű végén már nem is tudják, kit keresnek, de a nyüzsgést akkor sem hagyják abba.

A népmesei jelleg abban is megmutatkozik a regényben, hogy minden el van rejtve. Ilyen például a rejtélyes kapu, ami máshonnan máshová vezet. A regényben a tárgyak megszemélyesülnek, példának okáért életre kel a két italautomata. A növények is mozognak, a fák útra kelnek, ahogy a japán népmesékben, de a hatásukra keletkezett drámákban is. A japán népmesékben a fák tudnak beszélni, de még repülni is. A kedvelt szilvafa például felszáll a kertből, hogy meglátogassa bajba jutott kedves gazdáját.

Gendzsi herceg unokája elérkezik a kert közelében található belső szentélybe, ahol megtalálja a békét, és ennek hatására elalszik, vagyis az álom világába menekül.

Hova tűnt a szerelem?

Muraszaki Gendzsije igazi *Don Juan*, minden fejezetben újabb és újabb szerelmi kaland várja. Hol egy udvarhölgygel tölti az éjszakát, hol egy vidéki lakba vonul el újabb választottjával, de az is előfordul, hogy apja ágyasával találkozik titokban. Krasznahorkai művében viszont egyáltalán nem szerepelnek fiatal nők. Gendzsi unokája már elfásult, nem nők után futkos, a rejtett kertet keresi. A leggyönyörűbb kertet, amit ha valaki meglát, nem akar beszélni róla, mert az a kert szent kert. Hova tűnt a nagy szerelmek sora Krasznahorkai művéből? Ott van,

²⁴ u.o., 133.o.

ott is feltűnik a beteljesülés, a nagy szerelem, de persze az is más dimenzióban, más léptékkal mérve. Krasznahorkai leírja, hogy a kétszeresen is elrejtett kertben, a mohaszőnyegen egyenként nyolc, körülbelül ötven esztendősinokicypus magasodik. És itt jelenik meg a mű másik főszereplője: egy hinokicypus, hiszen, mint már említettük, a japán kultúrában, népmesékben nagy szerepet kapnak az élőlények, főként a fák. A hinokicypus pedig azért fontos, mert ebből a fából épülnek a kolostorok, köztük az a kolostor is, amelynek kertjét Gendzsi herceg unokája kutatja megszállottan. De Krasznahorkai művében Gendzsi unokájának kertkeresésén túl egy még különösebb utazásról is olvashatunk. Arról az utazásról, amikor száz milliárdnyi pollenszem röppen fel a magasba és indul el a hosszú útra, hogy beporozhasson egy másik sejtet, s ebből új élet fakadjon. Mintha természetfilmet látnánk arról, ahogy a számtalan sperma elindul az egyetlen petesejt felé, úgy repülnek el Kína Shandong tartományából, a Taishan közeli erdőből a pollenszemek, melyek közül szinte mindegyik elpusztul, hogy végül egyetlen közülük megtermékenyítsen egy nőivarú hinokicypus sejtet a termős tobozvirágok között egy kiotói kolostor udvarán. Nem véletlenül ír Krasznahorkai a kínai Shandong tartományról, amelynek neve 'Keleti-hegységet' jelent. Hiszen ez a vidék adott otthont a távol-keleti kultúrának: a taoizmus, a kínai buddhizmus és a konfucianizmus szülőföldje. Itt, a szent Taishan hegyek között született maga Konfuciusz is. A két parányi sejt nagy találkozása sikerrel jár, a szerelem beteljesül, az egyetlen nőivarú sejtet megtermékenyíti az az egyetlen pollenszem a sok milliárd közül, amely eljutott hozzá.

Honnan fúj a szél?

Muraszaki híres regénye ötvennégy fejezetből áll. Ezek közül negyvenegy fejezet hőse Gendzsi, az utolsó tizenhárom fejezet középpontjában pedig Kaoru, Gendzsi fia szerepel. Krasznahorkai regénye ötven fejezetre oszlik. A fejezetek számát római számokkal jelöli a szerző, mintegy jelezve a történet ódon patináját. Az oldalak oszlopszerű szedése a japán templomok, szentélyek, kolostorok faoszlopaira emlékeztet. Vagy akár a függőlegesen írt japán szövegekre, Muraszaki kézírására. A regényt az író keretbe foglalja. A VIII és a L fejezet szinte ugyanaz. Csak az utolsó fejezetben csöppenünk vissza az álomvilágból a valóságba, mert a Keihan vasútvonalon közlekedő vonatra már nem száll fel senki, Gendzsi herceg unokája kék kimonójában, fehér selyemkendőjével úgy tűnik el, mint egy mesebeli szellem.

A regény stílusa azonban egyáltalán nem hasonlít Muraszakiéra. Sem a Heian-korra jellemző *monogatari*kra, a tágabb értelemben használt epikus történetekre. A monogatari műfaja hol mese, novellafüzér, anekdotagyűjtemény, legenda volt, hol történelmi tabló, szájhagyomány útján terjedő hősi eposz. A monogatarit ugyanakkor a polgári regény, elbeszélés előfutárának tekinthetjük. Krasznahorkai prózájában főként nem az epika, sokkal inkább a líra dominál. Lírikus hangvétellű vallomásos prózája, – nevezhetjük úti esszéregénynek is, – sokkal inkább emlékeztet a 17. században közkedvelt japán *haibunok* prózai szövegeire, a versekkel díszített útinaplókra, melyeknek legnagyobb mestere Macuo Basó volt, legkiemelkedőbb haibunja pedig az *Oku no hoszomicsi*, az *Észak ösvényein* című. A haibunokban a szerzők közismert tájakat, híres épületeket írtak le, s közben egyes szám első személyben őszinte érzéseikről, filozofikus gondolataikról vallottak. Krasznahorkainál is ezt a lírai áradást látjuk azzal a különbséggel, hogy az ő írása sejtelmesebb, sosem didaktikus, tele van rejtélyekkel, így nem egyes szám első személyben szól hozzánk, hanem egyes szám harmadikban, miközben titokzatosan magára ölti Gendzsi herceg unokájának álarcát. Ebben a prózában Basó és Krasznahorkai alkotómódszere nagyon hasonlít egymásra: a művész háttérbe szorítja önmagát, s így jobban közelít a valósághoz, azonosul művészete tárgyával, ezáltal életre kelti a valóságot, megteremti az igazi szépséget. Ezután, a feszültség tetőfokán a művész elhallgat,

a folytatást az olvasóra bízva, aki tovább szövi a történet fonalát, s ezáltal az alkotás részesévé válik.

Sok minden el van rejtve Krasznahorkai művében. Nemcsak a kert, hanem a nekünk szóló gondolatok, kérdések is, amit az olvasóknak kell megtalálniuk. Krasznahorkai, miként a japánok is, szimbólumokban gondolkodik, ilyen szimbólum nála például a szél:

„Volt nappali szél és éjszakai szél, volt hajnali és kora esti, volt havat hozó és meleget hozó, volt a tavasszal érkező és volt az ősszel, volt gyöngéd és játékos, és volt veszedelmes és pusztító, [...] jöttek a passzátok és antipasszátok, jöttek a talajközeli és a magaslati szelek, volt jet-stream odafönt, a már elérhetetlen messzeségben, lent meg ott volt a várva várt vagy rettegett tengeri szél, voltak a szárazföldön és voltak a barlangokban is, voltak a folyók sodrásának tengelyében, és voltak az őszi kertben is, tényleg a lehető legelképezhetőbb fajtákban és irányokban és mértékben mindenütt, de valójában – megszámlálhatatlanul és felsorolhatatlanul – csak annyi történt, hogy itt voltak mindig, még a szélcsendben is – mégsem voltak itt, mert ha jöttek, akkor nem jött semmi, ha mentek, belőlük semmi nem maradt, még a szélcsendben sem: láthatatlanok voltak, amikor megérkeztek, és láthatatlanok, amikor elmentek...”²⁵

Nem tudjuk mi sem, hogy ezek a szelek mit szimbolizálnak, talán embereket, élőket és holtakat, talán különféle eszméket, vagy talán csak a mozgást, a változást? Az egyik legfontosabb kérdés a műben: honnan fúj a szél? Talán ezért nem találja meg a hön vágyott kertet Gendzsi herceg unokája, mert nem ismeri a helyes szélirányt? Pedig a válasz ott van, de persze el van rejtve: a megtermékenyítő pollenszemet csak a helyes irányban fújó szél tudja eljuttatni Kínából Japánba. A helyes irány pedig Nyugatról Keletre és sohasem fordítva!

Felhasznált irodalom

- Erdős György 2009, *Japán irodalom Magyarországon 1990-től*. In: Tanulmányok a magyar–japán kapcsolatok történetéből. Szerk. Farkas Ildikó – Szerdahelyi István – Umemura Yuko – Wintermantel Péter. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 567-575.o.
- Kosztolányi Dezső 1931. *Kínai és japán versek*. Genius Lantos, Budapest.
- Krasznahorkai László 1992, *Az urgai fogoly*. Magvető, Budapest.
- Krasznahorkai László 1998, Para-Kovács Imre Egy vándorköltő nyomában (Krasznahorkai László író). *Magyar Narancs*, 1998. febr. 12., 6. sz. 6–7.
- Krasznahorkai László 2003, *Északról hegy, Délről tó, Nyugatról utak, Keletről folyó*. Magvető, Budapest.
- Macuo Basó 1996, *Legszebb haikui*. Fortuna–Printer Art, Budapest.
- Mai japán dekameron 1937. Szerk. Thein Alfréd. Nyugat kiadás, Budapest.
- Modern japán elbeszélők 1967. Vál. Hani Kjóko. Ford. Sz. Holti Mária. Európa, Budapest.
- Muraszaki 1963, *Gendzsi regénye I-III*. Arthur Waley fordítása alapján Hamvas Béla. Európa, Budapest.
- Muraszaki udvarhölgy (Muraszaki sikibu) 2009, *Gendzsi szerelmei I-III*. E.G. Seidenstricker fordítása alapján Gy. Horváth László. Európa, Budapest.
- Pelevin, Viktor 2002, *Az agyag géppuska*. Ford. Bratka László. Európa, Budapest.
- Szabó T. Anna 2015, *Senki madara*. Magvető, Budapest.
- Vihar Judit 2005, „Krikszkrakszokat, japán betűket írnék” In: „Szabad ötletek...” *Szőke György tiszteletére barátaitól és tanítványaitól*. (Szerk. Kabdebó Lóránt – Ruttkay Helga – Szabóné Huszárik Mária). Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola Szabó Lőrinc Kutatóhely. Miskolc 2005.

²⁵ u. o., 22, 23.o.

Vihar Judit 2009, *A japán irodalom megjelenése Magyarországon 1989-ig*. In: *Tanulmányok a magyar–japán kapcsolatok történetéből*. Szerk. Farkas Ildikó – Szerdahelyi István – Umemura Yuko – Wintermantel Péter. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 383-404.o.

朗読源氏物語 1986, 桐壺、夕顔、紫、須磨 大修館、東京

クラスナホルカイ・ラーズロー 2006、北は山、南は湖、西は道、東は川。

松籟社、京都。

Heraclitus é.n, [<http://mek.oszk.hu/03400/03410/html/3643.html>] (2015.07.11.10:05)

VIHAR BÉLA

Látomás Przemyslben

Hajamat megrázza a szél és az ősz
huszonhárom éve vagyok ezen a földön tanu -
18 ezer halott között akit megöltek
apáim és bátyáim galíciai iszappal horpadt szemükben
csukaszürkében, vérrel teleszórva,
embervérrel,
18 ezer német, magyar és orosz,
Európa minden gyermekei a Rajna, Duna és Volga partjáról.
A sírok hantján Isten hegedűje sír,
könnyes csillagok hullanak,
csillagok hullanak, virágok és mezők beszélnek.
Az idők freskóját bontogatom 1914 Przemysl.
Fent
az egek boltozatának vetítívásznán, hol az ősz emészti önmagát
az idők freskójából megjelenik a felhők között
az álom-Burg!
lilaruhás püspökök füstölővel -
aranykereszt úszik, az egyház szent körmenete - száll a felhő
... az ősz monarcha piros rendjellel, Bécs császára I. Ferenc József
és egy melankólikus fej gróf Tisza István
szemüveg csillog, rőt prémruhában,
hercegek, gyárosok, diplomaták szektája - salétrommezők
pátriárkák - forradalmak - petróleumkutak -
a felhők kendője száll -
kinyílnak Oroszország steppéi mint az ősi könyv -
- a dekadens cár, II. Miklós,
szlávok paraszatyja, a téboly hófényü glóriájával
- szuronyok csillagai sütnek
és midőn a San folyónál eldördültek az ágyúk
az Isten elmenekült erről a világról -
és most a sírok alá néznek ők, az idők hekatombái alá, a rohanó felhők közül,
melyek tusakodnak mint leomló trónok és birodalmak,
sírok között állok én is és felkiáltok:
ki emeli fel az ő sápadt arcukat
meggyilkolt apáink, bátyáink sápadt arcát esős délután!
Hallom füleimmel és 18 ezer halott fülével megnagyítva a szellő síri ajkát,
jobbról és balról megalázott nemzetek énekei közelednek,
a Duna, Rajna és Volga népeinek karéneke permetezik:
katonák, katonák, keljetek fel,
katonák, katonák, keljetek fel,
nem tudunk felkelni
felkelni nem lehet
vas van a szivünkben...

Forrás: VIHAR BÉLA: *Út önmagadtól*, – <http://mek.oszk.hu/05100/05109/05109.htm>

MOSONYI KATA

Egyetlen rózsató

Sylvia Plath vére, mit a kutyák,
majd a hiénák habzsoltak fel, ha ugyan
hihetünk a férjnek, Ted Hughes-nak,
a végzetes piros, mit szeretett, olyan,
akár egy lángoló rózsza, vagy pipacsoktól
átvérzett útszél egy impresszionista képen.

Lángvörös rózsakert, középütt izzik
a bíborszín szégyen.

Mi minden sűrűsödik egyetlen
rózsatóben! Rilke „tisztá ellentmondását”,
hogyan értem, csak mímelem.
Egyedül a kis herceg érthette ezt igazán,
vagy a kertre hulló végső alkonyat,
s talán az anyját sirató gyermek.

JENEY ANDRÁS

Tollrajzok és akvarellek

Zempléni táj, dombon templom tornya,
Képek mögött, mint tükörben, szőke volta.
Látod kemény telek fehér havát,
Púder takarja, elrejti arcát.

Fehér a csend is. Bíbor, ha viharzik,
Éjjel gondpárnák közt alszik,
Meghitt sarokban traccsol nevetve,
Magányt becsapva nassol, a súlyát feledve.

Szellő fúj álmokat, szél repít táncokat,
Évek szántanak arcokon ráncokat.
Nap színe őriz nyármeleget,
Gyermekmosoly ragyog, dalolva kékeket.

Napok és tegnapok,
Múlt szőtte holnapok,
Ott vagy, hol megmarad,
Hol vagy, ha elszakad
Pókhálószövede,
Száz évek gyökere.

CZÓBEL MINKA

Holló szárnyak

Egyedül, egyedül, sötét rengetegben,
Fényes csillagos ég magasan felettem,
Az óriás bükk is, hogy fénylik, hogy ragyog,
Ágak közt fennakadt, tündöklő csillagok.

Mostan belevegyül a nagy éjszakába
Örök elmúlásnak sűrű, fanyar átka:
Látom, hogy foszlik le mindenről az élet.

Létre, öntudatra, ugyan minek éled?
Ha csak azért úszik percekre napfényben,
Hogy letűnjék ismét örök sötétségben?

Ha csak a „faj” minden ezen a földtekén,
Mért él, mért szenved, mért létezik „egyén”?

Mért oh, mért ez *élet*, ha mégis *halál* van?

Csend! – Hát tudjuk mi fény van az elmulásban?

Forrás: CZÓBEL MINKA, *Boszorkány-dalok* [válogatta: Pór Péter], Bp., 1974, Szépirodalmi Könyvkiadó.

EPRESKERTI SZOMSZÉDAIM

... az egyik szomszéd:

GÉCZY BALÁZS

(SÁTORALJAÚJHELY, 2000.10.31.)

A Zempléni Vízilabda Klub szakedzője 2011-ben bemutatót rendezett az iskola diákjai részére. Rögtön jelentkeztem és nem sokkal később már a cserepadon találtam magam. Előzőleg a focicsapatban kapus voltam, itt is kipróbáltam magam ezen a poszton. Nem telt el sok idő és cserekapusból kezdő kapussá váltam. Három idényt játszottam végig egyedüli kapusként a Vidék Bajnokságban és az Észak-keleti Liga Kupában. A szüleim minden helyi mérkőzést végigszurkoltak, esetenként a bajnoki fordulókra is elutaztak, hoztak-vittek, lehetőségükhöz mérten segítettek a ZVK munkáját.

Mivel nem áll a ZVK rendelkezésére megfelelő uszoda, az egyesület nem tudta a korosztályunkat az országos bajnokságban indítani. Az elért eredményeink alapján a további fejlődés nem volt biztosított. Szakedzői egyeztetés történt más egyesületekkel, azonban szüleim közreműködése nagyban elősegítette, hogy átigazolhassak a MVLC-hez. A feladat nagy, új csapat, új iskola, kollégium, idegen város, de én győzni akarok!

2011 – A Zempléni Vízilabda Klub csapatában a kezdetek a cserepadon indultak.

A 2011/12-es idényt már cserekapusként kezdtem, de a kezdő csapatban fejeztem be.

A ZVK 2013/14-es idényét egyedüli kapusként játszottam végig és megnyertük az Észak-keleti Liga Kupát, ahol a legjobb kapus címet nyertem el.

ZVK a 2014/15-ös Észak-keleti Liga Kupának szintén győztese lett, az MVLC csapatát maga mögé utasítva, 17–4-es győzelemmel.

EPRESKERTI SZOMSZÉDAIM ... az egyik szomszéd:

GÉCZY BALÁZS

A 2015. évi Szentesi Diapolo Kupán a ZVK-tól való búcsúzásként megálltuk a helyünket országos bajnokságban induló és külföldi csapatokkal szemben.

Szüleim hathatós közreműködésével elértük az MVLC-hez történő átigazolást öt csapattársammal együtt. Remélem, hogy hozzá tudunk járulni az MVLC sikeréhez és a ZVK további működéséhez.

2016-os fotók:

A 2015/16-os idény az MVLC serdülői között az országos bajnokság keleti csoportjában már a 6. helyen zárult, a 2016/17-es idényben pedig már veretlenül nyertük ugyanezt a kategóriát. Ezzel az A csoportba való feljutás a célunk.

LADÁNYI MIHÁLY

Valaki

Idekönyököl este asztalomra
s repedt nehéz szédolgozott kezét
ráejti a riadt papírlapokra

Vagy jön-megy csak szobámban oda-vissza
csörtet recsegő székeim között
és olcsó borom szomjasan kiissza

Szegény szeret csak így szegényt — szorongva
beszél hozzám és keserű fejem
tenyere rozsdás abroncsába fogja

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

A SZÉPSÉG HULIGÁNJA: Vázlat Ladányi Mihály költészetéről

Tartalomjegyzék*:

„Jöttem a Körözs mentiből”
„Ének, vezess hozzájuk”
Testvéri tömegek
Belső ellenzékben
Marx és Schopenhauer
A polgárpukkasztó vagány
Csillagok kutyaláncon
Kritikusok (a Kabdebó-affér)
Torkában sóhajokkal
Vérző ujjakkal érdes kövekből
Legendák, csínytevések
Szerelem és kiszérelés, avagy a lélek combhajlata
Jegyzetek

Torkában sóhajokkal

A nyolcvanas években Ladányi egyre ritkábban préseli át a szavakon keserűségét, úgy érzi, késik halála és halhatatlansága. Késnek a hősök, akik álmában üzentek érte. Elhatalmasodó betegsége, magánéleti csalódásai sötét tónust kölcsönöznek lírai hangulatainak, ám az egyén zsákutcájának végén felsejlik az „össztársadalmi” válság, amely végül Kelet-Európa népeinek felszabadulásában, a hol bársonyos, hol véres forradalmakban oldódott fel. Ladányi verseinek mai létjogosultságát leginkább az indokolja, hogy a társadalomtudományok művelőinél pontosabban ábrázolta a maga művészi eszközeivel az emberek kiúttalanságát, amikor rögzítette: minden késik, a vonatok, a kések, a pohárban a méreg, a tornyokban az órák, a madarak az égben, a tűzhely lángja.

Utcák szerelvényeiben
emberek ülnek, házak vagonjaiba zárva.
Késik az idő mozdonya. A szemaforok nem jeleznek.
Egyhelyben nő fel magányunk, mint a nyárfa.
(Napló)

A kádári langyos vizet, a semmilyen kis korszakot, az egyen-szocializmus tarthatatlanságát, a történelmi és személyes élethazugságok lélektani és valóságos bugyrait talán senki sem modellezte pontosabban, mint Ladányi, még a szamizdatos szerzők sem. Egyre lehetetlenebbnek látszott, hogy nincs jövő, csak az örök este vakarózó legyekkel a menetrendeken, s a lefüggönyözött pénztárlablakok mögött valami bélyegzőpuffanásokkal szétszórt zene. A felnőttek ócska csendéletek között várták, hogy felnőjenek a gyerekek. Legjellemzőbb verse e korszakából az „Égő liftben”, amelynek publikálásával (1981!) redőket rajzol a kommunizmus megreformálhatóságában hívők homlokára. Lefelé halad az égő lift,

* A tanulmányt a szerző engedélyével közöljük. Jelen részletben kék színnel jelöltük az aktuálisan olvasható fejezeteket.

amelyben a költő némán, feltartott kézzel áll, lefelé, hogy illúziótlan teste törvény szerint megrágyázza a földet. A liftajtó előtt elsuhanó alakok még felfelé utaznának, de Ladányi mesteri kézzel „rántja egybe” a magános én tragédiájának és a tömeg kiúttalanságának képét. Mielőtt összeégne a jelképes lift, utasa végigtekint lépcsőházi sorsán:

Születtem sónak, jókedvet ízesíteni,
születtem szívnek, hangnak, tapintás gyönyörének,
itt jártam simogatásra kész tenyérrel,
az örömet akartam felmutatni vele.
De mindig szél fúj és eső esett,
bírák, gyámok, örök ültek mellém.
Hát csak a tévelygés örömei maradtak,
kocsmák, szerelmek, és persze álmok,
hogyan eljön az a kor, azért is eljön.
(Égő liftben)

Nos, a boldogság kék madara azóta sem röppent fel a Kárpát-medencében, ám a rendszerváltással megkapott szabadságjogok legalább kárpótolhatták az ötven évnyi elnyomatásban élő „liftutazókat”. Mit gondolt volna erről Ladányi? Idő előtt, 1986-ban bekövetkezett halála miatt ezt már sohasem tudhatjuk meg, a találgatásnak pedig nincs sok értelme. Mindenesetre a géemkák, a vállalkozói, háztáji reformszocializmus korában már nem volt kedve a jakobinust játszani, a lázadás dala rossz fogként hullott ki a szájából. Közöttetek? – tette fel költői kérdését. „Hiszen feltartott kézzel ti is velem utaztok, s folyton rám kiabáltok, ne keltsek pánikot ebben az égő liftben”.

Ladányi sóhaját lemondásnak, keserűségnek, rezignációnak, reménytelen vágyakozásnak, beletörődésnek, szomorú leszámolásnak értelmezi a hivatalos-félhivatalos visszhang. A torokból hangzó sóhaj rekedt panasz-szónak, elfúló tiltakozásnak, hitevesztett lázadásnak, fulladásos bele-nem-törődésnek hallja a megfejtést kereső. Farkas László szeretné Ladányi lázait diagnosztizálni, a fanyar rímek és a szokatlanságukkal zaklató, nyers szóképek közé zárt fájdalmat, keserűséget, mély bánatot jobban megismerni, de eredményességében kételkedik. „Költészetünkben, amely egyre inkább a bánatra szakosodik, sokféle panasz előfordul, a kérkedve viselt rossz közérzettől az elvagyódásig, az üldözöttségtől a szelíd magányosságig, de ilyen mélyről fölszakadó, minden verset meghatározó, egy-egy élenkebb szint is azonnal beárnyékoló keseredettség nem sok” – konstatálja. Farkas nem könnyen szálazza szét a magánemberi keserűségnek és az egyetemes közérzet-jelentésnek szánt verssorok fekete fonalait. Úgy érzi, hogy a személyes sors kátyúi és a rossz társadalmi jelenségek miatti (nem lázadás, hanem) bánat fellegei összegomolyognak. „Sokszor nem tudjuk másnak értelmezni (Ladányi) első személyű panaszát, mint metaforának: a költő rossz közérzete, magánemberi vergődése a társadalmi közérzet toroksóhajának metaforája”.

Ellenpontozásul mégis megjegyeztetik, hogy a költő még az általános csőd közepette sem feltétlenül kedveli a bánat-ruhát, minduntalan le akarja vetni, bár már csak az irónia csúfos lépéseivel képes eltávolodni a szereptől, nem úgy, mint annak előtte. Ezzel együtt Ladányit mégis mindig a magányosság, a kifosztottság gyötörte, akár a szerelemben, akár a politikában. Farkas László a szomorúság Anteusának nevezi a lírikust, akinek legszebb versei sóvárgásból, elhagyatottságból születtek. „Csak a fájdalom nem a harmóniában fogant, s nem zsongott lágyan és beletörődőn”.

Saját testedbe verted a szögeket,
mennyei söntésben várod feltámadásod.
Miféle nótát pengetnek ott utánad

apám, a ványai cigányok?
Egyformára sulykol az idő lassan,
egyforma halvány lesz mögöttünk az árnyék,
s az elejtett szerszámok, mint a rímtelen
sorvégek: tompán, káromkodva kopognak.
(Menet)

Akik nem ismerték közletről Ladányi Mihályt, nem értették, hogy a negyvenes évei vége felé járó irodalmárt miért kínozza a közeli halál előérzete, miért hányja az élők sorából már korábban eltávozott, cipész foglalkozású apja szemére az örökségül ráhagyott csorba gyalut, fogatlan fűrész, görnyedt vésőket. „Hogy segítsek ezekkel, vén halottam, / mielőtt az idő sárba gyúr utánad?” A vicces vagányt nehéz elképzelni az elmúlás örök tragédiáján merengeni, s a fordulatot sem könnyű követni, amikor az irónia elégiába fordul. A kedves testét sem kamillaszag szórja már be, szájában öreg madarak karattyolnak – a kép azt mutatja, hogy a tréfa a purgatórium vagy a mennyország kapujában sem elképzelhetetlen. A vándor útjának végén feldereng az Éden, hol az almát végre fán feledheti, s a kígyót kiröhöggeti – így fejezi be eposzi terjedelmű keresését. Kifulladásra már zihál a tüdő és pislákol csak a lélek, az embert elhagyják ellenségei, aztán a barátai és a felesége. Az ember borostásan, rossz borok moslák ízével a szájában ott botorkál öngyilkosjelöltként koszos utcák során – és egyszeriben fény szállja meg, hogy mégse. Ladányi adott még néhány esztendő magának, jóllehet, készülő belső drámáját kevesen vették észre. A pályáját figyelő, munkásságát értékelő többség azt hitte, versmondait csak azért egyre keserűbbek, mert a szaporodó társadalmi gondokat így próbálja kifejezni, miként a gazdaságpolitikusok, ő is a reform megvalósításának belső ellentmondásait elemzi.

Van időd – mondja az életében megjelent utolsó kötetében, de hamarosan kiderült, hogy számára a földi létben nincs több. Az öreg, szomorú fecske az utolsó szerelem ereszalja alá húzódik, s nem tudja, hová induljon, ha ősz jön a világra, hová térjen meg, ha fészkébe verebek települnek. Ladányi zsoltárban könyörög az Úristenhez (de már nem tiszteletlen, lázadó hangon), adjon még egy kis időt számára, hogy új szerelemnek hódoljon. A félig-meddig búcsúzkodónak nincs kedve itt hagyni a fényes poharakat és a rogyant kerti asztalt, ahol becsíp körükben egynéhány kóbor angyal, s a pokol vicceit is szívesen elhallgatná még – de nincs tovább. Kertet, házat, hazát, dundi hordót télíg kíván az utódoknak, de már seprűkkel, taligákkal sorakoznak mögötte a kenyeres társak, tél szemetesei. Összekotorná még az” örömet, de már elindult érte a révész a vízen által.

De Ladányi ironikusan is búcsúzik, nem csupán érzelmesen:

Tegnap egy vidéki tanyán megpihent Ladányi Mihály költő
viszonylag fiatalon.
Korábban úttörő munkát végzett
a költészet deheroizálása terén.
Beteg érzelmeket operált, szabad ritmusokat ültetett át
elhájasodott jambusokba.
Életében méltatlankodva méltatták magánrendeléseit
válóperes bíróságai.
(Nekrológ)

E verssel Ladányi feliratkozott a halhatatlan költők közé, akik önnön sírversüket írták meg a tragikus irónia eszközével. Búcsúversében is mesteri módon deheroizál, ugyanis (mivel nem hitt a modern gazdasági elméletekben) az enyhén pátoszos hangulat után felsorolja, miket rejtegetett még életében, amivel aztán végképp földhöz láncolja a másnál éteri érzelmeket:

egy darab kapukulcsot, egy darab bicskát, három méter cukorspárgát jelképesen, továbbá a hitelezőkhöz (OTP, Díjbeszedő Vállalat, ÜMK, stb.) elküldendő búcsúleveleket. „Feltámadása holnapra várható, / ha a vasúti restiben lenyelt / pocskék nagyfröccsöket kialudta”.

Ladányi Mihály halála után megindult a szocialista típusú mítoszfaragás, ami leginkább a „nem természetes halállal halt, eltették láb alól” stílusú kitételekben fogalmazódott meg. Nem csoda, hogy elnyomatásban, diktatúrában szinte önmagukat gerjesztették e legendák, bár esetünkben nem sok alapjuk lehetett. Ezért aztán itt bővebben nem foglalkozom velük, s annál inkább nem, mert akadtak komoly búcsúzkodók is. Miként például Tamási Orosz János, aki számára Ladányi Mihály testesítette meg utolsóként régi századok poétamintáját. „A csavargás nála még a szabadság utáni vágynak, a szabadság keresésének metaforája volt. Szerelemkereső kóborlásai miatt nem kövezték meg szigorú, ámde fogadatlan erkölcsösözök, bár riporterek eredtek annak nyomába: hány gyereke van a költőnek, s hány asszonytól?... Lehet: e külsőségek is elősegítették költészetének oly látványos térhódításait. Kötetei sűrűn követték egymást, mind magas példányszámban jelent meg, versmondó-generációk nőttek fel e könyveken. De mindeközben azt is érezhette talán: a fától nem látszik az erdő”.

Mint az idézet is mutatja, részben Tamási Orosz János is csatlakozott a Ladányi-legendárium kiteljesítőihez, ám ennél sokkal fontosabb, hogy megpendíti: nem került az őt igazán megillető helyre a költő. (Hozzátehetjük: azóta onnan is lecsúszott, ahol a nyolcvanas évek végén volt). Ugyan válogatott versei többször megjelentek, a kritikai fogadtatás nem áradozott, következésképpen a sznob olvasói réteg fanyalgott. A düh így vált keserűséggé, a gúny cinizmussá, a szerelem magánnyá. A rajongók megriadhattak a tengernyi szomorúságtól, minek utána a bálványozott irodalmi sztár megtorpant. Megritkultak közlései, kötetei, körülötte a csönd hosszúra nyúlt, s egy napon véglegessé vált. Mindazonáltal (mint Tamási Orosz János véleményéből is kitűnik) Ladányi kerek, egész életművet hagyott ránk. Verseiből a szocializmus évtizedeinek pontos képe rajzolódik elénk meggyőző élességgel. A láttelemből látható a társadalom közösségvesztéseinek folyamata, megtudhatjuk, hogyan értéktelenedtek el az életünk alapjait és értelmét jelentő fogalmak. Az urbanizációs ártalmak első jeleitől a nagyváros könyörtelen magánycsapdájáig vezetett az út, miközben az ünnepek hétköznapokká koptak, az eszméket, a hitet, a józanságot kufárok árusították ki. Mégis, ez az életmű maradandó értéket teremtett – von mérleget Tamási Orosz János. „Olvasói egy korával szinte tökéletesen azonosuló költőt ismerhetnek meg” Ladányi személyében.

A nyolcvanas évek társadalmi megoldásaira Ladányinak már nincs, nem is lehet szava. Rossz fizikai és lelki közérzete állandósul, úgy érzi, hogy a sors fátlan, köves tájat tett ablaka elé, háza fölött egy láthatatlan kéz agyonlőtte a madarat, aztán (mint aki bevégezte dolgát) magára hagyta. Keserűségében és nyomorában az emlékek leheletében kezdett melegedni, s lássunk csudát, az ég domboldalai megteltek fényben tollászodó szavakkal.

Mint Levszkij kötelével, mint a máglyával Jeanne d'Arc,
barátkozom veled, sorsom, magamra lesve.
Felfalnak vágyaim, mint kis halat a nagy hal.
Ha társat keresni indulok a tömegbe,
ezer magányt fogok. Űrtől bűdös szatyorról
vánszorgok sehová kétségbeesve.
(Sehová)

„Ladányi Mihálynak nem adatott meg a jó öregség kegyelme, amelyért az ABCD-ben fohászokodott. Azért esdekelt utolsó költeményében, hogy gyógyítsuk meg az elhalasztott holnapot. Csak őt magát nem gyógyította meg senki. Életútja váratlanul szakadt meg, költészetének összegzésére már nem maradt ideje, s nekünk itt hagyta talányos üzenetét, egy

legendát a huszadik századi vagabundról, aki éppen e tudatosan vállalt közvetlenségre és szerepe miatt nem tudta kielégíteni és beteljesíteni azt a várakozást, mely tőle is magas költészet megvalósítását várta, sürgette” – búcsúzik tőle Rónay László, aki megpróbálja a legendát szembesíteni a versek valóságával, igyekszik meghallani a rejtett, csöndes hangokat is, melyeket elfojtott a hangosan, majd gőgösen, csak azért is vállalt szerep. A szembesítés során kibukik, hogy Ladányi nemcsak személyes adottságai miatt utánozta a gyalogos költő magatartását, abba bele is kényszerült. Személyében a költészet szent csarnokaiba újabb poros vándor tért be, s a pórnép szavaival döbentette meg őreit. Rónay megpróbál hevenyészett szakmai értékelést is adni a Ladányi-líráról: „Azon a határon is egyensúlyozott, mely alig láthatóan, de határozottan választja el egymástól a verset és a prózát, s tehetségére mi sem jellemzőbb, mint hogy póztalan, egyszerű soraiban is megőrizte a líra kifejező erejét, egymás mellé rendelt képeiben, felsorolásaiban érezni lehetett a formateremtés adottságát, mellyel gyakran csak azért nem élt teljesebben, mert nem érezte a helyzethez illőnek a mívésséget, a kikalapált formákat”.

Rónay László rámutat, hogy Ladányi szemléletét, midőn túljutott az indulás felröppenő könnyedségén, több komorság, baljós sejtelen árnyalta. Választhatta volna azt a lehetőséget is, hogy a későbbiekben ezt a belső, mélyről fakadó, zokogó hangot juttatja uralomra – de nem. „Vénségemre lennék templomtalan, / siket, ölbeejtett-kezü harangozó?” – kérdezte a szokásos öniróniával „Azt ígérted” című versében. Rónay jellemzése pontos, mikor az embert keresi a sorok mögött: „Sokkal otthonosabban érezte magát a szénfuvarosok és napszámosok társaságában, a billenő kocsmasztal mellett, kvaterkázva, kifaggatva alkalmi társait, hogyan élnek, hogy érzik magukat a változó világban. Ez is nyersanyaga volt Ladányi Mihálynak. Pontosan tudta, hogy az Élet sunyin les ránk a kapualjban, s azt is, hogy ezt az életet sivár körülmények között nevelték. Kötelességének érezte, emberi és költői feladatának, hogy ezt fogja versbe, s annak az embernek hétköznapi létét jelenítse meg, aki ezt az életet éli”.

Rónay arra is magyarázatot keres, és részben talál, hogy mi okozhatta Ladányi általános csalódottságát, amely főleg a pálya végén vált jellemzőjévé. Az ok: a világ nem abba az irányba fordult, amely felé türelmetlenül tuszkolta volna fiatalon, az események nem igazolták messianisztikus várakozását, tapasztalata szerint inkább a középszert támogatták a fejlemények, amit ő gyűlölt, megvetett, kipellengérezett. Költeményei megteltek a várakozásaiban megcsalatott szenvedélyes indulataival. A profetikus küldetéstudatból visszahúzódás, szkeptikus lemondás lett, viszont kifordított stílusával mesterien ábrázolta az önzést, a nemtörődömséget, a kisszerű hibákat. A világ számára elveszítette távlatait, s a felismerés költői világát is beszűkítette. A kezdetben uralkodó patetikus azonosulást felváltotta a kívülálló, szemlélődő magatartás.

Rónay László nyolcvanas évek végén papírra vetett megállapításait ma is vállalhatjuk:

„Ladányi Mihály költészetének emelkedőin és völgyeiben pontosan felismerhető egy korszak történetének árja és apálya. Küldetéstudattal rendelkező költő volt, s ez repítette fel, de ez vitte a mélységek felé is. Verseiből az ember nagy lehetőségeit és fájdalmas visszazuhanásainak krónikáját állíthatjuk össze, mindig közvetlen hitellel, mert lírájában a hatalmas lélegzetvételeket megcsukló lihegés követi. Korához tapadt, abban reménykedett. A megérkezés pillanatát azonban nem érthette meg”.

Hercegnóm, szép Jövőnk,
terítsd szememre fátylad,
oltsd el pislákoló
nyűtt csipkebokraid,
hogy ne lássam, amint
az ágyadba bemásznak

a karrierista
igyekvő kis stricik.
(Udvarlás)

Pedig a költőt vad szomjúság fogja el minden percben a szép jövő iránt, mert közel a halál, s az idő gyors múlása keseríti. Amíg udvarol a gyönyörűnek hitt holnapnak, a hercegnő kegyeit az elit zsebeli, s a poétát dobja étekül az elmúlásnak... Nos, ez az utókor sem kegyes a szépség huligánjához, mert egyfelől az elhallgatás jutott neki osztályrészül, másfelől felerősödött vele szemben a kritikai hang. (Gyakran olyanok rúgnak belé legnagyobbat, akik igyekeztek sütkérezni népszerűségében). Ladányi pózol, modoros, ismétli magát, mániákus, kifulladt, megmerevedett, kifáradt, kényszeredett, költői attitűdje csonka és enervált, ernyedt, belenyugodott a megváltoztathatatlanba, kiábrándult a szocialista társadalom megreformálhatóságának hitéből, feladta egyéniségét, etcetera. A támadásokkal szemben Csibra István próbálja megvédeni, aki felháborodik azon, hogy a kákán is csomót keresők végső csattanóként Ladányin kérik számon az eszményeket. „Rajta, aki a kommunista eszmények igazi letéteményesének és harcosának tudta magát. Rajta, aki éppen azért lehetett kényelmetlen, mert a művészet egyik tézisének, a kielézés törvényének szellemében szüntelenül az eredeti eszményekre figyelmeztetett. Akinek éppen azért katartikusan megrendítő a költészete, mert önpusztítóan szembeszegült az eszményeket és értékeket kikezdő és nemegyszer megcsúfoló körülmények hatalmával”.

De nem hallgathatunk arról sem, hogy a kritika szűkebb értelemben vett poétikai szempontból is elmarasztalta Ladányi költészetét. Mondván, hogy nyelvezete eklektikus, póriasan hétköznapi, egyhangú, képalkotása szegényes, művei impresszionisztikusan töredékesek, hevenyészettek, túlságosan kötetlenek, a próza határán lebegnek. Ezzel szemben Csibra István kinyilatkoztatja, hogy ez a páratlanul homogén líra nemcsak az átfogó eszmei kontextusok szintjén, hanem az egyes verseket, műalkotás-egyéniségeket és ciklusokat tekintve is eredeti, korszakos jelentőségű esztétikai értékeket produkált. Igaz, Ladányi nem édes dallamokra, nem andalító, szabályos metrumokra törekedett, hanem szavai sokszor érdekesek, szögletesek, akár az életünk. A bántások ellenére is sikerült visszaszereznie a magyar irodalomban a politikai költészet régi becsületét és rangját. Csibra azt állítja: aki átérzi e poézisben az életközeg morajlását és lüktetését, az felfedezi az értékeset. De Ladányi tudott mollban is énekelni, s minden műfajban lenyűgözte egyetlen mentsvára és menedéke, a magyar nyelv. Sohasem fékezte indulatát, ha e nyelvet bemocskolva látta.

Simor András tudósításából tudjuk, aki a „Bejegyzések a családi bibliába” címmel a posztumusz kötetet szerkesztette egybe, hogy Ladányi 1986 elején már súlyos beteg. A kórházi kezelés után Csemőre menekül, a présházba, vagy húsz kilót fogyott az ispotályban. Az utolsó kötetben megszorodnak a halálversek, kéziratban maradt búcsúkölteménye megrendítő. De végső, kilátástalan helyzetéről ugyanazzal a hetykeséggel is tudott írni, ahogy költői indulásakor fogalmazott, amikor a hazát egy kofferban hordta magával. Szegénységéről tündéri realizmussal, mi több, humorral dalol, ahogyan a fiatal József Attila. Simor így búcsúzik Ladányitól: „Humora, életigenlő optimizmusa egy pillanatra sem hagyja el. Élete vége felé írja Bözserádé című frenetikus tréfáját, és utolsó verseinek klasszikusan egyszerű, sóhajtássá, dallá váló soraiban az egykori song-író kajánkodó hangja is meg-megszólal. Számára nem létezik népies vers, urbánus vers, ő minden formát, hangot tökéletesen ismerő, sajátosan ladányissá tevő, nagy nemzeti költő”. Simor fülének úgy tetszik, hogy Ladányi egyik-másik utolsó verséből a magyar költészet évszázadai csengenek vissza. Ladányi posztumusz verseiben is azt fejezi ki nagy költői erővel, amiről egész életműve szól: a hazai munkásosztály érzésvilágát. Mindig saját életével, sorsával politizált, és ez a sors, ez az élet önként vállalt proletárélet, proletársors volt.

Először tán a bábaasszony bántott,
lábamnál fogva rántott ki az anyámból,
nemsokára jött a pap a keresztvízzel,
minden alkalommal rekedten üvöltöztem,
sjöttjóapám a nadrágszíjjal és
Vass tanító úr nádpálcáival,
s mintha sorra nekivadultak volna
Örmesterek, örmester-elnökök,
a szeretők, a nem-szeretők
szöges csizmákban s lanolinos lábbal –
Keserű üvöltés lett a számból,
mielőtt érdemeim nem-ismerése mellett
dicsőülten bevonszolom magam
a tüskékkel hívogató bozótba.
(Farkasvér)

Vérző ujjakkal érdes kövekből

Az út kezdetén időszerű indulatok keverednek ellentmondásos képzettársításokkal, formákkal. A szakma Ladányi első kötetében tartalmi és formai monotómiát vél felfedezni, képeinek sűrű templomossága vagy más motívumainak gyakori ismétlődése bizonyos lefojtottságot, levegőtleniséget mutat. „Az egyhangúságot szuggerálja a szinte állandóra hangszerelt ritmikája, amelyet olykor megzökkenenek a sorokba beáramló trocheusok, de ezek a zökkenések nála még korántsem tudatos, a mondandóból következő ritmusváltások, hanem inkább verselési pongyolaságra vallanak” – szigorít Koczás Sándor, aki másutt figyelemre méltó fiatal lírikusnak nevezi Ladányit. Pomogáts Béla egyszerű indulatokat, a szerelem és a honvágy érzésének lüktetését hallja ki a korai Ladányi-versekből. A recenzens az egyszerűséget a formán is képes lemérni, ugyanis Ladányi legtöbbször dalban fejezi ki magát, s kép-, illetve metaforaanyaga is a falura emlékezik. Nyugtalanság és harcosabb indulatok ekkor még nem takarják el a belenyugvó természetet, a halkszavú lírából csak ritkán vált ki keményebb dallamokat a világ. Ezért marad kezdetben Ladányi legfőbb kifejezési formája a dal, igaz, annak egy modernebb, izgatottabb változata - indokolja a műfaji választást Pomogáts. Ilia Mihály azt teszi hozzá: „A Körös menti parasztgyerek, aki oly nagy áhítattal borul le a művészet lábaihoz, tisztán csengő hangon, igaz pátosszal énekel a korról. Nyelve, e tiszta, ízes nyelv talán csak Simon István verseiben hangzik el ilyen háborítatlan, plasztikus tisztasággal”.

Ifjabb koromban egyre hittem,
hogy a mesék igazak itten,
hogy a gonoszak mindig rútak,
fény oszlop bélyegzi a jókat
s szemedben is,
aki zsíroskenyéren nőttél
és lettél kölniszagú tündér
karátos csillag ég, a jóság,
s lehajtják fejüket a rózsák,
ha léptem közelít.
(Tüzes kard)

Kiss Ferenc már annak tanúja, hogy Ladányi régebbi nyugodt szemléletét, a leíró, higgadt előadást sodró dinamizmus váltja fel, s a zárt szimmetriákat változatosabb, extenzívebb formák. A tárgyiasabb versek kimúlóban, Ladányi többnyire első személyben vall, felszólít, állít vagy tagad, párhuzamos mondatok emelkedőin sodródik célja felé. Kiss művészileg még éretlennek nevezi az induló irodalmárt, aki versek helyett gyakran hevenyészett, erőtlen és mesterkelt prózát ír. A képfejlesztés olyan precíz, hogy kétséget támaszt a gigászi mozdulatok hitele, az expresszivitás valódi fedezete iránt – keres fogást a művészt. És talál: „Képeinek vegyessége – a bántó avultságok s a merész társításokkal teremtett képek egymásutánja - bizvást betudható az érthető kiforratlanságnak. Súlyos hiba, hogy visszaél költői nyelvünk roppant társítási lehetőségeivel. Az érzékelés szféráinak egybejátszása ma már nem feltétlen nyelvteremtés, sőt a Nyugat-nemzedék és az izmusok is avultak ott, ahol a társítás nem magvas tartalom élesebb és teljesebb kifejezésének eszköze”. A szigorú bíra nem képes magában tartani, hogy szerinte Ladányi merész társításaival olykor csak mutatóján megkerüli az igazi küzdelmet, beéri egy-egy lazább megoldással, s ilyenkor a mondandó menthetetlenül elvész.

De Ladányi nem törődik a kifogásokat keresőkkel, hanem hamarosan meghirdeti a modern vers(zene) programját: dallamtalanság, diszszonancia, líra helyett zaj, zökkenők, tökéletes forma híján indulat, töredezettség. Vallja: az egyetemes élet lírai megszólaltatása nem térhet ki az érdes hatások elől, e felfogásban a költemény már- már kakofón muzsika. Egyik művészi eszközét ellenpontozásnak nevezhetjük: tudatosan keveri az egymást tagadó, egymásnak ellentmondó hangulati hatásokat. Szépen megmunkált képeire rá-rácsap egy-egy abszurd poén, pátoszos hangütést játékos, könnyed befejezés közömbösít. Olykor vegyíti a valóságsíkokat, s immáron tudatosan szerkeszt: a bánat vigasztalan áradását hűvös, jelzésszerű kijelentések egyensúlyozzák ki. Szívesen pointíroz: kérdések, csattanók fejeznek be költeményeket anélkül, hogy lezárnák, nyugvópontra, befejezettségre vezetnék el a mondanivalót. Kovács Kálmán felfedezi, hogy az alvilági nyelv ugyan nem gyakorol túl nagy hatást a költői programra, de ha a téma megengedi, fel-felbukkan az argó. „Mindennek az a következménye, hogy szinte teljesen eltűnik az idill és a báj, háttérbe szorul a harmónia, a nyugodt, bensőséges, egynemű hangulatok tovatűnnek”.

Vágtatás robaját viszi a szél:

Ez a mi énekünk,
ez a nem dekadens füleknek való,
ebben nem hallod a szabályos metrumokat,
sem a hegedűkvartett zümmögését,
édes dallamokat nem varázsolunk az orchesterből
lelked andalítani,
szavaink érdesek, szögletesek,
akár az életünk...
(Hallgasd az énekünket)

Ferenczi László reméli, hogy két kiragadott sorból is megérthető Ladányi költészetének nyelvi és képi izgalma: „A virágárus bódéja előtt az esti violának / Danolt a karbidfény ezüst hálójába gabalyodva.”

Ferenczi bevallja, hogy ugyan a „virágárus” szót elvétve már olvasta versben, de nem emlékszik, hogy a bódéval találkozott volna. A „viola” ellenben egyike a stilisztika ún. költői szavainak, bár jócskán megkopott, múlt századi az íze. A remek kis elemzés rámutat: Poe óta a, színek és a hangok kapcsolatáról tud az európai költészet, mégis szokatlan, hogy esti violának danoljon a karbidfény. A „danol” ige pajkosabb-bizalmasabb hangulatot kelt, mint a dalol, szerencsés szómegválasztásával a költő látszólag össze-nem-tartozó tárgyakat,

ellentétes hangulati elemeket tud összefoglalni. Ez a költői kép egyik varázsa: megbékíti az ellentétet, de az egységesben is felismeri a széthúzó erőket. Ezüst, hál, gabalyodva – költői, szokványos és vulgáris kifejezések egyberántásával Ladányi megteremt a rá jellemző atmoszférát. „A költő bátran elegyíti a megkopott, közhellyé vált szavakat a szókinccs különböző rétegeiből vett, versben alig használt kifejezéseivel. Vallja, hogy a költői nyelv szókinccse nem lehet kisebb a magyar nyelv szótári szókinccsénél, tulajdonképpen bármi versbe kerülhet, ha megfelelő funkciója van. Nem a szavak vagy kifejezések avulnak el, hanem csak ezek a helyzeti értékek. Az elkopottnak és a váratlannak válogatása egy-egy szintagma-szerkezeten, mondaton, vagy több mondatból álló strófán belül különleges izgalmat ad a versnek. A verssor és a szakasz ritmus-hangulata, azaz a vers-szituáció állandóan változik Ladányi egyes költeményeiben, anélkül, hogy ezeknek egységét veszélyeztetné” – derít fel új összefüggéseket Ferenczi László.

És valóban, az olvasó megerősítheti a meglátás igazát: a szókinccs különböző rétegeinek alkalmazása szellősebbé teszi Ladányi verseit, s a valóság sokrétű, gyakran ellentétes elemeit a költői szemlélet egységesíti. A poéta a költészet számára új összefüggéseket fedez fel, a versek sajátos hangulata nem igék és melléknevek, hanem elsősorban köznevek összekapcsolásával teremti meg.

íme új század születik
a táj kormos rajzasztalán,
de megcsodált képzeletünket
egy konstruktőr is lepipálja.
Ló vontatja vadul bemázolt
kicifrázott omnibuszunkat,
amelyen némán utazunk
diófás kis provinciánkba.
(Rezeda)

Illés László megvédi Ladányit azokkal szemben, akik azt terjesztik, hogy nem elég intellektuális ez a költészet. A védőügyvéd azt sugalmazza, hogy nem helyes az ilyen vélekedés, bár igaz, ami igaz: Ladányi nem új elvontabb formátumú gondolati lírát. Ez nem az ő kenyeré: de, hogy ne volna meg költészete színesen-plasztikusan érzéki anyagában a rendező értelem, a józan arányérzék, a céltudatos építkezés, Illés tagadja. „Ladányi egyébként egyik legvirtuózabban verselő költőnk. Kerüli a szabályos strófákat, csak azért mutat be egyet-kettőt, hogy elhiggyék a hitetlenek: nem a slendriánság, nem a mesterségbeli gyengeség vitte a gondolatok ritmika jávai, érzelmi- indulati töltésével gördülő, szabadon áradó verssorok tájain”. Illés László új, esztétikai utak úttörőjének tartja Ladányit, aki a meg nem rendezettnak érzett világot őszinte módon csak e rendezetlennek látszó formában tudja kifejezni. A némiképp kassákos versépítkezés nem fájdalmas rezignációt takar, hanem józan szenvedélyt, világot megváltó elszánt céltudatosságot.

Mezei András ezen is túlmegy, amikor megpedzi, hogy kortársa műveiben szerencsésen ötvöződik a képiség és a gondolatiság. Ő nem is akarja a különböző hatásokat, az elődök hangját tetten érni e költeményekben. Felfogása szerint sajátos, új ötvözet ez a modern és a klasszikus költői hagyományoknak, és éppen az a jó, hogy Ladányit senkihez sem lehet hasonlítani. Ladányi Mihály hangja modern formanyelven magyaráz, mely költőivé forrósítja, ha kell, az egyes szavakat, terminus technikusokat is. Magába olvasztja a városi népnyelv kiszólásait, a szlenget. „Költészete erősen intellektuális, de ez nem jelent elvontságot, spekulatív jelleget, sok hússal-vérrel formálja, duzzasztja költeményeit, s ebből az ötvözetből gazdag, érzékletes, korszerű lírát teremt”. Mezei felfigyel arra is, hogy Ladányi sajátos, egyéni alkotó módszerére jellemzőek az erőteljes hangulathullámzások. Ügyesen alkalmazza

a brechti, becsalगतós szerkesztési módszert. Néha idilli hangulatok húzzák az olvasót a vers mélyebb rétegeibe, hogy néhány sorral később elidegenítsen a nem kívánt tartalomtól. A szabadversek azt tükrözik, hogy gyorsan születtek, a mindennapi élet számos tennivalója közepette. Néha vázlagszerűeknek látszanak, de a szerző ezekben sem a hagyományos szabadvers-formát követi.

(Fehér néger vagyok,
hivatali előszobák során
házalok dalaimmal,
amelyek a fehér néger
szomorúságával vannak teli.
Az úr feltolja szemüvegét
és kényszeredetten áll a verssorok közt,
mint amikor nyakkendő-t válogat,
de egyik sem illik
ruházatához.)
(Blues)

Fülöp László megállapítása, hogy a Ladányi-versek képkincse meglehetősen körülhatárolt: a szavak, kifejezések, stilisztikai fordulatok minden elvontság nélkül valók, szinte mindig a konkrét lírai helyzetből erednek, visszautalnak a kószáló költő életének mindennapi eseményeire, a kóborlások ihlető élménymozzanataira. „A stilizáció, a szűrés, a magasabb síkba való átemelés nem jellemző versépítésére. Inkább a már-már természetes tényyszerűség, a nyers realizmus: egyfajta fátyollebentő, kemény őszinteség vonzza Ladányit, s vegyít képrendszerébe olykor egészen harszínűket, a megszokottól elütő motívumokat”. Fülöp kiemeli, hogy lépten-nyomon előbukkan e versekben a frivol, felszabadultnak, önfeladtnak egyáltalán nem nevezhető játékoság, a bevett értékek kihívó profanizálása, a szatirikus élű groteszk, az erotikus mozzanatok konvencióellenes kiélezése, s általában az avantgárdé irányzatok bizonyos jellemzőinek áthasonítása. A végső konklúzió: „Szemlélet, magatartás és művészi kifejezőmód összhangzik tehát”.

Ladányi egy ihletett pillanatában bevallja, hogy ő tulajdonképpen vidám, könnyed énekeket szeretne írni, de csak nehéz szavak jönnek a szájára. Hiába járta végig Óbuda kocsmáit is, ahol állítólag minden csupa vidámság, csak nyáladzó, öreg korhelyeket és rosszarcú, szomorú nőket látott. Vasárnapi ruhákba öltözött férfiokról, akik a szép, szelíd lányokkal tűnődve andalognak, nem szólhat a dal, mikor az ősz, akár egy szívroham, úgy zuhan a halálra rémült nyárra. Verébraj száll a döglött levelekkel - ilyen közegben a költő sem nyughat soha, nincs itt az ideje a mesterszonettnek. Akinek nincs egy boldog napja, csak amikor a testi vágy lefogja rövid időre, az nem lehet a polgári szalonok kedvelt formavirtuóza. Innen a kedv a disszonáns akkordok komponálásához, a vonzalom a groteszkhez. A költő ezért alkalmazza sűrűn a valóság-elemek merész keverését, a bizarr hatású pointírozást, a meghökkentő képzetársításokat. Akinek szerelme régen messze ment, egy kávéházban árulja magát és a poétával együtt nincs hol laknia, az a köznyelv alsóbb rétegeiből veszi „olykor egyenesen vulgáris” kifejezéseit, a garabonciás, villoni tartás adekvát művészi tartozékait.

Mielőtt kiöregszem lázadásaimból
mivelhogy a fogatlan és szőrevesztett oroszlán
nem kerül továbbtenyésztésre
szeretnék elüvölni hölgyeim és uraim
egy hősi dalt az elégiák előtt az ősz előtt
mikor lucskos cipőben morzsolgatva lábujjamat

hálás szívvel ácsorgók a meleg előszobákban
egy hősi dalt kiváló tisztelettel
mert nem azért születtem hölgyeim és uraim
hogy lágy ósinyolcasokat sírjak a holdról
(Fohász)

Farkas László nem rejti véka alá, hogy Ladányi talán legtöbbit a természetes, spontán költői magatartásnak, a nyelvi, ritmikai, gondolati fesztelenségnek köszönhet, ettől olyan üdék, őszinték, frissek, evilágiak a versei. A szerző úgy kommunikál írásban, mintha csak ülne velünk szemben és beszélgetnének, ez a személyesség fogja meg legjobban az olvasót. „A ritmus zihálása, csapongása és a nyelvi naturalizmus csak a külsőségei ennek a fesztelen magatartásnak. Ladányi gondolati és képi tartományaiban is otthonosan mozog, rögtönző, kalandozó, szertelen, nyers, meglepő – igazi egyéniség”. Farkas elemzésében megpróbálja érzékeltetni, hogy Ladányi miként cselekszik reflexekben, mi módon bízta rá önmagát képalkotó és asszociáló ösztöneire. A szépség huligánja gondolatmenete nem akadémiai székfoglalókra emlékeztet, hanem meghitt kvaterkázásra, amelyben minden szó, gesztus rávall, versei lombját a saját élményvilágából és lelkületéből bontakoztatja ki.

A Dobszóló című kötet elé Ladányi azt írja költészete hangjáról: „Nem túlságosan derűsek ezek a versek, s nem ünnepélyesek: nem csinosítottam, nem tatarozgattam bennük érzelmeimet, nem törekedtem valami verstechnikai korszerűsége sem, nem törekedtem semmi másra, csak élményeim, látásmódom, a világhoz való viszonyaim kifejezésére. Csak őszinte önátadásra törekedtem és ritkán fékeztem indulataimat. Örülnék, ha az olvasó észrevenné és szeretné ezt”. Nos, a vallomás útbaigazítja a kritikust és az érdeklődőt/rajongót is: az alkotó nem akart utánozhatatlan formaművésszé válni, inkább a tartalmi kérdésekre helyezte a hangsúlyt. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy pályája bármely szakaszában slendrián lett volna, éppen ellenkezőleg. Az értékelők nem mennek el szó nélkül amellett, hogy a poéta hamar túllépett a pusztá leírásról, pontosságra való hajlama hamar kiütközött. Kabdebó Lóránt mondja ki, hogy míg kezdetben a szabadvers természetes kerete volt egy-egy Ladányi-jelenetnek, ötletnek, s inkább csak a poén feszességére, pontos kimérségére ügyelt, addig utóbb az elbeszélő kötetlenséghez pontosabban kidolgozott képek, sorok feszessége párosult. „A költői feladatvállalás súlyosságával együtt nőtt a megformálás pontosságának kényszere is” – avatja be az olvasót Kabdebó. S kijelenti: legtöbbször a „csak így lehetett ezt kimondani” természetes feszessége adja a mű művészi igazát is.

Nézem
hogyan is vándorolnak szavaim:
kicsi öregemberek viszik
kabátjuk alatt a szélben –
Valami emléket sejtenek szavaimban,
s viszik magukkal észrevétlen.
Otthon a jó meleg konyhában
fáradt szemük elé teszik,
szavaim fellobognak, ők meg
hogy mindenért érdemes volt, azt hiszik.
(Nézem)

Ladányi találóan jelöli a zene szótárából vett szavakkal (song, parlandó, dobszóló) költeményeit. Nála tényleg mintha az érzés dalolna, bár nem a slágeres, giccses, túlságosan romantikus, önsajnálató változat. Az idill ellenében teremt zenei-költői harmóniát, tudván azt, hogy utóbbi tökéletes változatban legfeljebb a művészetben fellelhető, előbbit a XX.

században hiába keressük. Túl fanyar fogalomkapcsolásokon, prózai vallomásokhoz közelítő műveken, szabadverseken, népszerűsége csúcsán két fő esztétikai lehetőség bizonyult járható útnak Ladányi számára, miként azt Wintermantel István a „Kritika” egyik számában összegzi. Az egyik a dal műfaja, amely egyszerűségével, zártságával, tiszta líraiságával körülhatároltságot, pillanatnyiságot biztosít az élménynek. A dal újul itt meg, amely a szabadverses vallomásokban epikával összeolvadva látszólag már csak nagyon általános, banális élményhitellel rendelkezett. Ezek a dalok a József Attila-i líra 1945 utáni hatásának egyik értékes hagyományát s Ladányi lírájának legjobb vonalát folytatják. A dalnak e mellett egy rajzos, éles portrét adó változatát is gyakran alkalmazza az újító. Megjelent egy gnómaszerű változat is, amely szintén képes értékhozásra. Példa rá a „Kavics” című vers, amelynek 8 sorában feltárul a paraszti élet keserősége.

Wintermantel bebizonyítja, hogy Ladányi élményanyag-megörökítésének másik lehetősége a nagyobb kompozíciós formák alkalmazása. „A túloldalon” Parlando című ciklusának tíz dalában a sóhajok, fintorok együtt nyerne bizonyos teljességet, nagyobb élménykört felölelő egységet. Nem igazi megoldás azonban az sem, csupán önmagukban kevésbé zárt versek esztétikai megerősítése ez a forma. Sikeresebb, s Ladányi alkatának jobban megfelelő az a kompozicionális megoldáskísérlet, amelyre már a Dobszóló-ban láttunk példát, a „Szabadban” c. hatrészes, hosszabb lírai-epikus verset. A formakeresés „A túloldalon” című kötet legjobb darabját hozta létre: a „Zene gitáron”-t. Wintermantel István a példával igazoltnak látja, hogy Ladányi a szovjet poéma-műfaj magyarországi meghonosítója. A poémában (Zene gitáron) a kompozíciós ív kettős: a sivár étellel szemben felmutatja az eszményt, és a vállalás képtelenségét.

Mert

a gondosan adminisztrált sebektől
nem csap ki a vér,
hiszen nem térted keletkezett a seb,
az összeszorított fogak arénájában
nem csikorog a dühök biztatása,
csak valami trombitaszólam
bandukol árván, vagy a
hisztérikus elektromosgitárok csörtetnek céltalanul
az alkohollal öntözött sivatagban.
(Zene gitáron - részlet)

Görömbei Andrásnak az tűnik fel, hogy Ladányi az illúzió- és pátoszrombolás szolgálatába állítja költészetének minden eszközét. Talán azért használ az átlagosnál kevesebb képet, mert a képes beszéd elkerülhetetlenül stilizál a mondanivalón. Rébuszok helyett előtérbe kerül a pontos, fogalmi érvelés. Immáron mintha az erős erotikus színezet sem önmagáért való lenne, hanem magasabb célt szolgál. Görömbei szerint Ladányi szándékosan kerüli a „szép” verseket, a forma szigorú fegyelmébe csiszolt képet és zenét. Mintha túlságosan is csak a mondanivalóra koncentrálná figyelmét.

Ladányi formavilágában ennél lényegesen mélyebbre ás Marafkó László, aki új összefüggéseket talál ritmusban, hangsúlyban. Marafkótól megtanulhatjuk, hogy ezekben a gondolatok, ötletek logikáját követő, szeszélyesen kacskaringózó vagy frappánsan „elvágtott” költeményekben nagyon tisztán szólal meg a szabadvers egy sajátos válfaja. „Szép és modern dalok ezek a csatangolásról és szerelemről szóló versek” – nyilatkoztatja ki. Ladányi nem véletlenül fedezi fel magának a blues-t, ugyanis a néger népzene nagyvárosiasodón formája, a dzsessz, s ennek költészetbe átültetett műfajai a maguk gazdag improvizációs lehetőségeikkel kiválóan alkalmasak a költő nonkonformista érzélemvilágának, a „fehérek közt néger”

élménynek a kiéneklésére. „A túloldalon” című kötet „Parlandó” ciklusának vizsgálata Marafkó számára azt mutatja, hogy a Ladányi-versek az élőbeszéd természetes ritmikai törvényeire épülnek. A versritmus egységévé itt általában egy tagmondat válik, hasonlóan ahhoz, amit a Brecht-versek elemzésekor „gesztikus egység”-nek neveznek. A rövidebb után következő hosszabb tagmondatok egy átlagos, rövidebb tagmondat kimondási idejében egyenlítődnek ki. Marafkó László felfedezése: külön variációs gazdagságot biztosító az is, hogy a sorhatárok és a tagmondathatárok nem minden esetben esnek egybe. Valamint az, hogy a hosszabb tagmondatok bizonyos periodikus ismétlődésben következnek a rövidebbek után. „Ebben a szabadvers-típusban fontos ritmusképző erő a gondolatrítmus, az ismétlődő és párhuzamos nyelvtani szerkezetek, valamint a mondathangsúly és intonáció. Egy-egy vers egy, esetleg több, hosszú, többszörösen összetett mondat logikai, nyelvtani és ezzel összefüggő ritmikai traverzén nyugszik”.

Kik félnek élni, s magukat összehúzza,
s repedezett kezük fölé hajolva,
a kiáltást torokba visszagyűrve,
a csodákat imákon átcsupálva,
s mint kis motyót, sóhajjal átkötözve
ácsorognak tömjénszagú homályban,
hol Isten testét zöld legyek zabálják,
kik gyertyátlan áldozás nyomorában
a szellem kapualjában ácsorognak,
nocsak, közéjük süllyedek maholnap...
(Tetováltak)

Akad felfogás, Simon Zoltáné, amely Ladányi Mihály életformájából vezeti le a művészi formát, ami különlegessége miatt feltétlenül említésre méltó. A téma adná az alkotás szerkezeti felépítését? Tény, hogy a „kószáló” élt falun, lakott nagyvárosban, dolgozott munkások között és kávéházas irodalmi berkekben, rőtta az aszfaltos körutat s taposta falvak sarát, ám igazi otthonra, befogadó közösségre sehol sem talált. A magányosságból rendszerint rossz közérzet származik, a tőle szenvedő számára felértékelődnek az emberi kapcsolatok, s tulajdonképpen ezt a társat, közösséget kereső szándék határozza meg Ladányi verseinek formáját, felépítését is – végkövetkeztet Simon. Nem lehet a véletlen műve, hogy a legtöbb költeménynek címzettje van, a szerző rögtön az első sorban megszólít valakit vagy valamit. A kibeszélésnek ez a módja kommunikációs viszonyt teremt, ami az olvasóban és a költőben egyaránt a közvetlen kapcsolat illúzióját kelti. „Ezért is hat ez a líra annyira természetesnek, már-már a köznapi beszéd egyenes folytatásának. Művészileg veszélyes terület ez, mert könnyen prózaiságba fordulhat s nyelvi elszürküléshez vezethet. Ezt a buktatót többnyire sikerült elkerülni, bár utóbb mintha csökkent volna a nyelvi invenció, a költői erő”.

Futaky Hajna azt dicséri, hogy Ladányi kifejezésmódja mindig tökéletesen világos, száz százalékig közérthető. A szépség huligánja minden örökölt és újdívatú kothurnust elhajt, szinte példátlan közvetlenséggel, póztalansággal, nyelvi világossággal szól – néha a köznapiságig. A recenzens örül annak, hogy a köznapias nyelv, az egyszerűség, a jó formaérzék remek sanzonokban és protest-songokban ölt testet, hiszen ez formagazdagodás az irodalmár eszköztárában. Futaky Hajna sajnálja, hogy még nem akadt zeneszerző, aki felismerte volna a versekben rejlő lehetőségeket. (Később akadt - a szerk.) „Nem tartoznak ezek a dalok a nagy költészet ünnepi pillanatai közé, de jó versek, szellemesek, magvasak, egy speciális hang költői megszólaltatói. Ladányi persze többre is, másra is képes”.

Hajdú Ráfi Ladányi tagadásra és anarchizmusra való hajlamának rögzítése közben azt írja, hogy itt a tartalom a formát csúfolja, gúnyolja nem egyszer. Így ölt például a meggyalázott

emberről szóló ének ünnepélyes szonett-formát. A „Humanista szonett”-ben akad, aki sandán megcsodálja ezt a bőrt, a költőét, de aztán felül a lovára. Kérges kissé, repedt, kicserzett ez a bőr, mégis árulják, eladják, kelendőbb, mint a perzsaszőnyeg. Szőrevesztett, s kilóg belőle egy-egy öreg csikk, mint a rojt, a jobb ízlés irtózik tőle. „S kik a lábukat beletörölték, / nicsak, sóhajtják, csupa folt / az ember vásárra vitt bőre”. Az ellentétet, hogy tudniillik a forma a témára pirít, Ladányi máskor is felhasználja mondandója megerősítésére, például a „Vers arról, hogy a háború demoralizál” című munkában. Örök megújulási képessége miatt sok dicséretet kap, ellenben alkalmi nagy ötletverseit sűrűn kipécézik. Pedig ezekben is képes szikrázni, miként a „Motívum”-ban, amelyben a pár sor ellenére poklot és mennyet bejár.

Két nevetés között
ott van már a kósza halálból
egy pillanatnyi csönd.
Ám ha e csöndben üldögélek, és
elképzelem a gyászbeszédet,
újra elfog
a röhögés.
(Motívum)

Agárdi Péter az ismert „Tüntetés” c. vers („Két házsor közt egy vad dalt dúdoló”...) kapcsán azt igyekszik bizonyítani, hogy formaművészet a „publicisztikai anarchizmus” keretei között is megvalósulhat. Ha nem olvassuk az előbb idézett első sort, mintha nem is költeményen jártatnánk a szemünket, hiszen nem tudunk meg mást, mint hogy a kószáló lírikus az „Óh, ha milliomos lennék”... kezdetű nemzeti dal korában a Marseillaise-zel verne be minden ablakot. Agárdi állítása, hogy az egész elolvasása már az elején belezökkent minket a vers belső ritmusába, zenéjébe, minek okán megváltozik, módosul az állítólagos formahanyagságról kiállított kép. A „vad dalt dúdoló” szókapcsolat szinte az egész költemény archimédeszi pontja: nyelvi-zenei eszközökkel is felszínre jut a vers egészének önironikus s egyúttal vívódó-harcos szemlélete. „A négy d, a vad és dal, a vad és dúdol szavak értelmi-hangulati ellentétessége, sőt az egész felső dadogó ritmikája, hangzása két házsor – vagyis jelenünk – visszhangjával egyszerre tükrözi Ladányi kispolgáriság-ellenes, perelő magatartásának folytonosságát, és e magatartás bizonyos formaváltásának, a pózzá merevedés megakadályozásának, a szubjektív költői folyamatosságának a konfliktusait”.

Ladányiról élete során sok kemény kritikát írtak, ám mindannyiukon túltesz Bányai János az újvidéki Magyar Szóban. A délvidéki recenzens a körmét élezi a „hagyományos magányosság” elszenvedőjén, nem tartva különösebb szerencsének, hogy találkozott köteteivel. Mérsékelt lelkesedéssel fogadja, hogy Ladányi vette a bátorságot és megkísérelte formába önteni indulatait és társadalmi ismereteit, bár sok öröm nincs bennük. Bányai János kerek-perec tudunkra adja, hogy szerinte a szerző azért nem képes túllépni a hagyományos formakereteken, mert erős a harci készsége (?), elviszik érzései. „Meghökkenő, hogy verseiben a túlfűtött, szenvedélyes érzések hogyan hanyatlanak bele jól kitaposott (így!), nagyon távolról visszhangzó képekbe és ritmusokba, hogy a szatíra felé hajló leírás hogy oldódik fel vicces bökversekben vagy csattogó odamondogatásokban”. Bányai fülének úgy tetszik, hogy a káromkodás keménysége hangzik ki néha a jobb sorokból, ám mégis gyakoribbak az elszentimentalizált lírai nyomok, az erőszakolt képek üresen zakatolnak. Az alkotó megtorpant a vers küszöbén, pedig minden megvan hozzá, hogy értéket produkáljon. Kíméletlen, kesernyés, ironikus-önironikus szövegek tárcaszinten, úgy látszik, a hírneves vagabund vallomásait, szitkozódásait nem is kívánja költeményekké alakítani - ilyeneket és ehhez hasonlókat állít Bányai Ladányi egyik legjobb kötetéről, „Kitépett tollú szél”-ről.

Fájdalom, hogy a bácskai bíra az „Epilógus”-ról külön is „lerántja a leplet”, csupán egyik szókapcsolatát, a „csillagok kutyaláncon”-t dicséri foghegyről. Ítéljen az Olvasó!

Nem lágyszavú költemények ezek,
estéktói sáros arcomból röppen fel csak a
kitépott tollú szél -
Csak szemem zöld esőcseppje billeg a
háztetők piszkos lapulevelein, melyek alól
penészes álmokat szívnak ki a szellőzőaknák -
... halálból kiszorított életemmel
vonítom, nem költemények ezek, hanem
csillagok kutyaláncon.
(Epilógus)

Szilágyi Ákos új színt hoz, amikor felskicceli: Ladányi költői képzelete a groteszk lírai költészet formabázisán fogant. Ő az, akinél megtalálható a fantasztikus, legtöbbször bibliai „mennyei szín”, az árutermelő szocializmus mint „földi szín”, és az ember(i) mint „történelmi szín” - Ladányi ezek egymásrajátszásával dolgozza ki metaforakészletét. Azok ellen, akik támadják költőnköt a „szövegmondás” miatt, nem kisebb szakmai tekintély védi meg, mint Lengyel Balázs. Ez a költészet prózaiságra, beszédessé váló tények csoportosítására alapozza hatáskeltését, így nem csoda, ha gyakran és szívesen él e stíluseszközzel. Lengyel a Kassák-féle magyar avantgárdé áramlatában véli megtalálni Ladányi költészetének gyökerét: ez a szántsándékkal költőietlen közlésmód (miként korábban már tettem célzást rá) a két világháború közötti időből származik. Lengyel éppen abban találja meg Ladányi népszerűségének titkát, hogy a mindennapok elleni lázadást expresszíven, világosan és könnyen követhetően fejezi ki. „Ezt jól csinálja, többnyire hatásosan, helyenként valódi költői szuggesztivitással”. Azokra a kérdésekre, hogy mindezt milyen mélyen, átfogó szemlélettel nézve, s mennyire meggyőzően teszi a másik, Lengyel Balázs azt találja magyarázatul: „Erről azért beszélni lehetne”. S beszél is: a leleplező, ellentmondásokat felmutató, aforisztikus verseken érződik olykor a szerep puszta rutinmozdulata. Lengyel szerint Ladányi a tényközlő tárgyilagosságból itt-ott édesbús táncdalba téved.

Kabdebó Lóránt az epigrammatikus törmorséget, az általánosító, de nem unalmas megfogalmazást dicséri Ladányinál. Töredékeseknek nevezi e verseket, nem formájukban, de kifejezésükben: rozsdás káromkodások és mellettük reményért feljajdulások a művek. A zászlólevonás utáni csendben hangzanak fel ezek a versek, hogy mégis feltörjön a jóra a vágyakozás. A nagy izzású, keményen fogalmazó képek, vágyleírások értünk szólnak. „Ezek már nem az eddigi versek margójára írtak, ezek már a hazáját szimfóniában birtokba vevő és azért felelősséget magára vállaló költő súlyosan fontos szavai”.

Belohorszky Pál az életmű keresztmetszetének vizsgálatakor megfigyeli, hogy az elemzett hajlamos a gyors általánosításra, a látszatok síkjának a valóság terévé növelésére. Ez arra mutat, hogy mégiscsak van valami torzító a nem egészen azonos szövetű élménytartományok egyesítésében, különösen akkor, ha a talaj sem egészen szilárd az ötvöző lába alatt. „Részben különlegesen fejlett formateremtő képessége, magas technikai kultúrája is oka lehet a gondolati egyenetlenségeknek, mert keze nyomán minden, még a puszta alaktalanság, az üres gomolygás is tetszetős formába rajzosodik, ami könnyen a cáfolhatatlanság látszatát kelti”. Belohorszky sajnálja, hogy Ladányi egy-egy valóban káros jelenséget kissé túlelemez, elhirtelenkedve a lényeggel azonosít. Szerinte ilyenkor éppen fő erényének, az ellenpontosító könnyedségnek, a nagyító-kicsinyítő transzponálásnak csapdájába esik.

– Mikor követte el az első hibát?

– Midőn Ladányi Mihálynak születtem,
pusztát választva szülőföldnek,
koronának akácfaágot,
kabátnak az üres zsebűt,
cipőnek a széttaposottat,
iránytűnek a nyárfát,
kutyának az esős szelet,
szeretőnek a magát-kelletőt,
célnak a messzi ködbe mállót -
– Zseni-e ön?
– Negatíve igen.
(Interjú)

Czine Mihály természetesnek tartja, hogy a költői érzület módosulásait az olyan igazi alkotónál, mint Ladányi Mihály, a versek nyelve, hangulata és formája is követi. Így is van: e művészet formai plaszticitására, nyelvi gazdagságára, érzelmi, hangulati érzékenységére kezdettől figyeltek a kritikák. Arra is, miként alakította költői hangját, s miként váltott a dalról az elégiára, bár (minősít Czine) dalaiban is remekelt. Diószegi András már régebben észrevette: Ladányi dalaiban közel áll ahhoz, hogy áthidalja azt a szakadékot, ami a hagyományos dalformák őszintesége és a modern költészet dalainak ellentétéből összeszövődő, torlódó érzésvilág között húzódik. Czine azt toldja ehhez: a szépség huligánja spontán a legbonyolultabb érzelmi állapotok rajzában is, s ólomnehéz gondolatokat tud lebegtetni a könnyű dalban. Ladányi erre nyilván csak azt rögtönözhetné, hogy valami furcsa módon előnti a sors iránt a hála, mert nem lehetett finom, elegáns és egzaltált bajnoka a szavaknak. Hogy a világ izzadt ölébe esve vérző ujjakkal kell kiásnia énekeit az érdes kövekből.

Alföldy Jenő igazat beszélt, amikor megpedzette: Ladányi iskolájában azért nevelkedik viszonylag kevés jó tanítvány, mert hívei nagy részét - akárcsak ellenfeleit! - megtéveszti a látszólagos egyensúly és eszköztelenség. „Holott ezek a tulajdonságok a költészet legnehezebben kivívható erényei közé tartoznak: kevés eszközzel gondolatgazdagon, pontosan és szépen kifejezni egy személyiséget, egy erős jellemet (ami már önmagában ritkaság), egynemű költői nyelvet teremteni, hatni és meggyőzni. Nagyobb feladat ez, mint kijegyzetelni az elmúlt évszázad világlíróját, s a mennyezetre fösteni az új, eklektikus epikát”. Alföldynek sejtése az, hogy Ladányinak egyebek mellett azért is gyűlnek ellenségei, mert kezdettől hadakozik az általa korszerűtlennek tartott költői magatartásformával. Az ÉS egykori szerkesztője igaza bizonyítására tüzetesen megvizsgálja a „Táj költővel” című verset. Felfedezése: itt nem suta-buta mondatok intézik el a tegnapi, tegnapelőtti költők utánozóit, hanem remekbe szabott, bukolicus hangulatverset kapunk, a mai észjárás drámaian groteszk fordulatával. Ő előbb megírja a szép, de anakronisztikus verset, s csak azután érvényteleníti. Elhitei, hogy meg tudja írni azokat a verseket is, amiket fölösleges szépségizzadmányoknak tart. Alföldy: „Ha van konstruktív formabontás (csak az van!), akkor ez az”.

Alföldy egy húron pendül azokkal, akik vélelmezik: Ladányi nem a szépséget akarja lerombolni groteszkjeivel, nem a költőiséget semmisíti meg. Sokkal inkább a régi, lampionos költői lugasok szerelmi költészetének romjain mond szép és szellemes búcsúbeszédet. Innen már csak egy ugrás a népdalok világa, a városi folklór megteremtésének kísérlete. Az avantgárd eredményeinek elsajátítása után következik a magyar líra hagyományainak, formakincsének birtokba vétele, a lenyűgöző alaki biztonság elérése. A formabiztonság nem vezet mesterkéeltséghez, továbbra is marad a közvetlen természetes hang. Önmaga által teremtett nyelvet beszél, amelyet mi is érthetünk. Versszövegei úgy alakulnak, mintha

mellőzni akarná a poétikai szándékot. Képei szellemesek, kapcsolásai és viszonyításai ötletesek, fordulatosak. A költemények esztétikuma egyszerű, de ez nem tekinthető szegényességnek.

Mert a költő elődök, akikre figyeltem,
ők meséltek arról, hogy
szeretni kell folyton, mindig szerelemtől
tájékozzon az este.
És neveket írtunk égő fenyővel
égre, futó vizekre.
Bolondok voltunk,
hogy hittünk is bennük olykor-olykor.
(Torkomban sóhajokkal)

Folytatjuk

KERÉNYI GRÁCIA

Ledér öregség

Feketekendős paraszti öregség
eltűnik mint a szívhez nőtt barázda
míg gyermekvállam aggá keskenyül
járom a bolondját hejehujázva

halott nád a háztetőn nádon moha mohán fű inda levél
halottak lábbal a fejfa felé fordított sírkövek falusi temetőn
nádon moha divatos a csíkos haj ha ősz vegyül a szőke a barna közé
mohán fű inda hinta palinta örömbe kínba
karomba sírba fű inda levél
hová lettél hová levél

feketekendős paraszti öregség
szívhez nőtt barázda
gyermekvállam hejehujázva
lábbal a fejfa felé csíkos hajjal az ördög e tánccal
eltűnik a szoknya az arc csuparánca
fordított sírkövek alá hejehujázva te parázna
régí tisztos vén halál
hová lettél szép valál
halott nád inda levél
járd csak a bolondját te ledér

Feketekendős gyermekvállam
aggá keskenyül mint paraszti öregség
fekete kendő halott nádon
falusi temető dicsértessék

Szigliget, 1966, április 3.

KERÉNYI GRÁCIA: *Nálunk a málnabokrok. Válogatott versek*, Budapest, 1985, Szépirodalmi Könyvkiadó.

KASKÖTŐ ISTVÁN

Harag

A kövér paraszt csak krumplit adott
mikor én szalonnát meg húst akartam...
fitymálva gyúrte Anyám kopott gúnyáját
és panaszkodott.
Ütni lett volna kedvem,
de vártak otthon, négy nap
meg négy éj az út oda...
Az éhség nagy Úr szokta mondani Anyám
és az én uram acsarkodott...
lázított, hajtott!

A kormos vagon tetején
ketten kapaszkodtunk
a FÉLELEM meg én..
s ahogy az éj leszállt...
ment a vonat lassan, ki tudja miért
néha meg-meg állt.
Valahol a sötét horizont mögött
Szolnok bújt, mint egy bűnös,
kit rossz útra vitt a sors.
A Sors, az az ostoba véres kezű
vakci ribanc
röhögve várt a Tisza fölött
s a vézna, fáradt alig-ember,
- csupán egy kölyök, aki voltam -
álmok nélkül, arasznyi múlttal,
én csak haza vágytam...
Mindegy, hogyan csak már
túl lenni a szén-lapátolós
pokol kapuján...
hol nyugat meg kelet oly könnyen
helyet cserélt...
Pest vagy Szibéria -
perdült a szerencsekerék...
A vesztes? Hogy mennyi volt
örök titok maradt.
Keletre vitte őket az új rokon,
testvéri gonddal,
tábort vert nekik túl az Urálon.

Hol egy ezredév előtt pogány papok
fehér paripát áldoztak, most
vörös oltáron ezernyi jajjal
egy sötét múltat kísért, az
elfelejtett, porló csonthalom.

KAMARÁS KLÁRA

Hajnali töprengés

Ó mennyi láz, tavaszi nagy remény!
Szívet betöltő, szinte égi fény...
Mindent lehet, mindenhez lesz erő...
Repült a képzelet... meg az idő.

Nem úgy. Nem az. Mért lett valami más?
Nem mi, nem én, habár nem sorscsapás,
de mégsem a várt, élő ragyogás,
csak szürke köd, por, fáradt öncsalás.

Csak ennyi. Nem több. Csak cserepeket
látok köröttem, szent egész helyett.
Fülemben egy öreg vekker ketyeg,
szekér zörög, vagy távol dob pereg?

A csörgősipkát végleg lecsapom,
mert közeleg a rég várt vonatom.
Nem angyal vár, és nem is jön kaszás,
ez itt most egyszemélyes állomás.

Rozsdás peronra alvadt vér terül,
egy régi folt – vagy árnyék – feketül?
Ne lássák meg rajtam az emberek,
hogy ha a sínre lépek, remegek!

KŐ-SZABÓ IMRE

Mózs néni

A Budai úton egy szürke ház falán ott állt a tábla, már vagy negyven éve: Mózs Ferenc lakatos. Az öreg, mert már az volt, arról híresült el, hogy számára a vas, olyan anyagnak minősült, abból bármit lehet csinálni. Hegeszteni, fúrni, esztergálni, amit csak akar az ember. Ezért, bárhol látott, talált egy vasdarabot, azt hazavitte műhelyébe. – Jó lesz majd valamire! – felkiáltással. Teltek az évek, az öreg Mózsnek is kitellett az esztendőkből és letette a kanalat. A műhely ott állt árván egy darabig. Aztán Mózs néni, aki szintén benne volt a korban, úgy döntött, hogy özvegyi jogon, tovább viszi a lakatos ipart. Ebbe segítségül volt tanárnő lánya is. – Legalább elfoglalja magát a mama! – mondta és még vett neki egy modern, kulcsmásoló gépet. Ez kedvére való volt Mózs néninek. Egy régi segéd betanította és ő másolta a kulcsokat, százával. Volt nyitvatartási idő, amikor ez letelt, mindig elkóborolt valamerre a városban. Aztán hol ezt, hol azt talált az utcán. Tudta, mert férjével való hosszú évek alatt megtapasztalta: - Jó lesz majd valamire! – és amit felfedezett, azt hazavitte. Volt ebben bádog edény, deszka, lécs, egészséglá is, meg még sokféle kacat. Gyűlt a szerzemények kavalkádja, már nem fért a kamrában, az udvar is kezdett megtelni. Ettől a szenvedélytől, nem lehetett eltéríteni. A lánya már szégyellte is, mondták neki:- Láttam anyádat, egy hosszú lécs volt nála, azt vonszolta. Teltek az évek, Mózs néni nyolcvanöt éves korában, befejezte a kóborlást és ezt követően az égi mezőkön szedegette a hullott csillagokat. Az összehordott kacatok ott álltak az udvaron. El kellett tüntetni a nyomokat. Két fiú unokája egy hétig dolgozott azon, hogy a ház elé ki tett és lomtalanításra bérelt, három konténert, telerakja Mózs néni „gyűjteményével”.

DEDIK JÁNOS

A jó is lehet rossz!

Az 1959-60-as években fiatal házasként egy szükséglakásban kezdtük felnőtt életünket. A 36 forintos lakbérünket kettőnk fizetéséből hoztuk össze. Némi kis pénztartalékra is sikerült szert tennünk.

Vidámak voltunk és fiatalok, s mivel baráti körünk is olyan volt, hétvégeken kirándulni jártunk. Becsavarogtuk az országot, mindent megnéztünk, amit csak kis fizetésünk megengedett. Így jutottunk el egy vasutasnap alkalmával, igen kedvező áron Badacsonyra.

Az egy napos kirándulást, nyár lévén főleg fürdéssel töltöttük. Délutánra hagytuk a badacsonyi borpincék látogatását. Az esti vonat indulásáig bőven volt időnk egy kis borkóstolóra, amit meg is engedtünk magunknak.

Egy kicsit elfáradva a hegymászástól, negyed magammal beültünk a badacsonyi szőlőhegy oldalában lévő vendéglőnek a teraszára.

Gyönyörű volt a kilátás a Balatonra, nem győztünk betelni a szépségével, a szépen megmunkált szőlő-táblákkal, virágos kertekkel. És nem utolsósorban a muskátlival körülvett terasszal. Visszaemlékezve, talán életem legszebb délutánjai közé tartozott ez is. A szegfűmintás asztalterítő kihívóan mutogatta színeit, jelezve, hogy itt jól kell éreznie magát, a vendégnek és igazi jó bort mérnek.

Mivel útközben már elfogyasztottuk szerény szendvicseinket, szomjunk csak egyre nőtt.

Itt a szőlőtövek szomszédságában igazi badacsonyi bort fogunk inni. Micsoda élmény lesz! – mondogattuk egymásnak.

Az élmény tényleg nagy volt, oly nagy, hogy mindjárt kettő is akadt belőle. A kellemesebbik meglepetést a Miska kancsóban felszolgált bor okozta, amiből mindjárt egy litert kértünk. Szerencsénkre csak lassan, óvatosan kortyolgattuk a finom nedűt. És ekkor szemünk megakadt és rögtön felakadt a kancsó széle alá csúsztatott, szerényen meghúzódó számlán. Nem akartunk hinni a szemünknek! Barátommal, hol a blokkra, hol egymásra néztünk. Az előbb még nagyon jó ízű bor keserűvé vált a szánkban. Mélyeket lélegeztünk, arcunkat elborította a pirosságnak minden változata, amit nem a bor minősége, hanem az ára váltott ki bennünk.

A bor tényleg fenomenális volt, de az érte járó összeg az 54 forint, még elképesztőbb volt. Egymás tekintetéből rögtön tudtuk, hogy négyünkönél összesen nincs ennyi pénz. Fogyasztani már nem mertünk belőle, igaz meg is csömörlöttünk a bortól és árától egyaránt.

– Most mi legyen? – tanakodtunk, miközben ruháink zsebeit kiforgattuk, így is csak annyi pénzt tudtunk összeszedni, hogy a felét kifizethettük. – Pincér elvtárs – dadogtuk egyszerre barátommal, – ez a bor nem ízlik nekünk, a felét ugyan megittuk keservesen, de...

– Hozhatok egy másik fajtaból az elvtársaknak, igaz az drágább, de jobb vendégeknek van félretéve.

– Nem, nem hagyja csak, majd legközelebb abból kérünk, mi is a neve a jobbiknak?

– Badacsonyi kéknyelű.

– Jó ebből kérünk majd jövő vasárnap, mikor úgymint ide jövünk a közeli pártiskolából. Különben ott is ilyen bort adnak az ebédhez. Most kifizetjük, amit elfogyasztottunk kb. fél litert, a többit próbálja eladni másnak, olyannak, aki kevésbé ismeri a jó bort!

– De kérem ez is kiváló bor!

– Akkor meg pláne el tudja adni másnak, maga egy kiváló felszolgáló és ne feledje, nekünk legközelebb a jobbikból hozzon.

Ezzel felálltunk, és amilyen gyorsan csak tudtunk elhagytuk a vendéglőt.

A futástól lihegve, kifáradva értük el a falut. Itt leroskadtunk egy padra. Egy kis pihenő után, kitárgyaltuk a dolgot. Egyöntetűen megállapítottuk, hogy nagy csibészséget csináltunk, de a vendéglátós még nagyobb, azzal, hogy másfél havi lakbért kért egy kancsó borért.

KÖLTŐ NAGY IMRE

Éj a pusztán

Csendes lett a puszta, fűszála se mozdul,
kicsillagzott égből esik rá a harmat,
pihennek az ökrök s a fáradt béresek,
s szépeket álmodnak az éj szárnya alatt.

Csillog a holdfényben a telemert vályu,
vizében kis bogár haldoklik csendben,
beleszédült szegény, — talán nászra repült, —
szép kis halott lesz majd a piros reggelben.

Szentjánosbogarak világolnak szerte,
mint pici mécsesek, a fűszálak hegyén,
annak világolnak, aki most álmában
rejtett kincset keres a puszta közepén.

Lapulevél alatt ciripel a kis tücsök —
vidám kis zenésze a szép nyári éjnek —
hallgatják nótáját a jóllakott pókok,
s hálójuk szárnyain fényes gyöngyök égnek.

Alszik a lepke is a katáng virágán, —
ébred tán én vagyok a pusztán egyedül,
az én szemeimből elijed az álom,
amint egy nagy bagoly ide–oda repül.

Ha ott aludnék most a hodály árnyékán,
tudom, hogy rossz álom fojtogatná szívem,
s nem látnám az égnek lehulló csillagát,
mely a puszta fölött lobban el szelíden.

De én ébredem, s őrzöm azok álmát,
kik mélyen alszanak a zord szalmavackon, —
elmondom majd nekik, mit dalolt a fecske
a hajnali fényben, a hodályablakon.

NAGY IMRE: *Tücsök a máglyán* Budapest, 1976, Szépirodalmi Könyvkiadó

BUDA FERENC

Utószó

„finomul a kín”
(József Attila: Ős patkány)

Vitatni? Mi végre? A kín finomul.
Hazádból a büszke sereg kivonul,
majd háború, ostrom, orosz rataták
helyett: infarktus, prosztatatarák,
s ha sziréna vonít, hangpróba csupán,
hisz béke galamblik itt nap nap után,
s nem a ház fala dől, csak a borda törik
(mert gyérül a csont, ha az X ötödik).
Az ég beborul, az eső elered.
Ez a párna tiéd, hajtsd rá a fejed:
infúzionista lehetsz mihamar,
prosectorod lenge lepelbe takar,
s békén elereszt az adóhivatal.

BUDA FERENC: *Míg élsz, Versek* 2016

Forrás: DIA <https://pim.hu/hu/dia>
<https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/buda-ferenc#>

UMHAUSER FERENC

(P)ARÁNYOK

A gimnáziumban örületbe kergette a fizika és matematika tanárait. Ha egy számításba apró hiba vagy ellentmondás csúszott be, a tanári tekintélyt semmibe véve rohant a táblához, hogy kijavítsa.

Osztálytársai csak kis Gaussnak hívták s jókat nevettek a lányokkal kapcsolatos, naiv kérdésein. Azt hitte a világmindenség olyan, mint egy egyszerű gépezet – na jó, egy kicsit bonyolultabb – s elég, ha az ember a fizikában és a matematikában jól kiismeri magát s akkor nem érheti meglepetés.

Mire az egyetemet is elvégezte, felépült a MAMI becenevű részecskegyorsító (Mainzban), ennél ideálisabb munkahelyet el sem tudott volna képzelni.

A megszállottak lendületével vetette magát a hadronok, kvarkok, π -mezonok és antiprotonok világába. Több kötetnyit írt egy-egy részecske élettartamáról, perdületéről s különleges tulajdonságairól.

Néha azért felderengett előtte, hogy nemcsak fizikus, hanem férfi vagy legalább is valami hasonló. Suta bókokkal próbálta megkönyörkezni a neki tetsző laboránsányokat vagy asszisztensnőket, akik mint fizikust nagyra becsülték ugyan, de mint álmaik lovagját vagy akár szolid élettársat nem tudták elképzelni.

Egy szilveszter este megsokszorozott erővel tört rá a magány nyomasztó érzése. Bolyongott a város utcáin, mint aki keres valakit vagy valamit. Egyszer csak azt vette észre, hogy színes, zajos forgatag veszi körül és sodorja magával. Mire feleszmélt egy koncertteremben találta magát. Egy felkapott punk együttes adott koncertet.

A zene, már amennyire annak lehetett nevezni, hangos, a szöveg alig érthető és valószínűtlenül obszcén, az énekesnő frivol és kihívó, ruhája inkább kiemelte, mint eltakarta bájait.

Nem tudta a szemét levenni a lányról. Mintha láthatatlan erő húzta volna, elindult felé. Észre sem vette, hogyan került a színpadhoz s hogyan kapaszkodott fel rá. A révületből az zökkentette ki, hogy az egyik testőr ott termett s akkora pofont kent le neki, hogy a szemüvege elrepült, a szemöldöke fölrepedt s eleredt az orra vére. Egy másik gorilla is odafutott, hogy lerugdossa a színpadról, de az énekesnő védelmébe vette. Elhessegette a pribékeket, fölsegítette, átölelte le ne rogyjon s most már kimondottan neki, az ő fülébe búgta a malacságokat. A reflektorfénytől és a szemébe csurgó vértől elvakultan hunyorgott megmentőjére s gerincén és zsigerein jóleső remegés futott végig.

A közönség örjögött, azt hitte ez is a jól megkomponált show része.

A koncert végén a lány mint egy élettelen rongybabát, vonszolta magával az öltözőbe. A lány pár perc alatt meghökkenő metamorfózison ment át, a szivárványszínű pillangóból, ha nem is csúf hernyóvá, de szolid, kis szürke, hétköznapi bakfissá vedlett át. Letörölgette a fiúról a vért, sebeit leragasztotta, ruháját rendbe szedte, majd észrevétlen kiosontak a még mindig tomboló rajongók gyűrűjén, akik álmodni sem merték volna, hogy az a jelentéktelen kis béka, az ütődött ipsével, álmaik bálványa, a megközelíthetetlen szex-szimbólum. Még talán akkor is vártak rá, amikor ők már rég a lány lakásában méregették egymást bátortalanul.

– Mit akartál a színpadon? – kérdezte a lány.

– Azt hiszem, meg akartam fogni a fenekedet – felelte szemlesütve a fiú.

– - És már nem akarod? – mosolygott hamiskásan a lány.

- Mára épp elég pofont kaptam és különben is...
 - És különben is?
 - Mintha nem is te álltál volna ott, mintha meg sem történt volna az egész. Talán csak álmodtam és azt várom, mikor ébredek föl.
 - Miért? Szeretnél fölébredni?
 - Ha álom, akkor nem.
 - És különben?
 - Hát..., én nem tudom mit kell ilyenkor mondani vagy csinálni. Én most jöttem rá, hogy egy irtó nagy bunkó vagyok. Kiszámolok neked mindent, kapásból megmondom a Jupiter és a Szaturnusz együttállását vagy bármelyik más bolygóét, de ha hétköznapi dolgokról vagy... izé... kérdezel...
 - Ezt az izét, ha lehetne bővebben.
 - Az érzéseim – pirult el füle tövéig.
 - Melegszik, szóval?!
 - Szóval én még soha, lányokkal... izé...
- A lány nem bírta tovább türtöztetni magát, a szőnyegre esett, úgy rázta testét a nevetés, mintha eszelős lett volna. Alig tudta abbahagyni, végre könnyeit törölgetve felült.
- Hát ez oltári jó! Lehet meg fogsz lepődni, de még én sem, soha senkivel.
 - Úgy érted, hogy még te is?
 - Úgy bizony és nem tudom mitől, de irtó izgis vagy nekem, azt azért mégse várd, hogy én fogjalak le!
 - De amiket a fülemben üvöltöttél?! Még én lánytól ilyen disznóságokat nem hallottam. Honnan vitted ezeket az..., ne haragudj, de nem tudok mást mondani ocsmányságokat?
 - Honnan, honnan! Írták nekem. A külsőségekhez tartozik, erre van most vevő. Ennyi hangom van, azt ilyen zenével és ilyen szöveggel lehet eladni. A show része, különben is a szavak csak azt képezik le, ami az életben van s ha az élet ilyen, a szavak igazán nem tehetnek róla.
 - Szóval az egész csak szemfényvesztés, csalás?
 - Jobb lenne, ha igaz volna?!
 - Nem, dehogy!
 - Akkor mit vacillálsz?! Itt ülünk ketten a félhomályban, sem közönség, sem gorillák.
- Félénken közelítették egymáshoz, mintha attól félnének, hogy megégetik magukat s volt is benne valami, mert szemeikben s vérükben különös tűz lobbant. (Inkább az lett volna különös, ha nem lobbant.)
- Ízlelgették egymás hangját, mozdulatait, bőrét, illatát. Bátortalan puszik vadultak csókokká, érzékiség korbácsolta vágy száguldott végig ereikben, döntögetve a szemérem és a beljük nevelt gátlások bástyáit. Cseppenként pergették a gyönyör édes perceit. Tudták és érezték, megtörtént a csoda.
- Amikor a nyilvánosság előtt bejelentették, hogy összeházasodnak, mind a két tábor elhült. Egy fizikus s egy punk énekesnő?!
- Esküvőjükhöz hasonló banzáj nemcsak Mainzban, hanem egész Európában nem volt még. Ott volt a fizikusok krémje a világ minden részéről s a legvadabb punkok ugyanonnan.
- Bizalmatlanul méregették egymást, ám az alkohol oldotta a hangulatot s elégedetten állapították meg, hogy elég hülyék – mármint amazok –, de éppen ezért egész elviselhetőek.
- A házasság nem egyformán hatott rájuk. A lány szövegei szelídültek, zenéje is lágyabbá vált, ámde ettől még csak nőtt a népszerűsége.
- A fiú viszont, már nem rohamozta olyan vehemensen a tudomány csúcsait s ez az ő népszerűségének ártott. Rájött, hogy az élet nemcsak fizikából és matematikából áll, a lány keleti filozófiák iránti bűvölete, benne is felkeltette az érdeklődést s mint mindent, ezt is csak teljes odaadással tudta csinálni. Így aztán a kutatómunkát elhanyagolta, hogy a „humán”

szférát is földérintse. Egy új világ ejtette rabul, helyesebben mondva, nem is egy új, hanem a régi, csak egy egészen más aspektusból. Amikor Jósé Silva agykontrolját is „betéve” tudta, vagy inkább érezte, mintha egy új kódot kapott volna a részecskék világának megismeréséhez, de legalábbis megsejtéséhez – hiszen igazán megismerni még önmagunkat sem vagyunk képesek.

Úgy lépett be a vezénylőterembe, mintha először járna ott. A kollégákat elhessegette a mikotron irányítópultja előtt, kényelmesen elhelyezkedett egy bőrfotelben, izmait és idegeit ellazította, agyát pillanatok alatt alfa állapotba helyezte.

Bántó élességgel rajzolódott ki előtte a műszerfal. Külön-külön érzékelte minden egyes műszer rezdülését és egy időben azok együttesét is. Hirtelen kristálytiszták és egyszerűek lettek az összefüggések. A vezérlőpult nőni kezdett – vagy ő ment össze? Belülről látta az egészet, a tekerceket, a körülöttük pulzáló mágneses tereket, az ionok rendezetlen mozgását, a közel fénysebességgel száguldó elektronokat.

... egyre zsugorodik, sötét, hideg űrben zuhan, valahol apró fények villódnak, majd közeledni és nőni kezdenek, vörös óriás csillagok és fehér, forró törpék száguldanak el mellette, feketelyukak akarják beszippantani, de a szupernóva robbanások továbbblendítik, sötét porfelhőket szel át, amelyekben már ott pislákolnak a csillagembriók. Furcsa alakú galaxisokat hagy maga mögött, majd egy egyszerű spirál-galaxist megközelítve lelassul, belseje felé hull, lassan elkülönülnek a csillagok. Némelyik csillagot bolygók veszik körül, az egyik bolygó vonzása csapdába ejti. Mind jobban szűkül az ellipszis. A kék bolygó csábítja, hívja. Zuhan ...

Mintha egy kényelmes bőrfotelben ülne.

– Mi ez? Valami obszervatórium? Igen. Más idő, másik tér, de élek és lélegzek, sőt mi több gondolataim vannak. Akkor feltehetően értelmes lény vagyok. Valami távcsőszűrőbe bámulok, de mi a franc az ott?! Egy szupernóva vagy egy üstökös? Nem is az az érdekes, hogy mi, hanem az, hogy hamarosan elsöpri ezt a bolygót s vele együtt értelmes és értelmetlen lényeit, a civilizációjukkal és civilizátlanságukkal egyetemben s legszörnyűbb az egészben, hogy az a „valami” az elektron, amit én gyorsítottam fel, hogy egy atomból új, eddig ismeretlen részecskéket szakítson ki s én szenzációs dolgokat írhatok, majd a perdületéről, tömegéről, élettartamáról..., élettartam. Persze hogy olyan rövid életűek ezek a részecskék, hisz amit mi élettartamnak nevezünk, az már csak a haldoklási idő, merthogy az egészből kiszakítva már nem ugyanaz! Semmi értelme az anyagot egyre kisebb és kisebb részekre bontani és talán felelőtlenség is, ugyanis mi van, ha a tér azon darabja kerül egyszer a gyorsítóba, amelyen mi lakunk, mert talán egy másik dimenzióban az csak egy részecske?

KORIM LÁSZLÓ

A fagy

Egy pillantásban megfagyott a Föld.
Repedt kristályainak rései pengtek
s a megmaradt lapok csillanásában
megláttam az életet, az életet.
Ott volt beledermedve a Rendben,
a zizegő atomok között.
Egy kisgyerek puha kenyérért nyúlt
s keze a hideg lapokba ütközött...

-

Azon a héten kúszott be a hideg Európába s elűzött minden embert. Az emberek a folyók völgyében csúszva haladtak a tenger felé. Hiába próbálta néhány kar gátként visszatartani a zuhanást, csupán a turbinák keltette áram villant fel néha. A hideg beletelepedett minden völgybe s elkúszott a legeldugottabb hegyi falucskába is. Bár az élet is megdermedt, de az nem pusztult el, csak az emberek.

Aztán kisütött a Nap s az elnyomott gyomok kuszaságot leheltek a keservesen rendezett barázdák közé.

A föld elégedetten nyugtázta: A ló ledobta lovasát.

Az Evolúció bevészte génjeibe: Pompás, ám veszélyes kaland volt.

[*http://index.hu/video/2016/04/10/broker_remete_zemplen_boldog_asvanygyujto/](http://index.hu/video/2016/04/10/broker_remete_zemplen_boldog_asvanygyujto/)

RADA GYULA

Helyzet

Megroggyantál hazám!
Nyakadra hágott e sok
Álkirály, s mi itt lábadozunk
Lányékunk szorítva egy-egy
Vad rúgás után, bogáncs
Hivatalaitokkal hátunkon
Fázva, csak nézzük e milljom
NAKA hogy fürdik vörös
Homlokunk vizében, s mi
Vagyunk a –„ki ha nem én?“–
 vagány ördögök
E vásári hazugságban, kiket
Nem óv a pénz mocska,
S cinkos árulás...

Imám:
Máriám ! fordulj csak
Bátran el a tótok felé,
Vagy a kópé székelyekhez,
S segítsd Szent Fiaddal a
Bárgyú délvidéket, míg
Hiányod s langy imánk
Az Istenhez fel nem ér.

HOMLOKTÉR –15.

KARAFFA GYULA

Muharországban

a szív az csak egy húscafat
a szájjár mellé agylakat
jár a posta jár a lap
harang áll kereszt alatt
minden változik szakadatlan
nincs semmi új a holnapokban
ezért a ma is olyan unalmas
mint egy halom rozsdás ócskavas...

a zűr az csak egy állapot
anarchiás államot
szeretnék de rám hagyott
mindenféle kacatot
apám s anyám akaratlan
és eltűntek mellőlem a habokban
oda mentek ahova én is vágyok
mégis maradni kényszerít száz ok...

a lét az csak egy álmodás
százan álmodjuk mégis más
a vágy a szándék az akarat
és rács mögé zár százakat
hogymenni kell cipőkopásig
a következő unalmas állomásig
és válasz nincs ha rákérdezek
miért van ez így emberek...

a szó az csak mi gyermekem
lelkeink felett lebeg
mikor tenni kéne illene
nincs egy bátor senki se
csak mint a nyulak lapulunk
mert semmiből se tanulunk
rászolgáltunk hát nincs mese
a mese után a semmire...

a valami az mi soha sincs
a matéria balga kincs
a fecske is ha elrepül
a fészke teljesen kiürül
nyomában csak egy elveszett
apró pihetoll lebeg
a repülés lenne a gazdagság
de repülni is olyan butaság...

muharországban:

a szív az csak egy húscafat
a zűr az csak egy állapot
a lét az csak egy állomás
a szó az csak mi gyermekem
a valami az mi soha sincs...

Tisztelt bíró úr....

A kutyát nem loptam.
Magától jött velem,
érezte tán a pörkölt szagát nadrágszáramon.
Ahogy a bolt felé tartottam pálinkáért,
egyszer csak éreztem nedves orrát a kézfejemem.
Olyan érzés volt, mint mikor gyerekkoromban
anyám szájon csókolt.
Mért kellett a pálinka?
Zsíros volt a pörkölt. Úgy szeretik a rokonok.
Jó zsírosan esznek, hogy csorogjon
a szájukról a zsír,
legyen zsíros az életük is,
legyenek szerencsések,
adja Isten!
Jól belaktam náluk, rég nem ettem,
megfeküdte volna a gyomrom, ha nem iszok.
A kutya leült a bolt ajtajába,
várt míg kijöttem.
Nem volt pénzem a pálinkára,
mondtam is a boltosnak,
drága testvérem, csak egy kortyonyit aggyál,
rágom ki a szívedet.
Nem adott. Piros volt a vére.
A kutya nyalta le a kezemről.
Olyan érzés volt, mint mikor
gyerekkoromban anyám szájon csókolt.
Tisztelt bíró úr,
elvállalok mindent, a kést is,
de tessék elhinni, nyalom az életit,
a kutyát nem loptam.
Magától jött velem.

HOMLOKTÉR –15.

KARAFFA GYULA

Elszökött, mint...

No, élt egy ember Abonyba, nem a sűrű Bakonyba, elszaladt a vadonba, nem nézett a halottra. Hogy vót ez? Hátelmesélem. Mán, ha érdeklí magukat.

Szóval, meghalt eccer valaki Abonyba. Öreg vót mán, nagyon ne sajnájják, megváltás vót annak mán a halál! Megberetválták, megmosdatták, felöltöztették az ünnepigúnyájába, ráadták az ünnepi cipőjít, kezibe tették azimáccságos könyvit, oszt kifektették szépen az előszobába avirrasztáshoz. Összve es gyűltek szépen a rokonyok, oszt darálták az imáccságokat, elmondtak mán vagy tizenötzsoltárt es közbe, oszt nagyon elálmosodtak, hát éjfélt utáncsakcsak hazaballagtak. De még előtte megbízták a miemberünket, hogy vigyázna a halottra, nehogy valami féreg megkárosiccsa az éccaka folyamán. Hát, ahogy őrizi, őrizi, eccercsak megreccsent valami a halott alatt. Hát mán csakfelkapta a fejít az ember, oszt elkezdett fülelni, hogy mi vóta! Hát, ahogy fülel, hallgatózik, hát lássa ám, hogy valami moco rog es a halott lábászáránál. Hát az úgy megijedt, hajják, jó, hogy összve nem rondította az alsóneműjétfélelmibe! Aztat hitte tán, hogy fel akar kelni a halott, oszt tütet magával akarja vinni a másvilágra. No, fogta magát a miemberünk, oszt világgá szaladt, mer mán csak jobbanszerette ezt az ittenit, mint a túlt! Reggel a rokonyok keresték az emberünket, de csak egy kis szürke egeret tanáltak ahalott alatt a nadrágszárába, biztoson sokat vót azon az emberen az ünneplő életibe, hajják, hogy még az eger es belekötözött! No, azóta mongyák a magyarok a gyávaemberre, hogy:

“Elszökött, mint az abonyi ember a halottól.”

Derű

mikor csahos kutyák az angyalok
és a szeretetnél a bűn nagyobb
és szépséges szép a valóság
és körvonalak nélküli a jóság
mikor örül a mű mert kész az alkotó
és az ég alatt minden csak religió
a tenger és a bálna és a delfinek
mind azt kérdezik minek minek
és esőben és ködben sárban
elmerülök e földhözragadtságban
a fákról lelógó zöld gyönyörben
mert minden embert meggyötörtem
mert fűszál csak mind az anyag
és vállamon nyugszik le a nap
és esőben és sárban ködben
szétázott málló göröngyökben
a türelem lehet csak az egyetlen jóság
hát ne vess meg e versért kedves hallgatóság

Fabula rasa...

régóta unott történetekben élek
ideje lenne újat kitalálni már
mielőtt kényszerből bogyókat kell kérjek
vagy rám talál valahol a tréfás halál

mert meguntam a tanmeséket jócskán
hát az én mesémre sem kíváncsi senki
pedig boldog az kinek morzsa bajszán
miközben a jövő nemzedéket nemzi

egy ember volt csak ki meghallgatott engem
ám ahogy más az is bambán bámult reám
mert halálra unta saját magát bennem
csak nézett rám s kérdezte ez itt a hazám

oda fel vágyott aztán egy szép hajnalon
egy fabula rasat csinált önmagának
most ott fenn mocskolja tovább a lapokat
hol csak élet van meg bűn meg bűnbocsánat

A közölt írások KARAFFA GYULA: *Tartozásaim gyűlnek...* c. verseskötetéből, valamint az *Épphogy csak beszólok...* *Szólások, mesék* c. kötetéből lettek válogatva. [szerk.]

MESE MESE MESE

LÁM ETELKA

A hiúz család

Egy csodálatos tavaszi napon kezdődött ez a történet a egy közeli erdőben. Már a napocska is egyre melegebben sütött. Az állatok is elkezdtek élni mindennapi tavaszi életüket. A madárkák felkutatták az élelmet a fiókáknak és a rigók gyönyörűen énekeltek. És így a többi színes tollú madárka is vidáman csacsogott és életre kelt az erdő. A fák lombjai ide-oda hajladoztak, így segítve a mókusoknak, hogy könnyebb tudjanak ugrálni egyik faágról a másikra.

A hiúz mama egy barlangba élt két kis kölykével. Megszoptatta őket és közbe mosdatta, szeretettel nyaldosta a két kis kincset. Sajnos nagy bajban volt. Tegnap megsérült az egyik lába, mikor vadászott. Esős idő volt és megcsúszott egy vizes kövön futás közben. Egy nyulat akart elkapni. A lába bedagadt nem tudta használni csak három lábon tudott bicegni. Nagyon aggódott, állandóan fülelt és szomorúan figyelte két szemefényét. Egész nap a barlangba maradt nem ment el sehova sem. Lassan este lett és a hiúz mama felállt a szájával felemelte az egyik kiskölyköt és elindult az erdőbe. Nehezen haladt előre csak három lábon sántikált. Egy kis idő múlva talált egy védett helyet a kicsinek és itt letette, majd visszafordult a másikért és ugyanazt az utat végig járta még egyszer. Majd mikor a két kölyök egy helyen volt, újra felkapta az egyiket és újabb helyet keresett az erdőben. Így haladt előre, mindig talált egy újabb bokrot, ahol védve voltak a csemeték. Többször is fordult és lassan elérte célját. Neki könnyű volt a tájékozódás, mint minden macskafajta ő is igen jól látott a sötétben. A szemei világítottak mint két elemlámpa és a szaglása is kitűnő volt. Végre elérte a faluszélét az első házat. Nem szeretett itt lenni. Nagyon félt az emberektől, de érezte ez az egyetlen megoldása van. Ennek a háznak volt egy macskája az ő barátja. Egy fekete nagy kandúr, sokat vadásztak együtt. A hiúz mama letette csemetéjét a kerítés tövében, majd elment a másik kölyökért is. Az erdőszélén rejtette el. Mikor ezt a feladatot is elvégezte lefeküdt a kerítés mellett és megszoptatta a kicsiket, majd idegesen kémlelte a környéket. Aztán felült és a házat figyelte, hogy mi fog történni. Egy kis idő múlva az egyik ablakból kiugrott a fekete macska. A cica elkezdett körbeszaglászni a ház körül és hamarosan felfedezte a hiúz mamát. Csodálkozva nézte a két kis csemetét, majd közelükbe merészkedett. Körbejárta a hiúz családot. A hiúz mama megmutatta a lábát. A macska közel ment hozzá és halkán nyávogott és értésére adta, hogy látja mi történt. Ezek után a cica visszazaladt a házba és bement a hálószobába a gazdihoz. Ez egy idős néni volt és éppen készült lefeküdni. A macska elkezdte ráncigálni a ruháját és hangosan nyávogott, majd többször odaszaladt az ajtóhoz és jelezte neki, hogy jöjjön vele. A gazdi megértette a jelzést és ment a cica után. El is értek a kerítés széléig. A néni megdöbbenve látta, hogy egy szép hiúz család van a szeme előtt. Egy hiúz mama és két kicsi kölyke. Ekkor a hiúz mama felállt, mert féltette kicsinyeit. A néni meglátta, hogy az állat egyik lába sérült. Ekkor ő térült-fordult és hozott vizet és enivalót a kis családnak. Ezek után behívta a családot a kertbe és csinált egy kis védett helyet ahol éjszaka tudnak pihenni.

Másnap a gazdi elhívta az állatorvost aki ellátta a kisbeteget. A hiúz mamának eltört a lába. A kis családot elvitték az állatkórházba ahol minden kényelmük meg volt. És így egy-pár hét múlva ki is engedték őket. A hiúz család újra otthon volt a saját kis kuckójukba. A hiúz csemeték szépen növegték. A barátjuk a fekete macska sokszor meglátogatta őket. Egy szép nyári estén a néni kint ült a verendán és egy kis nyávogást hallott. Körbenézett és mit láttak szemei a hiúz család jött elő az egyik bokorból. A hiúz mama büszkén mutatta csemetéit. A néni elpityeregte magát. A hiúz család így köszönte meg a gondoskodást és a segítséget amit kaptak az idős hölgytől.

MESE MESE MESE

A kis gömböc

Volt egyszer a világon, még az Óperenciás-tengeren is túl, egy szegény ember meg egy szegény asszony. Volt nekik három lányuk meg egy kis malacuk. Mikor a malacot már jól meghizlalták, vagy ahogy mondták, annyira, hogy kétujjnyi zsír volt a hátán, megölték. A húsát felrakták a füstre, a gömböcöt pedig felkötötték a padlásra a legelső gerendára, a szelemenre. Ötőjüknek csak annyi volt a kis malac húsa, mint egy eperszem. Már az orja, nyúlja, feje mind elfogyott. Egyszer a szegény asszony ráéhezett a gömböcre, azt mondja hát a legöregebb lányának:

– Eredj csak fel, lányom, a padlásra, akaszd le a szelemen gerendáról azt a kis gömböcöt, főzzük meg.

Felmegy hát a lány a padlásra; amint a szelemenről le akarja vágni a gömböcöt, csak azt mondja az neki:

– Hamm, mindjárt bekaplak - S nem tréfált, hanem igazán bekapta.

Lesték, várták odalenn a lányt a gömböccel, hogy jön-e végre. De biza nem haladt. Azt mondja hát az asszony a középső lányának:

– Eredj csak fel, lányom, a nénéd után, monddjad neki, hogy hozza azt a kis gömböcöt.

Felmegy hát a másik lány is, szénéz a padlásra, de nem látja sehol nénjét. Azzal odamegy a kémény mellé, s le akarja vágni a kis gömböcöt, de az azt mondja neki:

– Már a nénéd lenyeltem, hamm, téged is bekaplak!

Azzal szépen bekapta.

Odalenn csak lesi, csak várja a szegény asszony a lányokat. Mikor aztán megsokallta a várakozást, azt mondja a legkisebb lányának:

– Eredj csak fel, lányom, hidd le már a nénéidet; azok az isten nélkül valók bizonyosan az aszalt meggyet szemelgetik.

Amint felmegy a kislány a padlásra, azt mondja neki a kis gömböc:

- Már két nénéd elnyeltem, hamm, téged is bekaplak!

S bekapta azt is.

Az asszony már nem tudta mire vélni, hogy hol maradnak azok a lányok oly soká. Felment hát a nyújtófával, hogy majd lehívja őket, de úgy, hogy nem köszönik meg, mert elhányja a hátukon a bőrt. Amint felment, azt mondja neki a kis gömböc:

– Három lányod már bekaptam, hamm, téged is bekaplak!

Azzal úgy bekapta, hogy még a kisujja se látszott ki.

Aztán a gazda, a szegény ember is, mikor már elunta várni a lányait meg a feleségét, felment a padlásra. Amint odamegy a kémény mellé; azt mondja neki a kis gömböc:

– Három lányod, feleséged már bekaptam, hamm, téged is bekaplak!

És nem teketóriázott sokat, hanem ízibe bekapta; de a rossz kócmadzag már nem bírta meg öt embert, hanem elszakadt, a kis gömböc pedig leesett; azután, hogy feltápázkodott, elkezdett gurulni, s gurult, gurult a garádicson a földre. Amint a kiskapun kigurult, kinn az utcán előtalált egy csoport kaszáló embert, s azt az egész csoportot is mind egy szálra bekapta.

Azzal gurult, gurult tovább. Az országúton előtalált egy regement katonát. Azokat is minden bagázsitól együtt bekapta. Megint gurult tovább. Nem messzire onnan, az árokparton egy kis kanászyerek legel tette a csürhét. A disznók szerteséjjel cserkészték, a kis kanászyerek pedig ott ült az árokparton, s a bécsi bicskájával kenyeret, szalonnát evett. Odamegy a kis gömböc a kis kanászyerekhez is, s azt mondja neki:

– Már három lányt apjostól-anyjostól, meg egy csoport kaszás ember egy regement katonával együtt bekaptam, hamm, téged is bekaplak!

Hanem amint be akarta kapni, a bécsi bicska megakadt a kis gömböc szájában, az aztán kihasította. Csak úgy özönlött ki belőle a sok katonaság meg a sok ember. Azután ment mindenki a maga dolgára; a kis gömböcöt pedig otthagyták az árokparton kirepedve.

Ha a kis gömböcöt a kis kanász bécsi bicskája ki nem hasította volna, az én kis mesém is tovább tartott volna!

Forrás:

http://www.kincseslada.hu/magyarsag/e107_files/public/ILLES_GY.PDF

ILLYÉS GYULA, *Hetvenhét magyar népmese*

...mese, mese... ...vége

GYEREKZET — ahogy a szerző nevezi gyermekeknek írt verseit...

PÉTER ERIKA

Csipet, a nagyétkű csiga

Szép tavaszi éjjel
született a csiga,
háza puha volt még,
szeme csupa csipa.

Friss, illatos fűvel
teli most a liget,
olyan nagyra nőtt mind,
ki sem látszik Csipet.

Ám az egyik reggel
mit nem művelt a csiga?
Megtömte a hasát,
akár egy kis liba.

Nagy étkének persze
megfizette árát,
annyira meghízott,
kinőtte a házát.

Most már pirul Csipet,
de ha már így esett,
azon töri fejét,
vajon mit is tehet?

Fő, hogy mérge elszállt,
folyton futkos, kocog,
befér már a házba,
csak a gyomra korog.

*** A GYEREKZET Péter Erika kifejezése gyermekverseire, melynek használatát lapunkban megengedte e rovat címében.**

T. ÁGOSTON LÁSZLÓ

Pacsirta a diófán

— Este bejössz a krimóba? — kérdezte Bot Gergőtől a barátja, Nagy Bence, amikor a Vas-Szerk Kft lakatos részlegének kerékpártárolója mellett elváltak az útjaik. Az egyik jobbra indult, a másik balra.

— Nem tudom — felelt a kérdezett bizonytalanul. — Mostanában sokat morcoskodik az asszony. Azt mondja, sose vagyok otthon. Rá marad minden dolog a ház körül. Nem mondhatom, hogy nincs igaza, mert a múlt hónapban is volt vagy negyven túlórá, de a pénzt meg ő olvassa. Arra még sose mondta, hogy túl sok, vidd vissza...

— Hát ez az — bólintott rá mély meggyőződéssel a másik. — Ezek a nők mindig elégedetlenek. Azt hiszed, az én feleségem nem mondja föl naponta a leckét? Ha sok a munka az a baj, ha nincs, akkor azért morog, mert biztosan nem is akarsz dolgozni, ha egy kicsit elhajolsz este a haverokkal, akkor meg már vége is a világnak. Ha hozzábújnál, akkor jön, hogy már megint szőrös vagy, meg hogy már megint dől belőled a pálinkaszag...

— Miért, minek kellene dőlni, a tévéreklámos illatos öblítőnek?

Ezen aztán jó nagyot nevettek, összekoccantották az öklüket, ahogy a tévében látták a legújabb krimisorozatban, fölpattantak a drótszamar nyergébe és elindultak a kerékpárúton hazafelé.

— Jó, hogy jössz — fogadta a konyhában mosogatva Gergőt a felesége. — Elfogyott a csirketáp, reggel szórtam ki a végét a tyúkoknak. Ha igyekszel, még nyitva találod a takarmányos Jóskát. Azt se bánám, ha talicskával mennél, mert azon két zsákot is el lehet hozni. Este meg szülői értekezlet lesz az iskolában. Biztosan megint pénzt gyűjtenek valamire. Munkahely, az nincs, csak a pénzt várja mindegyik. Csirkéket nevelek szabász oklevéllel... Meg se kérdezem, hogy elmennél-e. A múltkor is, amikor a Renikének volt a szülője, a kocsmában kötöttél ki. Érdekelnek is téged a gyerekeid...

— Jól van, de másnap elmentem a Bíró tanárnő fogadóórájára — szabadkozott a férfi. — Aztán meg a Szabikának is megcsináltam az úrhajós ruhát a jelmezbálra. Tudod, milyen komoly munka volt az, Dórikám?

— Hát persze, amit te csinálsz, az mind komoly dolog. Te dolgozol értünk, mint az állat. Túlórázol, robotolsz, hogy mindene meglegyen a családnak, én meg csak várom a munkaközvetítő levelét, és kiszórom a pénzt az ablakon. Amit én csinálok, amit én gürizek melletted, az lószart se ér. Hallom, az anyád szerint én nem is akarok dolgozni. Meg a gyerekeket is rosszul nevelem... A Rókáné, a barátnője hordja szét a pletykát a faluban.

— Ugyan, Dórikám, a helyedben meg se hallanám az ilyen rosszindulatú fecsegést!...

— Még hogy én rosszul nevelem gyerekeimet!... — csapott földhöz egy tányért az asszony. — És elkezdtek potyogni a könnyei a mosogatólébe. Félő volt, hogy a leveses tál is a kövön végzi, vagy a férje fején. — Mert ő aztán tudja, mi a gyereknevelés... No, meg az a részeges apád, aki azt híreszteli a kocsmában, hogy az én bátyám vizezi a pálinkáját és azt méri a keresztanya bögrecsárdájában. Csoda, hogy még föl nem jelentette valaki az adóhivatalnál.

— Ejnye, Dórikám... — lépett hátrább Gergő, nehogy a következő tányér őt találja el. — Hát ide jutottunk, hogy tányérok röpködnek a konyhában? Ki a francot érdekel a véleményük, meg a pálinkaadó? Fizetett itt valaha is valaki adót a pálinkájáért? Emlékszel, amikor mi ketten kimentünk a tanyára pálinkát főzni a kuktafazékkal? Egy csók, egy hasáb fa a tűzre. Aztán amikor elkezdett csorogni, kis kanállal kóstoltgattuk... No, hát én azóta is olyan pálinkát akarok főzni.

— A pálinka még meg is volna — sóhajtott föl az asszony —, csak a tüzed, az nem a régi, Gergőkém! Legfőljebb akkor kezd el csillogni a szemed, amikor azok a csupaszn fenekű kis csajok riszálják magukat a tévében. Tudom, fölszedtem vagy húsz kilót, a fodrászhoz is csak a nagy

ünnepek előtt jutok el, a kozmetikusról már nem is beszélve. Aztán meg a túsarkú cipőmnek is tyúkszaros a talpa...

Érezte a férfi, hogy most kellene valami nagyon szépet, vagy meghatót mondani az asszonyának, vagy legalább ölbe kapni, összecsókolgatni és ledönteni a heverőre, mint mondjuk tizenöt évvel ezelőtt. Igen ám, de semmi okos dolog nem jutott eszébe. Végtére is nem költő ő, hanem lakatos a Vas–Szerk Kft–nél. Szavalja el neki az Anyám tyúkját? Gubanc, mert annak is csak az első két sora jut eszébe. Fölkapni meg? Ugyan, egy ilyen kemény műszak után, mint a mai... Talán el is ejtené. Lehet, hogy a kondíciójával elégedetlen ez a Dóri?

– Erre bezzeg nincs mit mondanod – zsörtölődött tovább az asszony. – Lánykoromban hátra se mentem a baromfiudvarba.

– Nem kell azt a tyúkszart annyira szégyellni – próbálta oldani a feszültséget a férfi. – Más asszonymnak is tyúkszaros a cipőtalpa. Tehetek én arról, hogy bezárt a ruhagyár, más meg nincs helyette? Az én tenyerem meg kérges. No és?...

Talán itt kellett volna folytatni valami olyasmivel, hogy bezzeg a szívem puha, mint a vaj, és érted dobog, vagy nekem így is te vagy a legszebb... De nem, nem mondta, mert benne ragadt a szó. Némán bólintott, s csak később mondott annyit, hogy:

– Megyek, mert bezár a takarmányos Jóska.

Az asszony kicsípte magát és elment az iskolába a szülői értekezletre. Jóformán el se köszönt tőle. Látszott rajta, hogy haragszik. A gyerekek is elmentek. Az egyik a barátnőjéhez leckét írni, a másik a nagyapjához megbeszélni a hétvégi tanyai kirándulást. Gergő levágott a spájzban egy jó darab kolbászt a rúdról, mert ahhoz ragaszkodott, hogy a kolbász a saját disznójából készüljön, aztán leült a tévé elé falatozni. Éppen valami választási riportot adtak. Gyorsan tovább kapcsolt. Ott meg főzőcskéztek. A futballmeccset szívesen nézte volna tovább, de mindössze öt perc volt még hátra belőle. Igaz, maga soha se futballozott, de szívesen nézte mások játékát. Horgászok vetélkedtek a negyedik csatornán. Sose horgászott, nem is volt víz a közelükben. A halat meg utálta. A kolbász után viszont nagyon megszomjazott. Vette hát a kabátját, nyeregbe szállt, és meg se állt a kocsmáig.

– Bálint, nyomjad a kisfröccsömet, mert rohadt szomjas vagyok! – mondta a csaposnak, és leült a sarokasztalnál könyöklő barátja mellé. Köszönésképpen összekoccantották az öklüket és Nagy Bence megbiccentette a fejét.

– A Dóri csinálja a cirkuszt?

Bot Gergő egyetértően rábólintott.

– Csinálja... Csak nők ne lennének a világon! – Nagyot sóhajtott, aztán odaszólt a csaposnak. – Meddig melegítéd még azt a fröccsöt Bálint?

A csapos letette elé a poharat, megtörölte a kezét a fél lábszárig érő kék kötényében, aztán a szék támlájára támaszkodva megkérdezte:

– Az asszonnal van baj, jóbarát?

– Mi közöd hozzá? – mordult rá Bence. – Te csak ne molesztáld az én barátomat! Ha összevesztek, hát összevesztek. Ha fáradt, akkor meg fáradt. Más emberrel is előfordult már...

– Hát ezt mondom én is – ült le melléjük segítőkészen a csapos. – Meg hát nekem is osztálytársam volt az iskolában. Épp olyan barátom, mint neked. Csak segíteni akarok.

– Aztán miben tudnál te segíteni nekem? – nézett rá Gergő félig hunyt szemmel. – Kibékítéd a Dórikát?

– Én ugyan nem – fogta át a vállát a másik. – Van nekem saját feleségem, épp elég azt kibékíteni, de egy jó tanáccsal segíthetek. Jobban mondva egy kis tablettával, ami megszelídíti a nőket. Neked kell bevinned, és ettől elmúlik minden fáradtságod. Olyan leszel tőle, mit az a gladiátor a római filmben. Az asszony meg olyan lesz, mint a kezes bárány. El se tudod verni magad mellől. Nekem elhiheted, kipróbáltam.

– Ez az a Viagra, vagy hogy hívják? – nézett rá Bence. Aztán Gergőhöz fordult. – Tudod, az a szőke srác is ezt árulta a műhelyben. Regéket mesélt róla az a bájgúnár...

— Ez nem Viagra. Sokkal jobb, és hatékonyabb. Akár egy hétig is eltart a hatása. Állítólag az amerikai tengerészgyalogosoknak is ilyet adnak bevetés előtt — bizonygatta a csapos. — Egyetlen korty szesz úgy megdobja, hogy elszállsz tőle.

— Hagyj engem békén a hülyeségeddel! — mordult rá Gergő. —Hozzál még egy kör fröccsöt és felejts el bennünket!

Kifelé menet azért mégis csak útba ejtette a söntéspultot és odasúgta Bálintnak:

— Van nálad abból a bizonyos tablettából?

— Várj meg az ajtó előtt, hozom. De bárki kérdezi, nem tőlem kaptad.

Mire hazaért, már aludt a család. Nem baj — gondolta —, majd holnap. A műhelyben is lazább napja lesz, majd siet haza és elkapja Dórit. Csinál ő olyan lamúrt, hogy belereng a ház...

Másnap végig arra gondolt munka közben, hogyan veszi le a lábáról a feleségét. Már az öltözőben, a zuhany alatt arról ábrándozott, hol, hogyan simogatja, miket sugdos a fülébe, mint lány korában, amikor hazakísérte mozi után. No meg egyszer a padláson is ruhateregetés közben. De hát ennek már több mint tizenöt éve. A sötét hétköznapok, meg a gyereknevelés nem tesznek jót a házasságnak. Pedig ezen változtatni kell, mert mit ér az ember élete, ha már ezt is nélkülözni kell? Majd az amerikai tableta, amit a Bálinttól kapott, ez majd helyre teszi a dolgokat. Enélkül is menne a házasság, de ha már van, miért ne próbálná ki?

A szomszéd szekrény gazdája, a Káli Pista is randira készült. Úgy szórta magára a dezodort, hogy az egész öltöző megtelt vele. Azt mondta, az új csaja beindul tőle. Viccesen odaállt ő is mellé és kért tőle egy befújást. Kapott. Hazafelé menet vett a virágosnál három szál piros rózsát. Szépen be is csomagolták fluszpapírba. Meg is kérdezte a nő, hogy kinek van ma születésnapja. Mondott rá valami vicceset. Jót nevettek, és tekert tovább.

Az asszony csak pislogott, amikor meglátta a kezében a virágot. Máskor a kertből szedte a névnapokon, most meg még csak az se volt. Aztán megérezte a dezodor illatát és majdnem elpirult.

— Te Gergő, te alighanem akarsz tőlem valamit... — mondta sejtelmesen.

— Akarok hát — felelte a férfi és a nyakába csókolt. —Talán egy férjnek már azt se szabad?

— Már hogyan szabadna, de nemsokára jönnek haza gyerekek...

— Annál inkább igyekezzünk ameddig nincsenek itthon. — Ezzel bevonult a spájzba, gyorsan lenyelte a csapostól kapott tablettát és jól meghúzta a pálinkás butykost. Idei körtepálinka, hatvan fokos.

Érezte, ahogy az ereiben szétárad az erő.

— No, gyere, Dóri! — mondta, és ölbe kapta az asszonyt. Pont úgy, mint tizenöt kilóval és tizenöt évvel korábban.

— Térj már észre, te ütődött! — mondta a nő nevetve. — Képtelen vagy kivárni az estét?

— Igen — mondta Gergő mély meggyőződéssel, és leeresztette a redőnyöket.

*

Mi tagadás, hatott a pirula. Gergőnek annyira megtetszett a dolog, hogy az ismétlést latolgatta. Dóri meg nem ellenezte. Ki is oldalgott a férfi a spájzba, jól meghúzta a pálinkás butykost, és újra eláradt az ereiben a férfierő. Eleinte még az a furcsa, idegen hang se zavarta, ami a fejéből jött. Mit mond? Rájuk nyitja az ablakot, hogy jól megfázzanak? Ki ez a lólábú, egérfejű karneváli figura? Mi a francot akar azzal az ablakkal?

— Csak nyissa, majd jól pofán vágom! — állt meg a szoba közepén Gergő és furcsa fény csillant a szemében. — Maga meg mit bámul ott a sarokban? Nem tetszik a pofám?

— Te jószágos Isten! — nézett rá az asszony. — Mi történt veled, Gergőkém? Ittál?

— Na és ha ittam, akkor mi van? Az a pasas nem ivott ott a sarokban? Ő jár hozzád, mióta rám nincs időd? Hogy is van ez, jóbarát? Akkor most megdöglesz!... — Ezzel karate állást utánozva, suta, de erőteljes mozdulattal belebokszolt a szekrény oldalába.

Az asszony rémülten rohant ki a szobából és jobb ötlet híján felhívta telefonon a szomszédasszonyát.

– Gyere gyorsan, segíts, Julikám, mert meghülyült a Gergő! A szeretőmet kergeti az üres szobában, és mindent összetör, ami az útjába kerül.

Amikor a szomszédasszony bekukucskált az ablakon, a férfi éppen a nagykéssel hadonászott, és érthetetlen szavakkal alázta láthatatlan ellenfelét. Egyszer csak hirtelen vetkőzni kezdett és azt ordította: „ég a hátam, fölgyújtott ez az állat!”

Faluhelyen a hírek gyorsabb szárnya van, mint a szirti sasnak, csak a karma élesebb, és beleakadnak a kósza hírek is. Így aztán mire a falu végéig ért, már úgy szólt a pletyka, hogy a Bot Gergő rajta kapta a feleségét a szeretőjével, az meg leöntötte benzinnel és fölgyújtotta. Ott fetreng szegény a tűzben, de már a háza is ég.

A csupasz valóság az volt, hogy pörére vetkőzve üldözte lázas agya káprázatát. Árkon, bokron, kerten át, a kezében nagykéssel kemény szitkokat szórva.

A szomszédban éppen kint száradt a kötél az összes ágynemű, ruha, meg miegyéb. Gergő huszárosan átugrott a kerítésen és ellenfelét keresve apró csíkokra hasogatott mindent. Aztán fölmászott a százéves diófára és harsány éneklésbe kezdett.

Ekkor érkeztek a ház elé a rendőrök, mentők és a tűzoltók. Az előbbieket elkezdték szép szóval oszlatni a tömeget. „Tessék tovább haladni, nincs itt semmi látnivaló!” Azok meg csak röhögtek és a fán ülő meztelen dalnokra mutogattak.

– Mit gondolsz, Feri – kérdezte egyik mentős a másiktól – ez lehet az a bizonyos Kata, vagy Kati nevű kábszer, amit mostanában kezdtek el árulni? Úgy be van tépve ez a főszer, hogy hetekig nem fog észhez térni.

– És ki fogja lecsalogatni a fa tetejéről? Én föl nem megyek érte...

– Én se. Nekem eleve tériszonyom van...

Semmi vész, közben a tűzoltók már érdeklődtek a környéken, kinek van olyan hosszú létrája, amivel el lehet érni a diófán fészkelő dalos pacsirtát. A hosszúlétrás tűzoltó autó ugyanis bárhogy próbálkoztak, nem fért be a kapun.

Megoldották. Alig egy órába telt, hogy a pokrócba csavart Gergőt levarázsolják a fa tetejétől, és a vijjogó mentő autó elinduljon vele a megyei kórházba. Ott se kellett egy hétnél tovább maradnia a zárt osztályon. A rendőrök fölvtették a jegyzőkönyvet és elküldték haza. Majd érte mennek, ha szükség lesz rá.

Haza. No igen, de hát hol van neki most az a bizonyos haza? A faluba be nem teheti a lábát, mert körbe röhögik. Az asszony is megindította a válópert, a ház falára meg kitette az eladó táblát.

Elindult hát nyugatnak, mint az Attila kardja. Először két faluval arrébb talált egy albérletet, de hát a műhelyben se volt maradása. Végül az osztrák határ mellett kötött ki. Ott senki se ismerte. Egy osztrák lakatos mester műhelyében talált munkát a határ túloldalán. Naponta jár át kocsival. Házat akar venni, amiben elfér az egész család. Még nem döntötte el, a határ melyik oldalán.

Dórika az első tárgyalás után megszüntette a válópert. Úgy gondolta, kár lenne elengedni egy olyan dalos pacsirtát, amelyik még a diófára is képes fölmászni miatta. No meg abból a határ menti kis faluból sokkal könnyebb eljutni a bécsi üzletkebe. Már szabász állást is ajánlottak neki.

Bálint, a csapos azóta is méri a kisfröccsöket, és mellényzsebből árulja a... mit is? Ő bolhapornak nevezi, mert olyan vicces. Közben meg azzal kérkedik, hogy Bot Gergőnek soha nem lett volna Wolksvagenje, ha nem az ő pirulájával udvarol az asszonynak.

VÁLTOZATOK FORDÍTÁSRA – 20.

A rovat (ismét) **ÁDÁM PÉTER**nek köszönhetően folytatódik.

JACQUES-ÉMILE BLANCHE: *Marcel Proust* – olaj portré

<http://kids.britannica.com/comptons/art-155646/An-oil-portrait-of-Marcel-Proust-was-painted-by-Jacques>

Az asztma, mint védőburok

Marcel Proust asztmája, meglehetősen ugyanolyan mellőzhetetlen „irodalomtörténeti tény”, mint Flaubert vagy Dosztojevszkij epilepsziája, mint Molière tébécéje vagy Montaigne veseköve. És csakugyan: a betegség az eltűnt idő nyomában szerzőjének úgyszólván egész életét végigkísérte, és csak Proust rendkívüli akarateréjének, írói hivatásába vetett rendíthetetlen hitének köszönhető, hogy sikerült felülemelkednie rajta.

Proust alig kilenc éves, amikor, 1881-ben, orvos apja szeme láttára egy fulladásos roham csaknem elviszi. Mindamellet huszonegynéhány éves koráig a bajnak nem voltak komolyabb tünetei. A betegség a kilencvenes évek második felében (1897 táján) fordul komolyabbra, ettől fogva az író egyre gyakrabban panaszkodik mellkasi nyomásra és légzési zavarokra leveleiben. Ekkor alakítja ki, védekezésül, azt a jellegzetes életmódot, amelyhez, két és fél évtizeden át, egészen 1922-ben bekövetkező haláláig makacsul ragaszkodott. Mivel

kávével kúrálta magát, krónikus álmatlanságban is szenvedett: ezért éjszaka dolgozott, nappal aludt.

A betegség azonban nemcsak az életrajznak része, része a több kötetes regényfolyamnak is. És itt nemcsak arról van szó, hogy Az eltűnt idő nyomában lapjain nagyon sok a beteg meg az orvos, nemcsak arról van szó, hogy a betegség meg a betegséggel való küzdelem szinte az egész művön végigvonul, és hogy a regényfolyam cselekménye kibogozhatatlanul összefonódik a narrátor szenvedéstörténetével. Az orvosi nyelvből kölcsönzött szakszavak, képek és metaforák, a zihálva indázó mondatok mind–mind azt bizonyítják, hogy ennek a hatalmas műnek a betegség egyszerre tárgya, témája és főleg kimeríthetetlen inspirációs forrása.

Az asztma, legalábbis a betegség pszichoanalitikus értelmezése szerint, a kielégíthetetlen szeretetvágy betegsége. Akárhogyan is, Proustnak nemcsak sorscsapás az asztma, de menedék és kapaszkodó is, jogcím a szeretetre és figyelemre, ürügy az elzárkózásra és távolságtartásra, ürügy az írói alkotómunka megkövetelte magányra. Egyszóval az asztma egyfajta védekezés a túlérzékeny író részéről a hol csak idegesítő, hol fájdalmas, hol egyenesen elviselhetetlen valósággal szemben. Mindent összevéve, nagyon is valószínű, hogy Proust aligha tudta volna több kötetes regényét, ezt a jó két évtizedet igénylő hatalmas vállalkozást a betegség „védőburka” nélkül tető alá hozni...

Az alábbi szemelvényt, amelynek címe a fordítótól való, a Bimbózó lányok árnyékában c. kötetből emeltük ki.

Á. P.

Hashajtó és tejdiéta

Akkortájt már jó ideje voltak légzési problémáim, a háziorvos pedig – a nagymama nem kis felháborodására, aki már–már attól félt, hogy idült alkoholizmusban fogok meghalni – azt javasolta, hogy a légzést könnyítő koffein mellett mindig igyak sört, pezsgőt vagy konyakot, amikor úgy érzem, hamarosan rohamom lesz. És a roham majd, magyarázta, az alkoholos eufóriában „szépen elvetél”. Igen ám, de hogy a nagymama bele is egyezzen a dologba, muszáj volt látni engednem, sőt, hivalkodóan ki is kellett mutatnom, mennyire szenvedek. Egyébként is, amikor úgy éreztem, nem sokára megint rosszul leszek, rögtön elfogott a nyugtalanság, de nem a közelgő roham miatt, hiszen sohase lehetett előre tudni, milyen méreteket fog ölteni, hanem mert nem akartam a nagymamát megint kétségbe ejteni; ettől ugyanis a szenvedésnél is jobban félttem. Még szerencse, hogy a szervezetem úgy viselkedett – akár mert annyi ereje sem volt, hogy valamennyire is elrejtse titkait, akár mert attól félt, sokan tudatlanságukban olyan erőfeszítést várnak tőle, amelyre ilyen fulladásos roham közben nem is képes, vagy a mégis, minden energiája rámeleg –, hogy a nagymamát mindig a lehető legnagyobb pontossággal, sőt, szinte fiziológiai pedantériával tudtam értesíteni a közelgő rosszulról. Valahányszor felfigyeltem valamilyen nyugtalanító jelre, amit korábban nem vettem észre, egészen addig pocsékul éreztem magam, míg a nagymamának be nem számoltam róla. És ha úgy csinált, mintha semmi jelentőséget sem tulajdonítana a dolognak, néha olyan érzésem támadt, mintha a szervezetem még határozottabban figyelmeztetett volna. Nem egyszer előfordult, hogy egy kicsit el is vettem a súlykot; ilyenkor a szeretett arc, amely ekkor már nem uralkodott annyira az érzelmeim, mint

fiatal korában, csupa szánalom volt, és fájdalmas görcsbe rándult. Ettől fogva csakis amiatt aggódtam, mennyi szorongásnak vagyok okozója; és mintha csak csókkal is el lehetne osztani az efféle szorongást, és mintha ez az én szeretetem legalább akkora örömet szerezne a nagymamának, mint amekkora az én boldogságom, nagy hirtelen karjába vettem magam. És mivel az a bizonyosság is enyhítette az aggodalmamat, hogy a nagymama nagyon is tudja, milyen kutyául érzem magam, inkább úgy döntöttem, hogy megnyugtatom, annál is inkább, mivel ez ellen az elhatározás ellen a szervezetemnek sem volt kifogása. Azzal próbáltam vigasztalni, nem is olyan kibírhatatlan ez a rosszullét, egyáltalán nem kell sajnálnia, és higgye el, nagyon is jó a közérzetem; mivel a szervezetem pontosan annyi szánalmat követelt csak, amennyit érdemelt, semmivel sem többet, azzal a feltétellel, hogy sikerül tudatnia, hogy fájdalmat észlel a jobb oldalán, semmi kivétnivalót nem talált abban, ha kijelentem, hogy ez a fájdalom egyáltalán nem elviselhetetlen, és semmiképpen sem lehet akadálya a jó közérzetnek. [...] Pedig a lábadozásom alatt csaknem minden nap voltak fulladásos rohamaim. Egyik nap, amikor késő este a nagymama belépett a szobámba (miután valamivel korábban abban a hitben hagyott magamra, hogy hál' isten jól érzem magam), és észrevette, milyen zihálva veszem a levegőt: „Jóságos ég! Nézni is rossz, hogy szenved ez a gyerek!” – mondta kétségbeesett ábrázattal. És már fordult is ki, hallottam, ahogyan odakint csapódik az utcai kapu; de már jött is vissza, kezében egy üveg konyakkal; le kellett mennie a boltba, odahaza nem tartott szeszes italt. [...]

Mivel a fulladásos rohamok nem enyhültek, bár a tüdővértolulás, amit régóta sikerült kiheverni, semmiképpen sem indokolhatta őket, szüleim úgy határoztak, okosabb, ha Cottard professzorral is megbeszéljük a dolgot. Annak az orvosnak, akit ilyen esethez hívnak, a szokásos szaktudás korántsem elegendő. Az olyan tünetek esetében, amelyek, könnyen lehet, egyszerre három vagy négy különböző betegségnek tünetei, végső soron nem is annyira a szaktudás, sokkal inkább a szimat vagy a biztos szem dönti el, hogy – a tünetek látszólagos azonossága ellenére – melyiket érdemes alaposabb kezelésben részesíteni. Semmiféle fensőbbiségérzéssel nem kapcsolatos az ilyen rejtélyes adottság, sőt, különösebb intelligenciával sem, még az olyan faragatlan és útszéli ember is rendelkezhet vele, aki szereti a giccses festészetet, akinek a csapnivaló zene is zene, és aki híjával van minden intellektuális kíváncsiságnak. Ami például az én esetemben közvetlenül is megfigyelhető volt, egyformán lehetett tünete ideges eredetű gyomorgörcsnek, kezdődő tuberkulózisnak, asztmának, gyomormérgezés okozta nehéz légzésnek, krónikus hörghurutnak, egyszóval olyan bonyolult állapotnak, amelynek kialakulásában a fentiek közül egyszerre több tényező is közrejátszhat. De míg az ideges eredetű gyomorgörcsöt az orvosok megvető legyintéssel szokták elintézni, tuberkulózis esetén általában bőséges étkezést javasolnak; ez azonban aligha megfelelő gyógymód az olyan görcsös gyulladás esetében, mint amilyen az asztma, az ételmérgezés miatti nehéz légzés esetében meg egyenesen veszedelmes, mivel szigorú diétát követel, ami viszont tuberkulózis esetében könnyen végzetes lehet. Cottard azonban nem sokat teketóriázott, már sorolta is az utasításokat ellentmondást nem tűrő hangon: „drasztikus hashajtó, utána pedig tej, tej és tej, több napon át. Semmi hús, semmi alkohol.” Mire anyám halkán megjegyezte, amilyen gyöngye vagyok, ez a lónak is erős hashajtó a tejdiétával együtt végleg le fog dönteni a lábamról. Cottard doktor egyszerre olyan nyugtalan lett, mint aki attól fél, le fogja késni a vonatot; ahogyan tekintetéből kiolvastam, hirtelen azon kezdett töprengeni, nem vitte-e megint tévútra ez az ő átkozott jó szíve. Egyszerre elfogta a kétség, nem felejtett-e el jéghideg maszkot öltetni, mint aki gyorsan tükör után néz, hogy ellenőrizze, megkötötte-e a nyakkendőjét. Válaszul a szüleim kétkedésére, Cottard még nyersebb hangra váltott: „Nem szokásom elismételni az utasításaimat. Kaphatnék egy tollat? Szóval szigorú diéta. Később, amikor megfékeztek a rohamokat meg az álmatlanságot, jöhet azért egy kis tejes zöldségleves meg krumplipüré, de más nem. Meglátja, egyáltalán nem lesz kibírhatatlan,

Spanyolország különben is divatban van, olé! olé²⁶! (Tanítványai jól ismerték ezt a lapos szójátékot, amitől sohase kímélte meg a szívbjajosokat vagy a májgyulladásos betegeket, amikor tejdiétára fogta őket.) És a beteg majd fokozatosan visszatér a normális étrendhez. De valahányszor újra előveszi a köhögés meg a fulladás, hashajtó, beöntés, sok pihenés és tejdiéta”. Majd miután rezzenéstelen arccal végighallgatta anyám utolsó érveit, és úgy ment el tőlünk, hogy egyetlen szóval sem indokolta, végül is milyen megfontolások alapján javasol szigorú diétát, szüleim úgy gondolták, Cottard doktor ezúttal alaposan melléfogott, és mivel a diéta még jobban legyengített volna, eszük ágában sem volt végrehajtani az utasításait. Persze, azt se szerették volna, ha valahogy tudomására jut Cottard-nak, hogy fütyülnek a véleményére, ezért – biztos, ami biztos – egy ideig minden olyan házat messziről elkerültek, ahová Cottard járni szokott. Majd amikor még rosszabbra fordult az állapotom, a család úgy határozott, mégis csak betartják Cottard doktor előírásait, és mit tesz isten, három nap se telt el, és nemcsak a köhögés, hanem a kilégzést kísérő sípolás is elmúlt. Csak akkor derült ki, Cottard nagyon is látta, hogy asztmás és főleg, hogy milyen „ütődött” vagyok, de rájött, a legnagyobb baj, legalábbis abban a pillanatban, mégiscsak a gyomormérgezés, azzal pedig, hogy kitisztította a májat és átmosta a veséket, egy füst alatt a hörgőket is megnyugtatta. Elég az hozzá, nem csak talpra állított, hanem a nehéz légzéstől meg az álmatlanságtól is megszabadított. Akkor értettük csak meg, milyen nagy orvos ez az idióta.

Ádám Péter fordítása

²⁶ Lefordíthatatlan szójáték: az „olé” ugyanis megegyezik a francia *au lait* (tejdiéta) kifejezés kiejtésével.

HAJNAL ÉVA

Kőcsipke

Kicsipkézte a dér a lépcsőfokokat, mintha angyalok lépte nyomát látnám.
Szépen horgolt, gondos munka. Lépések muzsikáját hallom. Apró, légies
lépéseket, melyek máskor belevesznek a csendbe. Most hallani őket.
Rég jártam erre. Minden oly szokatlanul nyugodt ma, csak szívverésem
dübörög vérereimmel kergetőzve. Ajándék ez a csend. Isten behorgolta a
csipkék közé, hogy mindenki láthassa és gyönyörködjék. Ő mindent ezért
tesz... ...a gyönyörködés miatt. A hangokat is ezért találta ki, hogy általuk
nyerjen értelmet a hallgatás. Meg ezt a tejfehér ködöt is, ezt az áttetsző kendőt,
hogy beburkolja vele a sok fölösleges szót, a sok cikázó képet, légies teret
adva a nesztelenség grádicsainak. Elindulok ezen a lépcsőn. Nem tudom, hová
jutok, de abban bizonyos vagyok, hogy Isten lába nyomában jó nekem.

JÓNA DÁVID

minek a kérdés?

minek a kérdés, ha készen a válasz,
üres falakra rajzol a fény,
roskátag lélek, ácsolt a támasz,
reszkető szívnek gyapjúmellény

tudatalatt az ösztönök vágya,
a kegyelemteljes végtelen lét,
nem válogathat farkasétvágya,
ha hinni akarja ígéretét

testetlen fényben elolvadt árnyék,
tükröződnek félelmeink,
tengelyében pörög a bárshék,
így kerül rá a barokkos smink

pásztorok népe, szép magyarázat,
térréppé lett az emberi út,
a megismerést áldozta érte,
állandó hosszal a vontatórúd

megszentelt borban megtévedt papnak
térdén fekszik a konklúzió,
teremtő Isten, itt bokabilincsben
a megbabonázott mennyei szó

kurzivált szavak a hajnal a ködben,
s térdepel már a bizonyosság,
jelképét látja minden kis szögben,
festett ablak: mért világosság

a túlvilágról érkezett könnyek,
üvegkapolából vigasztalás,
oltár és zsoltár, megszentelt könyvek,
az öröklétnek hős magasztalás

gótikus csendben pajzs lesz a pátosz,
öntudatlanság megóv, ha kell,
odaszorít a védőrácsához,
megsimogat és lekicsinyell

megváltó szándék, hogy büntudatunk van,
a banalitása tökéletes,
némi gőg van a bizonyosságban,
groteszk talán, de így hiteles

kereszt és lándzsa: szerepét játssza,
katartikus a következmény,
takaró alatt összegyűrt párna,
szörnyeket űz a zseblámpafény

teremtett világban teremtett Isten
itt nem olyan nagy baj a kételkedés,
s ha vizet pásztáz a járőrhajó, a mélyben
búváruhában a reménykedés!

Art'húr Irodalmi Kávéház:

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

KETYSÓ ISTVÁN

Azok a régi éjszakák...

Minden csepp izzadságom;
örömöm, bánatom , sóhajom, imádságom
rátok emlékeztet, régi éjszakák,
mikor kalászos nyárban,
vagy dühöngő télben
hosszú verseket írtam, bár fáztam
eleget a rezsó fűtötte bakterházban
a forróságban pedig mindig sörre vágytam...
Most érzem csak hiányát a gyalogutaknak;
az öreg gőzösöknek , a tisztelgő sorompórudaknak –
valami visszajár bennem – – –
holt lelkeként bolyongnak szememben
a csitri falusi lányok,
de elszáradtak már a rózsák a lépcsőn
ritkultak a borozások.
Azok a régi éjszakák...
Valami hiányzik belőlem
és kimondhatatlanul fáj egy álom:
gázolok térdig érő pipacs–tengerben
futok egy nem létező vonat után – – –
egy vonalbejáró sem jön velem szemben,
hogyan kulacsából megkínáljon...

THRILLER

MESTER GYÖRGYI

A fal

A lepusztult bérház ötödik emeletén, a folyosó végén, két ajtó nyílt közvetlenül egymás mellett a gangra. Mögöttük teljesen egyforma lakások lapultak, ugyanolyan ócskák és sivárak, mint maga szállásadójuk, az öreg ház. Itt húzták meg magukat a legszegényebb lakók, mindegyik egy-egy fészekalja gyerekekkel.

A baloldali lakást egy szerény, mindig komorképű gyári munkás bérelte, szintén csendes, szomorú, vágóhídi takarítónőként robotoló feleségével és három aprósággal. A negyedik csemete már nem is volt gyerek, inkább süldő lány, akin, csodák csodája, nem ütközött ki a családi vonás, mert néha mosolyogni is látták. És bizony, ha mosolygott, gödröcskék jelentek meg kicsit sápadt, selymes ragyogású arcán, ami nem állt neki rosszul. Olyan volt, mint egy bimbózdó, nemes, fehér virág. Rosszindulattal talán azt lehetett volna mondani, hogy túl sovány, de jobban illett rá az, hogy karcsú, sudár, mint ahogy az egy kecses virágtól elvárható. Hogy az összhang el ne vesszen, s a ragyogó, tiszta fehérség megmaradjon, a haja is világos volt, selymes, vállig érő, hozzá nagy, gyakran bánatos kék szemek, melybe bizony bele lehetett volna feledkezni, akár örökre.

A szomszéd lakást egy özvegyember lakta, két lurkóval és egy nagyfiúval. Egy városszéli fűrészüzemben dolgozott, aminek örülnie kellett, hiszen előzőleg, egy egész évig nem volt rendes munkája. Azonban az öröm sohasem lehetett teljes, mert mindig ott lebegett a feje fölött a munka elvesztésének fenyegető árnyéka, hiszen segédmunkás volt csupán, amolyan tedd ide, tedd oda, fuss ide, kapj oda ember.

A kis gyerekek mind ismerték egymást, hiszen együtt szoktak a nagy, poros udvaron fogócskázni, bújócskázni. A fiúk ronggyá rúgták az amúgy is leeresztett gumilabdát, a lányok üres konzervdobozokban cickafarklevest főztek, máskor meg az ócska kendőbe bugyolált fadarabot dajkálták alvóbabaként.

A gyári munkás nagylánya a szomszéd házba járt egy viszonylag jómódú, mozgásképtelen öregasszonyhoz, aki körül ellátta a mindennapi teendőket. Bevásárolt neki, etette, mosdatta, takarított, főzött és mosott rá, igen szerény ellenszolgáltatásért, de a családnak mégis csak segítség volt az ő keresete is.

A segédmunkás fia kész fiatalember volt már, pedig még csak a tizenkilencet töltötte. Nagycsontú, mégis arányos fiatal férfi, orra alatt pelyhedző bajusszal, nagy barna szemekkel, feketehullámú, rakoncátlan hajjal. Állandó munkája nem akadt, de minden nap kiment a nagypiacra, és a kofák árúját hordta, pakolta mázsaszám.

A süldő lány és az emberes fiú sokáig nem is tudtak egymásról, mert míg az egyik nem mehetett kilenc óra előtt a béna öregasszonyhoz, a másik már kora hajnalban, munkára lesve ácsorgott a piacon.

Egy nap azonban összefutottak. Hatalmas jégeső volt, a piac is korábban zárt, így majdnem egyszerre értek a lakásajtókhoz. A lány még nem próbálta a szerelmet, és a fiú se tudott róla sokat, eltekintve a késő esti, időnkénti titkos kapualji összeborulásoktól, melyre a hasonló korú szomszéd lányokkal alkalma adódott. Egymásra néztek, és valami furcsa bódulat járta át mindkettőt. Az elsőre meglátni, és örökre elkötelezve lenni mámoros pillanatát élték át, tudattalanul. A köszönésen kívül, egy szót sem váltottak egymással, úgyis látszott rajtuk minden. A fiatalságuk, a szegénységük és a társtalanságuk egyaránt. Később már lopva keresték a másik láthatásának alkalmát. A lány szemérmes volt, a fiú félénk. Tudta, ezzel a

lánnyal nem lesznek rejtett összeborulások a kapu alatt, ez a lány más. Tiszta és ártatlan, ehhez ő nem nyúlhat piszkos kézzel, nem közeledhet olcsó vággyal.

Egy nap a gyári munkást kidobták az állásából. A szomorúszemű asszony takarításból nem tudta egyedül eltartani a családot, egy keresetből már az ötödik emeleti bérlakás is luxusnak számított. Menniük kellett. Addig, amíg nem karhatalommal teszik őket az utcára, a ki nem fizetett lakbérhátralék miatt.

Az utolsó délutánt töltötte a szép, fehér viráglány, a nyomorú kis lakásban. Már mindent összepakolt, a gyerekek azonban még lenn játszottak az udvaron. Látta a szomszéd fiút is hazajönni, szíven ütötte a búskomorsága. Valami ott is történhetett. Már nem volt tennivalója, csak ödögött az üres lakásban. Fáradtan, reményvesztetten a csupasz falnak dőlt. Az járt az eszében, hogy még azt a kis boldogságot is elveszik tőle, amit a fiú látása, időnkénti biztató mosolya nyújtott számára. Ki tudja, egyszer talán még beszédbe is elegyedtek volna. A fal kemény volt, de korántsem hideg. Nem dermesztette, nem törte, mintha lágyan ölelné. Úgy érezte, gyengéd karok tartják, talán a fiúé, aki ott lélegzik a fal másik oldalán, és talán épp úgy érez, mint ő. Csak állt szorosan a falnak dőlve, és átadta magát az álmodozásnak.

A fal másik oldalán a fiú is érezte, hogy az életük változóban van. Az apja beteg, nem sokáig fogják megtérni a jelenlegi munkájában. És itt van ő. A roboton kívül eddigi életében nem ismert még mást. Talán a lány, a szomszédból. Ő hozhatna egy kis örömet az életébe. De milyen kilátástalan ez is. Hiszen mindketten szegények, napról, napra élnek. Mi lesz övelük. Úgy érezte, elgyengíti a szomorúság, vagy csak a mardosó éhség szédítette meg. Szinte megtántorodva, a falban támaszt keresve dőlt hátra, s az, mintha bársonyosan meleg karokkal magához ölelte volna. Egy szív dobbanását érezte, mely nem az övé volt. A fal másik oldaláról jött, és egyszerre a maga testében is érezte ugyanezt a dobogást. A fal ölelése egyre áthatóbb lett....

A takarítónő anya hazaérvén összeterelte a gyerekeket, és amikor az apa is megjött, csak akkor kezdtek el aggódni, ugyan hol lehet a nagylány, akit reggel óta senki sem látott. A rokkant asszony délután már mindig magányra vágyott, nála nem lehet a lányuk, azt a munkaadója nem engedné. De akkor hol van? A lány másnap sem került elő, és a család nem tehetett mást, az összepakolt ingósággal elköltözött. Átmenetileg egy külvárosi rokon ígért nekik szállást, ott meghúzhatják magukat egy kis időre, míg az apa munkát nem talál.

Az özvegy és a két lurkó szintén nem tudta elképzelni, hogy az egyik családfenntartó, a fiú hová lett. Két nap után a rendőrségen is bejelentették, a gyanú az volt, tán a piacon valakivel összetűzésbe keveredett, bár nem volt italozó természetű, bármi érthette, ami miatt eltették láb alól. Azért még bíztak benne, hogy egyszer előkerül, de a bizakodásuk eléggé soványka volt.

A két lakás megürült. Előbb a jobboldaliba, majd a másikba is lakó költözött. Az új bérlők szinte egymás után jelezték a háziúrnak, hogy ki akarnák festeni a lakást, de a falon lévő szürkés foltot nem fogja be a festék. A folt kontúrja, mintha emberalakot formázna. A másik lakó ezt még azzal a panasszal is megtoldotta, hogy éjszakánként furcsa zajok, lüktető szívdobbanásra emlékeztető hangok szűrődnek ki a falból, s ezt ők rémisztőnek tartják.

Az egyik bérlő három hét múlva költözött el, a másik tovább bírta egy hónapnál, de akkor ő is felmondta a lakást, mert nem tudta tovább elviselni és hallgatni a fal sóhajtozását, és a kétségbeejtő szívdobogást....

THRILLER

MÁNDY GÁBOR:

Élnek-e értelmes lények a Marson kívül?

A Curiosity marsjáró és tudományos laboratórium 2012. október 4-én furcsa rádiójeleket fogott. A jelek annyira strukturáltak és minden mechanikus ismétlődéstől mentesek voltak, hogy csakis intelligens lényektől származhattak. Az értelmezési kísérletek azonban sikertelenek maradtak, ezért az egész dolgot be sem jelentették.

Ez így volt egészen addig, amíg teljesen véletlenül egy Bali-szigeti nyaraláson nem találkozott össze Jim Carpenter NASA-csillagász Jurij Belkin orosz delfinkutatóval.

Néhány pohár margarita után már szabadabban tudták kicserélni a gondolataikat a kormányzatuk által szigorúan titkosnak minősített kérdésekről. Amikor Carpenter a titokzatos jelekről kezdett beszélni, Belkin élénken bólogatott.

– Igen, mi is találtunk ilyen jeleket. Néhány dolgot sikerült is megfejtenünk. És tudod, mit, haver? A rejtélyes jelsorozat nagyon hasonlít a delfinek kommunikációjára.

– Húha! – kiáltott fel Carpenter. – Talán a Marsról származnak a delfinek?

– Ez nem valószínű. De tény, hogy van hasonlóság. Talán nem a szókinsben, hanem a nyelv jellegzetességét illetően.

A két tudós tovább dolgozott a jelsorozat megfejtésén, és rendszeresen értesítették egymást a felfedezéseikről, ötleteikről.

Igazán 2017 februárjában kezdett tisztulni a kép, értelmet kapni a szöveg. Kezdek megvilágosulni az összefüggések. A két tudós Rejkjavikban találkozott újra, egy konferencián, amelyen az intergalaktikus kommunikáció volt a téma. Az első este bezárkóztak a szobájukba, és elővették a számítógépeiket. Maguk is megdöbbenek, amikor a megfejtett töredékeket megpróbálták összerakni.

Kiderült, hogy a jelsorozat egy tudományos tanulmány része. Az ismeretlen marsi szerző azt fejtegeti benne, hogy van-e értelmes élet más bolygókon.

Az értelmes életet úgy definiálják, hogy az közösségi, békés és öröm-centrikus. A közösségi azt jelenti, hogy az egyedek nem külön léteznek, hanem egy nagy konglomerátum részeként, egymással szimbiózisban. A békesség azt jelenti, hogy egyik egyed sem akar semmit elvenni a másiktól, hanem együttműködésben valósítják meg a céljaikat, érdekeltek egymás sikerében. Az öröm-centrikusságon pedig valami olyasmit értenek, hogy nem a bajokat, a rossz dolgokat emelik ki, hanem meg vannak elégedve azzal, amijük van, és az a céljuk, hogy mindenki boldog legyen.

A marsi kutatók ezen ismerve alapján vizsgálták meg a Naprendszer bolygóit. A Merkúr túlságosan forró ahhoz, hogy rajta bármiféle élet létrejöjjön, a távoli bolygók pedig túlságosan hidegek. A Jupiter holdjain találtak kezdetleges életet. Igazán csak két bolygó jöhetett számításba a Marson kívüli értelmes életre: a Vénusz és a Föld. A Vénuszon találtak is valamiféle összefüggő szerves anyagot, de nem tudták közletről tanulmányozni. Ha van is élet, az a marsi mértékkel mérve aligha lehet intelligens.

A Föld élővilága okozta a legnagyobb vitákat. Kétségtelen, hogy az uralkodó állatfaj, az ember (amelyik „homo sapiens sapiens”-nek nevezi magát) képes a célszerű cselekedetre, de csak rövid távon. Úgy tűnik, hogy a fejlődés itt rossz irányba fordult. Közösség helyett individuumok, békés együttműködés helyett háborúskodás, öröm helyett frusztráció és önsajnáltság.

De a legnagyobb baj nem is ez, hanem az a földi elképzelés, hogy a fejlődés más élőlények meghódítását, saját célra való felhasználását, esetenként kiirtását jelenti. Így irtották ki az indiánokat és tették rabszolgává az afrikaiakat. A jelek szerint a földlakók a Naprendszer más részeire is ki

akarják terjeszteni a befolyásukat, ez pedig létében fenyegeti a Mars együttműködő, békés és boldog közösségét.

A marslakók észlelték az első mesterséges holdakat és űrszondákat, a Holdat és több bolygót is érintő beavatkozásokat. Amikor földi idő szerint 1962-ben a Mars irányába indult el egy űrszonda, azt még könnyen sikerült működésképtelenné tenni, még út közben. De nemsokára jött a többi. Ezek közül egy 1971-ben egy ideig már a Mars mesterséges holdja is lett, majd ugyanebben az évben egy másik űrjármű szállt le a bolygó felszínére. Ezt még megsemmisítették, de a marsi közösség ettől kezdve komolyan aggódott. Ez a makacs földi próbálkozás a marsi civilizáció legújabb kihívása.

Korábban is volt már egy vészhelyzet. Akkor a légkör és a víz kezdett elfogyni. De a problémát megoldotta a bolygó felszíne alá költözés. A geotermikus energia céltudatos felhasználása tette lehetővé a továbbélést. Kiapadhatatlan energiaforráshoz jutottak, és még időben sikerült helyreállítani az eredeti légkört.

A műszaki tudományok sokat fejlődtek, de korán belátták, hogy nem lenne értelme más bolygókra eljutniuk. Automatikus vezérlésű űreszközökkel igyekeztek felderíteni a kozmikus környezetüket, de a többi bolygó gyarmatosítása szóba sem került.

És egyszer csak szembetalálták magukat a földlakók expanzív szándékával. A földi rádióadások elemzése alapján kiderült, hogy meg akarják hódítani az egész Naprendszert. A szondák csak a tapogatódzást jelentik, a végső cél a többi bolygó leigázása, erőforrásaik megszerzése. Már a Hold és a Mars ásványi kincseinek kiaknázásáról beszéltek. Ez megkonkreditotta a vészharangot.

Az első reakció az volt, hogy még jobban be kell zárkózniuk. Hadd mászkáljanak csak a földlakók a felszínen, attól ők még élhetik a békés életüket odalent. De ez nem volt reális. Egyrészt semmi garancia nincs arra, hogy a földlakók nem akarnak mélyebbre menni, hiszen az ásványi kincsek kitermelése nélkül lehetetlen, másrészt így nem tudták volna megtartani azokat a kijáratokat, amelyeken át a maguk űrjárműveit indították. Voltak tudósok, akik felhívták a figyelmet azokra a nagy robbanásokra, amelyek már a földi idő szerint 1945-ben megkezdődtek, és amelyekből az idő múlásával egyre többet észleltek. Ezek olyan romboló eszközök voltak, amelyeknek a Mars felszínén való alkalmazása a kéreg alatti létüket is komolyan fenyegette.

Megsokszorozták az információgyűjtést. Olyan robotokat küldtek a Föld körzetébe, amelyek közelről tanulmányozhatták a fejleményeket. (A földlakók ezeket nevezték ufóknak. Szerencsére egyet sem sikerült kézre keríteniük.)

A megfigyelések alapján megállapítást nyert, hogy a Földön használt eltérő nyelvek megnehezítik a megértést. A tudományt teljesen alárendelik a háborúskodásnak. Makacsul el akarják venni egymás területeit, mintha nem mindannyiuké lenne a bolygó. És ahelyett, hogy a fejlődés elégedetté és boldogabbá tenné őket, egyre nő a feszültség, egész népek acsarkodnak egymás ellen.

Voltak, akik azt javasolták, hogy egy diszkrét beavatkozással egymásnak kellene ugrasztani őket, hiszen ehhez minden feltétel adva van, de a marsi civilizáció békés hagyományaival ezt nem lehet összeegyeztetni. Tőlük idegen a gyűlölködés.

A földszondák meglepő felfedezéssel is szolgáltak. Kiderült, hogy a Földön is vannak értelmes lények, az óceánokban. A delfinek közösséget alkotnak, békések, és boldogok is, tehát az intelligens élet mindhárom fontos jellemzője illik rájuk. A marsi kutatók feltételezik, hogy a delfinek megpróbálták felvenni a kapcsolatot az emberrel, de a jelek szerint ezek a törekvések nem jártak sikerrel, a domináns faj tovább halad a katasztrofális végkifejlet felé, és ezen sem a delfinek, sem a marslakók nem tudnak változtatni.

Hogy végül milyen döntést hoztak a Marson, az nem volt világos, mert a jelsorozat itt megszakadt. Carpenter és Belkin nem tudták, mit tegyenek a szöveggel. Publikálják a vélelmezett megfejtést egy tudományos folyóiratban? Lépjenek kapcsolatba az ENSZ-szel? Esetleg forduljanak a legnagyobb hatalmú kormányokhoz?

A kedves olvasó mit tenne a helyükben?

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

Fuit*

Az ismeretlenek

...sajnos megint parádét rendeznek:
a liget elé csődülő csőcselék
mind fiatal, életunt és nyegle.

Vedelnek, majd jöhet a csőrepedés
a fák s bokrok közt: vizelnek hosszan
és annyit, hogy a fa majd' megroppan
a dülöngélőktől s fejük oly nehéz!

Kedvenc helyemen; éppen itt a sírnál
is van egy: iszik a hantra állva:
vállá a kőnek dől, álla fákra
bökö, állat! s száját elhagyja egy kis nyál...

Fiam! gyarló talpad alatt e holt
névtelenül is több s belőled, tisztán
látom, nem marad még annyi se: volt...

Budapest (Városliget), 2001. augusztus 25.

Dedikáció az örökkévalóságnak, 2005

<http://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm>

Damoklész kardja alatt ciklusból

BODÓ CSIBA GIZELLA

Ments meg

Nyúlj le értem,
Sodor a jeges ár
Keblemben egy
Gyermek kiabál
Tehetetlenül, félve,
Meleg kezedre vár!

Bp. 2017. február 19

Lázadás

Mintha láncot szaggatnánk,
Mintha foggal, körömmel,
Mintha tinédzser szívvel, ezerrel
Bizonyítani akarnánk, hogy vagyunk!

A tempót követni én már nem tudom,
Az is kérdés, hogy akarom
Behozni egyetlen napon
Száz évnyi elmaradásom csikorgatom.

Kicsi ostromom én még mindig
lovassal mellett vonom?
Miközben ezer lóerő, égre csíkot festő
Gépek hagynak el minden síkon,
nem tudom meddig bírom
lehetetlen versenyem.
Mikor lesz elég, vagy elégtelen
a megmérettetés,
ez a felbolydult örült Egész,
mi rohan féktelenül,
Oldalra talán sose néz,
Kezébe nem simul egy másik kéz,
Teljesítmény az egész,
mit akarok? Szétesett
apró pont vagyok!
Megállok, az égre nézek,
a Hold mindjárt elfogy
A Vénusz meg ragyog, ragyog
Az éjszakában itt hagyom
minden fáradságomat.
Most. Itt. Ez az a pillanat!
Bp..2017. március 30.

Aktus

A Föld hörög, majd csendben
Marad
Testébe engedi az esőcseppeket
Némán,
Benne minden mozgásban van,
Míg mozdulatlanságából
Tavaszi sarjad!
Ölekezésük gyermeke!

Bp. 2017. április.5.

Áprilisi tél

Gyöngyök ültek az alkonyi fák
vékony ágai végén,
világító, apró lámpácskák,
Mint szentjánosbogarak nyári este,
Ha meglepték fűszálak árbocát.
Április volt és zuhogott a hó,
Hatalmas pelyhei sebesen érkeztek,
Húsvét után volt épp három nappal
A fenyők széttárták karjukat,
Fogadták, semmit sem kérdeztek.
A szél cibálta a lombokat,
Pedig elmúltak már a böjti szelek,
Tócsában térdeltek a csapzott tulipánok,
a temetőben kettéhasadt
Halk reccsenéssel a korhadtt kereszt.

Bp. 2017. április 19.

ÓDOR GYÖRGY

A galamb bűgása

Őr állított meg a kapuban,
nem mehetek be, várjak,
fontos dologról értekeznek.
Felszálltam tehát a falon,
szelíd galambbá változva
gubbasztottam a párkány szélén
s láttam, ahogy az urak esznek.
Állva zabáltak, oldalukon
a fegyver élesre töltve,
hisz egymástól is félték.
Hirtelen felreppentem,
mert bűgó sírdogálásomra
egyszerre szegezték rám magukat.
Le is törött a szárnyam.
Ijedtségemben visszaváltoztam
közönséges halandóvá.

KÖVES JÓZSEF

Leszarom-dal

Na, ÉS azt meg ki nem szarja le,
hogy nem hoznak antológiák,
s ötven év alatt, mióta írsz
alig szóltak rólad kritikák,
és ha szólnának, mire mennél
– hisz a legtöbb elemző hülye –
jó lenne hiúságlegyezőnek?
és akkor? Megvagy te nélküle.
Jó sokan olvasnak, nyugodj meg,
hisz lájkolnak is a fészbukon
s ha dedikát hirdetsz, ígérik
eljönnek venni – de én tudom,
kutya se jön oda, ám a gesztus
mégis csak kedves és gusztusos,
nem kell versed és komoly prózád,
a fészen is csak a humoros
beszólásaid kapnak lájkot,
– néha lekapva bohócsipkád,
megszólítanád a világot. –
Maradjunk abban, hogy kikoptál,
nemsoká már várnak a kövek
különben is, kit érdekel ma
az a sok hülye írott szöveg...

Forrás:

<http://megezmegaz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1202114>

A. TÚRI ZSUZSA

Az én vőlegényem

Nem baj az se, ha mindennap elmondja:
„A legtöbb csinos nő mindenki rongya.”

Ne kérdezzesse, mikor merre jártam,
Örüljön annak, hogy végre elváltam.

„Femme fatale” legyek, mint Adynak Léda,
Ha titkai vannak, maradjon néma.

Mikor a gondok közül ki se látunk,
Koszorúvilágnak együtt megbocsátunk.

Egymást segítve hegyeken átkeljük,
Apró csodákat együtt ünnepeljük.

Ha engem bárki utcán vágna orrba,
Verje jól meg és küldje a Pokolba.

Ha minden ismerős ellenünk béget:
Akkor se érjen a szerelmünk véget.

Mindig énvelem, ne rajtam nevéssen:
Mellőlem más nőket sunyin ne lessen.

Mikor majd leéltünk együtt húsz évet,
Ne égjen ki, akkor nagy baj nem érhet.

Hervadó arcán ifjúságom látom:
A hercegem ő, ha nem is lóháton.

Mosollyal mélyítve az összes ráncot,
Sosem felednénk a sok régi táncot.

Sosem süllyednénk le a talajszintre,
Meghalnánk együtt, a Sorsnak beintve.

Meghalnánk, sejtve, lelkünk tovább élhet,
De ha nem, úgy is szép ez az elmélet...

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET(Pendzsi

Éjszakai lét–lelet

E mérhetetlen csöndben,
végérvényesen megreked a lét.
Pókhálórezgésben téblábol egy
eltévedt holdsugár, s mint kinek muszáj,
végigcsúszik egy lelógó szálon.
Nyitott szemmel fülelek, igyekszem
meghallani azt, ami nem hallatszik.
Ilyen lehet talán egy süketnéma ember,
vagy talán ilyen a halál? Senki és semmi.
Egyetlen dolog, amiből tudom, hogy élek,
az az agyam. Ott nincs megállás, csend.
Dolgozik. Emlékezik, tervez és megold,
vagy nem, de munkálkodik. Éber.
Figyelmeztet rá, hogy élek, s ha kell,
szép emlékek tárházát vonultatja előm.
Reményt ad. Vagy éppen ellenkezőleg,
s fájdalomaimra emlékeztet. Pillanatképek.
Vetítövászon az agyam, s egyetlen éjszaka
újra átélek hatvan évet. Minden belefér
ebbe a mérhetetlen csöndbe. Pereg a film,
én csak néző vagyok, testem béna, nincs
érzés, harc, nincs fájdalom, sem gyönyör,
csak a mérhetetlen nyugalom.
Lebegek a mindenségben.
Egyetlen dologban bízom:
még egyetlen egyszer sem volt
kiírva a film végére, hogy: „the end”

SZ. PÓRDY MÁRIA

Nyári diákmunka

Idénymunkára várók hosszú sora állt minden reggel a konzervgyár kapuja előtt, hátha aznapra befut egy nagyobb szállítmány, szükség lesz a létszám bővítésére, ezért néhányukat felveszik. Az első nyáron, még zöldfülűként, napokon keresztül kora reggeltől délelőtt tízig ott álldogáltam a többiek között, vártam, hogy engem is beleszámoljanak a gyár területére beléphetők sorába.

Vizes munkával kezdtem, sziszegő gőzcsövek zajában, kapcára húzott csizmában, gumiköpennyel a nyakamban. Ez volt életem első munkahelye, az üvegmosó. Ott ismerkedtem meg a gimnáziumunkkal vetélkedő másik gimi testvérpárjával Nagyzukiccsal és Kiszukiccsal, akikkel aztán a középiskolás évekre szóló baráti kapcsolat alakult ki.

Az üvegmosóból kerültünk át, – mint értelmesebbek! – a készáruraktárba, ahol a megguggant, nagy kiszerelesű – öt literes – üveges uborkákat válogattunk és különítettük el a többitől.

Ahová munkás kellett és ezért oda irányítottak, elfogadtunk minden munkát, nehogy elküldjenek. Epret csumáztunk a nagy nyitott fészker alatt, cseresznye szezonban a futószalag mellett válogattuk a fényes, száratlanított és mosott szemeket. Szédítő munka volt, szó szerint. És nem kellett titokban bekapni egy-egy szem gyümölcsöt, lehetett belőlük eszegetni, megengedték. Így aztán hamar eltelt velük az ember, egy idő után eszébe sem jutott a kóstolgatás. Azt mesélték a gyáriak, hogy korábban azonnal felmondtak annak az idénymunkásnak, akit rajtakaptak a gyümölcsevésen. Az új főmérnöknő változtatott ezen, mert szerinte nagyobb a veszteség (időben, munkában és a megevett gyümölcsben), ha mindig újabbakat állít be a régebbi, kipróbált és „jóllakott” dolgozó helyett.

Az első nyáron kiokosodtunk a felvételi, személyzeti, bérelszámoló vezetőinek, dolgozóinak a nevével is, a munkásoktól hallott különböző történetek kapcsán. A szalagok, válogatók, töltők stb. melletti, meglehetősen monoton munka – ma már úgy gondolom, hogy talán védekezésül – sokat beszéltette a nőket. Az idénymunkát végzők sorában egyébként férfit ritkán lehetett látni

A következő nyári szünetben emelt fővel hazudtuk a portán, hogy Konti elvtárshoz (a felvételi irodába) megyünk megbeszélésre. Meg sem vártuk a portás választát, szinte beröpültünk az irodaépületbe. Szerencsénk volt, Konti elvtársat a szobájában találtuk. Egy szuszra eldaráltuk, hogy az előző nyarat is itt dolgoztuk végig, az idén is ezt szeretnénk, és ehhez kérjük a támogatását. (Ez az ismeretség a következő években is jól működött.)

A válogatószalagon kezdtük, majd a sűrítő üzembe kerültünk. Ekkor talákoztunk először a vakítóan fehér köpenyes Palikával.

A legszebb cigány férfi volt, akit valaha is láttam.

Palikába a konzervgyári nők legalább fele szerelmes volt. A sűrítettparadicsom-vonalon dolgozók közül a többség biztosan.

A zuhanyozókban, öltözőkben, pihenőkben szemérmetlenül nyíltan beszélgettek a nők, a kis pisisek (mi, a diákmunkán lévő iskolások) egy életre leckét vehettek a nőket izgató témákból. Palika neve minden nap elhangzott valamilyen pikáns szöveggörnyezetben. Szóval, igazán népszerű volt.

Hogy mi volt a titka? Talán éppen a titokzatossága, megközelíthetlensége, anonym élete. És persze a külseje!

Magas volt, vékony, bőre kreolos. Arca szögletes, a bőr simára feszült a csontjain, szelíd(nek ismert) természetének ellentmondott erőteljes szögletes álla. Szeme, mint a tigriseké, csak a szemfehérje vált pirossá a munkanap végére, a galérián felforrósodott levegőben. Fekete, hullámos haját olajozta (ha akkor már kapható hajszelé, biztosan azt használta volna), így a párás levegő nem kuszáta össze a művészen beállított fűrtjeit.

Minden nap élére vasalt fekete nadrágban, hófehér, vasalt ingben (nem nylonban, ami akkor divat volt!) és fekete cipőben érkezett a gyárkapuhoz. Ha hűvösebbre fordult az idő, a gallér alatt is begombolta az ingét, egyébként két gombnyira kinyitva viselte. Elmaradhatatlan kellékét, fekete bőr aktatáskáját hóna alá csúsztatva, az alját a tenyerében tartva hordta. Peckesen járt, mint a katonatisztek, és hozzá a táska ilyen „palikás” hordása lett az emblémája. Kifelé menet a gyárból az örök elé tartotta a szempillantás alatt tágasra nyitott táskáját, s mire a kapuhoz ért, ismét előkelően tartotta az oldala mellett. Palikát soha nem motozták meg az ellenőrök.

A köpenyeket nem cserélték minden nap, normális esetben heteként. Ha „baj érte”, összemaszatolódott a szétfröccsenő gyümölcsötől, eltört üvegből kibuggyanó konzervtől vagy más miatt, és ez feltűnő volt, észrevehette a rettegett szigorúságú főmérnök, a ruharaktáros azonnal, vita nélkül kicserélte. Palika azonban minden nap hófehér, vasalt köpenyt kapott.

A galérián volt a munkahelye, ott voltak a földszintig érő hatalmas autoklávok kezelő nyílásai. A főzés közben kivett paradicsomfőzet-minták cukortartalmát refraktométerrel vizsgálta, az eredményeket és minden beavatkozását a korláthoz tolt asztalkán lévő naplóba rögzítette. A további vizsgálatokhoz a labornak is kikészítette kis faládikában a mintákat. Hamarosan megjelent az asszisztens a laborból, a galérián váltottak néhány szót egymással, majd Palika újra egyedül maradt a birodalmában. A korlátra támaszkodott, mosolyogva áttekintette az „alsó világot”. Arcára volt írva, tisztában van vele, hogy míg a laborossal beszélt, figyelő szemek csüngtek rajtuk, hátha valamelyiküket huncutságon kapják. Ilyenek ezek a nők! – gondolta és bölintott is hozzá. Szája szélesre szaladt, hófehér fogsora vidáman villant a lentiek felé, többnyire oda, ahol Ilcsi, a technikus tartózkodott. Ő vállalta a gardedám szerepet fölöttünk, bár a korkülönbség közöttünk öt évnél nem lehetett több. Mosolyok szálltak fölfelé és volt, aki cuppantott is Palikának. Nyílt játszma folyt – a semmiért. Mert őt még soha, egyetlen konzervgyárinak sem sikerült gombostűjére tűzni.

Amikor megkezdődött az igazi paradicsomszezon a gyárban és megállás nélkül jöttek a paradicsommal rakott teherautók, híre ment, hogy a 16 éven alattiak nem maradhatnak itt, mert – ahogy mondták – a vonal rááll a három műszakra és a hétvégi túlórákra. Szemrebbenés nélkül 16-nak hazudtuk a Kiszukicsot is, és mivel nem firtatták tovább a korunkat holmi igazolással, mindannyian maradtunk. Legnehezebben a hajnali 3 és 5 óra közötti idő telt. Az álmoság hol egyikünket, hol másikunkat nyomta el a sterilizáló kád oldalának a fedezékében. Néhány percig tartó mély alvások voltak, amelyekből ijedten, véres szemmel ébredtünk, hogy nem látta-e meg „illetéktelen”. Persze, ez nem nagyon fordulhatott elő, mert felváltva őrködünk és Ilcsi is falazott nekünk.

Az iskolakezdés előtt két héttel leszámoltunk a gyárban és úgy terveztük, hogy az utolsó időt nagy semmittevésel töltsük a szabadtéri uszoda partján. Végül Nagyzukiccsal ketten lógattuk a lábunkat a vízbe, mert a tesóját egy hétre meghívta a pesti nagymama. Már látszott rajtunk a napozás, amikor Nagyzukics előállt az ötletével.

- Megtudtam, hol lakik Palika!
- Mi!? Ezt meg...
- Nem érdekes, honnan tudom! Elmegyünk?
- De... de nem is ebben a városban lakik! Vásárhelyről ingázik.
- Nem baj. Jár a vonat... és tudom, hol kell leszállni.
- Ha mindent tudsz, minek megyünk?
- Dehogyan! Csak az utcát és a házszámot tudom. Na, mi van, be vagy gyulladva?

Összekaptam a betonlépcsőn szétteregetett holmimat és felálltam.

– Menjünk!

Nagyzukics nem mozdult, úgy nézett fel rám.

– Hova?

– Az állomásra, te mindentudó! Megnézni, holnap délelőtt mikor megy vonat és mikor tudunk visszajönni. Te, ha a húgod elpofázta otthon és anyámék is megtudják, engem kivásálnak!

– Tudja tartani a száját, ne félj!

A vonatról leszállás után az állomáson érdeklődtünk, hogy merre induljunk a Zúzmara utca felé. A válasz helyett a helybéli rögtön azt kérdezte, hogy kit keresünk.

– A temetőt – vágta rá Nagyzukics.

– Akkor nem kell elmenni a Zúzmara utcáig, két utcával elébb van a temető főbejárata...– és hosszas magyarázkodásba fogott, hogy merre menjünk.

Mikor végre illedelmesen elköszönhattünk, kibukott belőlem.

– Ezt megúsztuk! Blöfföltél a temetővel?

– Igen. De bejött! – vigyorgott elégedetten. – Ettől kezdve nincs kérdezősködés – vonta le a tanulságot. – Odatalálunk, ne félj!

Szedtük a lábunkat, kerültük a szembe jövők tekintetét, csak nehogy megszólítson valaki, jó vidéki szokás szerint.

Megálltunk a kereszteződésben, a Zúzmara utca mintha a végtelenbe futott volna, jobbra és balra is.

– Itt lesz a közelben. Menjünk a hosszú kerítés felé! – mutatott Nagyzukics a túloldalra.

A deszkakerítés kétszárnyú kapuja nyitva volt. Onnan nézelődtünk befelé. Két hosszú sorban szoba-konyhás lakások sorjázta és távol a kaputól mintha bódésor kötötte össze a két végüket. A házsorok előtt keskeny járda húzódott, a köztük lévő tágasabb tér közepén átjárókkal szabdalta hosszúkás virágágyások színesítették a képet. Még igazán körül se néztünk, és később is azon gondolkodtam, tényleg láttam-e kisgyerekeket az udvaron, mert a következő pillanatban sehol sem voltak, mikor a kerítés mögül odabicegett egy kopott-kék svájci sapkás, hosszú bajszú, elnyúlt inget, totyakos nadrágot viselő középkorú férfi.

– Keresnek valakit? – kérdezte barátságatlan hangsúllyal.

Hirtelen megjelenése mindkettőnket meglepett. Késett a válaszunk.

– Igazából nem. Csak azt szeretnénk tudni...csak azt szeretnénk megkérdezni, hogy itt lakik-e Rácz Pál?

– Mi dolguk van maguknak vele?

– Igazából semmi – vonogatta vállát Nagyzukics a kínosan hosszú gondolkodás után.

– Hát akkor mégis mit keresnek itt? – A kérdés már-már fenyegetően hangzott.

Itt-ott az ajtók mögül fejek bukkantak ki. Jól benne vagyunk a magunknak készített slamasztikában, gondoltam. Valamit mégis csak kellene mondani. Jobb az őszinteség, és mielőbb véget vetni ennek a kínos kérdezgetésnek.

– Palika...mert a gyárban így hívja mindenki, mindig olyan, mint akit a skatulyából húztak ki. És...és szeretnénk volna tudni...– Itt elakadtam. – Szerettük volna tudni...Szerettük volna tudni... szóval, hogy ki viseli gondját.

A férfi váratlanul hangosan nevetni kezdett és közben csóválta a fejét, majd hirtelen elhallgatott.

– Mert cigány, hát nem is lehet tiszta? – szegezte nekünk a kérdést. – Ezt akarta mondani?

– Dehogy! – ráztuk a fejünket egyszerre.

– Vagy azt, hogy van-e asszonya?

Hallgattunk.

– Ahaaaaa! – húzta el a szót. – Van asszony körülötte, a beteg anyja. Annak már annyira összeroskadt a gerince, hogy alig kap levegőt. A fia ruházatáról azonban ő gondoskodik. Az utolsó leheletéig ragaszkodik ehhez.

Mintha több mondanivalója nem lenne, nézett ránk merően. De mégis folytatta.

– A munkája mellett a Palira maradt az egész háztartás gondja. Napközben mi figyelünk az anyjára, vizet is mi viszünk nekik a sarki kútról. Így van ez már nálunk, cigányoknál.

Elgondolkodott, majd hirtelen nekünk szegezte a kérdést.

– Együtt dolgoznak a Palival?

– Nem, mi diákmunkán voltunk a gyárban.

Hümmögött és mintha megenyhült volna az arca.

– Menjenek tovább. Nem maguknak való ez a világ. Eleget láttak belőle, nem hiszem, hogy bármelyikük ide kíváncozna. Menjenek Istennel!

Meg sem várta a köszönésünket, eltűnt a kerítés mögött.

Az úton visszafelé nem sok mondanivalónk maradt egymásnak.

Még két nyarat dolgoztam a konzervgyárban, de már semmi sem volt olyan, mint azon a nyáron. Hiányzott Ilcsi, akit előléptettek és másik konzervgyárba helyeztek át, és Palikát sem láttam soha többet.

És a Zukicsokkal sem emlegettük soha többet a Zúzmara utcát.

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – PERU

Úton a hegyek felé a csendes-óceán partján

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – PERU

Fogtak nekünk ebédet

„Kút-őrző fa” – Nazka felé

„Medvetalp-ültetvény2

Kör-körös kő kutak

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – PERU

Főtér – nemzeti ünnep reggelén

katonai tisztelet adás – nemzeti ünnep reggelén

Jezsuita templom

Perui asszony

Lencse által, világosan...

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói – PERU

Park a város Főterén

PROSSZER GABRIELLA JÚLIA

VIHAR NAXOS SZIGETÉN²⁷

(küzdő lélekkel)

regényrészlet

S a „semmi komoly, csak egy könnyű flört” első kalandját éppen a román özvegyasszony, Martha karjában éltem át, akit a baráti társaságok Lady Marthaként emlegetnek, ma is...

Tetszett nekem a gömbölyded hölgy, de valahogy a szökéssel nem tudtam úgy tüzet fogni sosem, hogy abból esetleg románc, hovatovább igazi szerelem alakuljon ki... És ezen még az sem sokat tudott változtatni, ha kiderült az eredeti egykori hajszínük. Miként ez a Lady Martha esetében is történt...

Elutazásom (hazautazásunk) előtt három nappal Suzzy azzal fogadott a reggeliző asztalhoz ülve, hogy egy baráti társasággal a Lady hajója holnap felszedi a horgonyt a szigeten és levitorláznak Hamburgig, s ha van hozzá kedvem, tartsunk velük. Onnét is hazautazhatunk, ha már nem akarunk tovább maradni. (Jó hát, azért nem kedvem nem volt... Inkább már a honvágy gyötört.) Suzzy még hozzátette, hogy ő a nevemben igent is mondott, mert Laura meg rám bízta a döntést.

Az igazat megvallva, én már megbántam, hogy nem hagytam „elcsábítani” magam senkitől sem és a Skandináv éjszakák majd mindegyikét vagy társaságban italozással vagy Laurával szeretkezve töltöttem el, kivéve az első pár napot és éjszakát, amit Cilivel. S ki tudja mit mulasztottam, hagytam ki... Megbántam gyávaságom és égtem a vágytól, hogy Lady Martha jachtján, az ő vonzó társaságában csorogjunk le Európába. De azért csak megmaradtam rabnak, a szerepem rabjának, mert már szereppé vált, kötelességemnek éreztem most már tovább játszani Laura és Suzzy előtt. (Persze: Cilit nem tudtam megtéveszteni. Elmondott mindenféle gyáva nyúlnek, kiöregedett Casanovának, levitézlett Don Juannak, mert átlátott rajtam...) Minél jobban nyugtalanította őket az én elzárkózottságom (tünetőleg egyetlen nővel sem beszélgettem el hosszan) annál inkább játszottam a szomorú, szerelmétől távollevő bús lovagot. Láttam én, hogy egy idő után valóban komolyan is aggódnak... Néha azon kaptam őket, hogy épp tanácskoznak, legalábbis nekem úgy tetszett...

Este Laura bejött utánam a szobába.

– Holnap – mondta szelíden, és kezét a vállamra tette –, holnap hajnalban indulunk Hamburgba.

Rosszkedvűen húzódtam el tőle:

– Semmi kedvem korán kelni... – feleltem.

A számra tette az ujját:

– Én már megígértem, hogy velük tartunk. Nem fogod megbánni, Kincsem.

Nem feleltem, de hallgatásom beleegyezés volt. Biztos, hogy nem fogom megbánni. Önkéntelenül is ezt gondoltam...

²⁷ Prosszer Gabriella Júlia készülében lévő regényének részlete

...Cseppet sem csodálkoztam azon, hogy egy hajókabinban ébredtem, de azon már igen dacára a szétdúlt ágynak, hogy egyedül. Lehunytam a szemem, hogy visszacsalogassam az elillant álmot. De nem ment. És akkor hirtelen minden eszembe jutott...

Sietve felöltöztem és fölmentem a lépcsőn.

A Lupus Transzszilvánia egy jókora vitorláskikötőben ringatózott, szelíden.

Marthat a fedélzeten találtam. Tágra nyílt ibolyaszínű szemekkel köszöntött.

– Szervusz, Julienne, .

Furcsa volt „Julienne-nek” hallani magamat, de tőle el kellett fogadnom, mert ragaszkodott hozzá, hogy így becézzen.

– Jó reggelt, Martha – üdvözöltem mosolyogva, és igyekeztem kedves-hálás képet mutatni. Nem került különösebb erőfeszítésembe, hálás voltam neki... Bizonyára előttem is volt már hasonló kapcsolata, de nekem úgy tűnt, hogy nem lehetett ilyen mély. A lelkében, nem...

– Iszol valamit? – kérdezte és az asztalhoz lépett, amely a korlát alatt állt. Tele márkás italokkal.

– Egy citromos vodkát feleltem.

Martha két jókora adagot töltött és az egyik poharat kipirulva a kezembe adta.

– Kedves voltál és gyengéd, Julienne... Add ide a kezed.

Azt hittem, jósolni akar a tenyeremből, de az asszony az ajkához emelte a kezem és megcsókolta.

– A gyengédségedért Julienne – magyarázta, és nem engedte el a kezem. Másodszor is megcsókolta. – A kedvességedért – Aztán felhevült arcához szorította a tenyeremet. – Mindenért suttozta.

– Nem szabad, kedves. Nem szabad ezt... – mondtam neki, és szelíden elvontam a kezemet. – Gyönyörű éjszaka volt. Sokat adsz és jogod van sokat követelni. Jogod van mindenhez. Már saját jogod, s felejtsd el, hogy valaha is kiszolgáltató voltál... egy férfi kiszolgáltatója, még ha az a férjed volt is. Érted? S legtöbb jogod a szerelemhez van, mert te erdélyi kicsi virág arra születted, hogy szeress és szeressenek.

Akkor elmosolyodott.

– De megeredt a nyelved, megint... Imádnivaló, ahogy te megmagyarázod a megmagyarázhatatlant is?! Gyere, szeress! A te dolgod ez, és te tudod is magadról rég!

Tudtam?

Valószínűleg, igen.

Még, ha soha nem is mondtam ki hangosan.

Folytatjuk...

GYÖRGYPÁL KATALIN

Szolgálat...

Szolgálat. Milyen szép szó. És milyen szép dolognak tűnik a tartalma. Nagyon sokszor valóban szép. Egy nép szolgálata. Egy eszme szolgálata. Emberek, közösség szolgálata... Hm. Egy uralkodó, aki népét szolgálja. Vagy Lenin, ki „feláldozta hű életét” – valahogy így szól egy mozgalmi dal fél sora...

A mártír anya, aki csak családjának él, családját szolgálja (ki), miközben gúzsba köti magát és családját.

Katonai, rendőri szolgálata. „A haza szolgálata.” Ezek számomra túl szép szavak. Nem sokat mondanak így, messziről, laposan és általánosítón.

A király, a vezér, a főnök szolgálatában. Van, aki büszke rá. A nemzetet szolgálni – nemes dolog. Egy ügyet szolgálni, egy valóban igaz (?) eszmét szolgálni – de nem kiszolgálni –, és senkinek nem szolgálja lenni! Szolgálni – nem szolgálalkúen!

Emberek önzetlen segítsége nélkül még nehezebben élnénk. Azokra gondolok, akik jó értelemben, egyértelműen, valóban szolgálnak. Pénzért, fizetségért vagy önkéntesen. Pénzzel nem lehet igazán megfizetni jóindulatot, törődést, másokra figyelmet: szolgálatot. Persze vannak, akiknek amúgy kötelességük lenne a szolgálata, de a minimumot sem teljesítik – fizetségért.

És vannak, akik túlteljesítenek. Egészen a kifáradásig, a kiégésig.

Jól szolgálni nem is olyan könnyű. Mindenki megelégedésére szolgálni pedig valószínűleg lehetetlen.

Jól – hasznosan, és anélkül, hogy saját maga tönkremenne, belerokkanna, kiégne. Anélkül, hogy „megmentővé” válna, (ál)messiássá, vagy „mindentudóvá”. Uralni vágyóvá. Olyanná, aki mindent tud, és csak ő tud. Aki mindent megcsinál, mert ő és csak ő tudja, mit és hogyan kell. Anélkül tehát, hogy zsarnokoskodóvá válna. Rossz értelemben vett uralkodóvá.

Aki „szolgál”, még nem „szolgáló”... és mégis sokszor és sokan annak nézik, ha nem vigyáz, úgy is kezelik, saját szolgálójukként. Lealacsonyítanák saját külön érdekeik szerint. Még le is néznék, ha „szolgáljuknak lenni” hajlandónak gondolják. Ők ugyanis nem teszik meg azt, amit pedig nekik is meg kellene tenniük a közért, a csoportért, a közösségért; de túlterhelik azt lelkiismeretfurdalás nélkül, aki hajlandó tenni, vállalni... Kevesebbre tartják, mert úgy kényelmesebb. Elhessegetni még a gondolatát is annak, hogy talán ők is tehetnék, ők is segíthetnének, ők is „szolgálhatnának”. Még mit nem! Pont ők?! Ugyan. Majd megteszik mások. A „szolgálók”.

És általában... meg is teszik. Mert egyszerűen másképpen gondolkodnak, másképpen jár az agyuk, számukra belső öröm forrása, ha nemes ügyért tehetnek valamit, ha nemes célt szolgálhatnak. (Most nem térnék ki arra, mi igazán nemes ügy... mert bizony jól tudjuk, hogy a pokol felé vezető út is jószándékkal van kirakva!) Tehát – szolgálnak. Nem várnak érte ellenszolgáltatást, vagy nem erőfeszítéseik arányában. (Kevesebbet, úgy értem. Mert aki többet vár el érte – az már nehezebben nevezhető szolgálatot teljesítőnek...)

Mások pedig – visszaélnék vele. Mindig megindokolják, ha rákérdezőnk... de attól még tény marad.

De nem ők viszik előre a jó ügyeket sohasem. Hanem azok, akik valóban – szolgálnak. Mindnyájunk érdekében.

*(Megjelent a Kláris 11/5. számában)
és az „Összetartozunk?” (2015) c. esszé kötetben)*

HABOS LÁSZLÓ

álmodik az éjjel

a füstkarikákon áttört szuszogás
meggörbít ma acélrácsot
álmodik az éjjel
s az álmom
a tegnapinál is merészebb
ó az a szem
angyali fénnel ragyog
ó az a haj
selymes zuhatag
ó az a blúz
merészen kacér
ó attól a mosolytól
égető pirt kell elviselni
szégyenlős a fogyó hold
takarózik csillagfénnel
ma beszélő volt
s álmodik az éjjel
és cérnaszálon függő
kristály remény
időtlen időt tördel
s míg a felkelő nap
elkergetni igyekszik
varázslatos éjemet
vezényszóra ébredek
kilencszázhuszonnegyedik hajnalon
még mindig ártatlan rab vagyok

NYAKÓ ATTILA

És a mesék folytatódnak

Az Óperenciás tenger száraz félig,
évig érő paszuly sem ér már az évig.
Az Üveghegy helyén szupermarket épült,
két bors-ökröcskéből marhapörkölt készült.

A Jičíni erdő fáit kitermelték,
mézeskalácsházat szétnyalták a medvék.
Óz, a nagy varázsló porszívóval házal,
Csodaország pedig rég egyesült Svájjal.

Pilótajátékért körözik kis Mukkot,
állatkertbe zárta Simabőrű Vukot.
Csalás miatt ül a ravasz kiskakas is,
kiderült, hogy gyémánt fél krajcárja hamis

Hajléktalan lett az öreg király fia,
örökségét vitte a lakásmaffia.
Aladdin Facebookon hirdeti a blogját,
Mazsolát és Tádét időnként ellopják...

Münchhausen báró drogbáró Münchenben,
a sárkányfűárus spanja az üzletben.
Valóra vált a két Grimm fivér rémálma,
nem indul muzsikus manapság Brémába.

Éjjelente ott is Kalasnyikov zenél.
Farkas és Piroska vadházasságban él.
Törpék pénzbehajtók, immár mind a heten,
Hófehérke almát árusít a neten.

Kukori, s Kotkoda Maggi zacskós leves,
Maci Laci mackós, Zsebibaba zsebes.
Az ólomkatona zsoldos Csecsenföldön,
sok kedves figurát fenyeget a börtön.

Döbrögi nagyuram hithű kommunista,
satöbbi, satöbbi, hosszú még a lista.
Ez a zord valóság – mit szoltok, gyerekek?
A nagy mesemondók kitoltak veletek...

Grafika: **TRAUTSCH TIMEA**

VERMES GYÖRGY dr

Nem is régi vicc

Jean, vegye le a blúzomat, a szoknyát,
Melltartómat, bugyim és a harisnyát!
Ha még egyszer a szemem észleli,
Hogy Jean, Maga ezeket viseli,
Akkor én fogom és kirúgom Magát!

Üzleti ajánlat

Mondja drága Patikusnő, mit ajánl nekem?
Panaszom, hogy állandóan áll a fegyverem!
- Nővéremmel egyeztetve: kaphat egy kocsit,
Vezetői részesedést, bért, nem is kicsit!
- Megegyeztünk, holnap reggel már itt a helyem!

Mi a közé?

Közíró megírja azt, ami a közé,
Gondot, bajt, örömet tesz ő nekünk közzé.
De hát minden író a közhöz tartozik,
Ki fióknak ír csak, ide vágyakozik.
Pornóíró nem az, mert ő a lábközé!

VERASZTÓ ANTAL

Az álmok nem öregszenek

„Egy nagy útról álmodtam én
Ahol te jártál egyedül”

Ma is Istennek napja van!

Az álmok és az emlékek nem öregszenek. Legalább is ezt képelem apám csendes házának udvarán a sűrű fűben heverészve ahol harangvirágok bólogatnak körülöttem. Mindig szerettem volna a világ valamelyik pontján egy kerthelyiségben, ülni. Magányosan. Valami addig még meg nem történt eseményre várva.

Valami szíven érintő pillanatra, amit csodának is szokás nevezni. Mert nem az idő múlik el, hanem mi benne. És az sem lenne utolsó dolog, ha a színhely választana ki engem, lehetnék, mondjuk tengerparti városban, a menü pedig saláta és rák ördögmártással, az lenne a jó! Meg egy szellő finomságú érintésű kéz a kezemben.

Az emlékekről aztán pasztellszínű képeket lehetne festeni, ahogy ott várakozom az árnyékkal terített asztal mellett, mert nem tudom, hol és kit keressek. Igen abban a kerthelyiségben, ami pontosan olyan, mint amit ébren elképzelttem. Hogyan találtam rá? Egy sikátorszerű szűk utcácska szinte kézen fogva vezetett ide, erre a helyre amelyet, valami ősi földi, vagy földöntúli harmónia sugároz körül.

Vágytam rá, hogy itt legyek.

Várakozás közben az alábbi sorok jutnak eszembe „*Nincs Múlt s Jövő – Jelen van/ míg élsz, mindig veled van.*” Előbb a cédrusfák lehelete érkezik meg, majd a hajából rebbenő keleti illatok. Késő nyár van és szombat. Szeme titokzatos fényekkel telik meg mikor régi dalok vágyat idéző hangján súgja: az én nevem, Tárja. A poharak csengő kacagása a kócos lombú fákig hallik. Forró kenyérlepény, báránysült, bor, a hegyekből hozott gyengén pezsgő forrásvíz csöppek gyöngyszemei a poharakon. Mondják, ebben a városban gyorsan leszáll az éj, mert a halk álmok ide járnak pihenni.

Lassan úsznak emlékezésem hajói a szirt felé, s ahogy elém tárul az ősi táj, a költővel együtt kiáltom: nincs halál! De én e pillantásnyi emléktől a mindenségbe hallgatózom. Vajon megáll-e a tengerparton, ha eszébe jut, hogy újra szeptember van, s szombat. Különös szépsége is akkor jut el igazán tudatomig, amikor ajkának langyos titkát megosztja velem. Még soha nem álmodtam ilyen szépet! De hát én nem vagyok álom – mondja, Tárja – az álom az, amit a harangvirágokról meséltél nekem. Majd a szelíd csillagok alatt belesétált az előtte álló

időbe, s én nem tudtam, hová menjek utána?...

VASI FERENC ZOLTÁN

VIRÁG! – FÖLD! – JÉZUS!

A naplemente feloldja a kapupántot:
A Lélek erejében – látjuk a lángot,
mely lepkeként rebben a gyertyaszálra!
Szívünkéből szívünkbe suhan az álom,
s a gyönyörűség megpihen egy virágon.
Hús ég fegyelmezi a parázs-paripát,
egésze elhordja a népet a böjtben,
míg favágó-hit aprít szekérre egy tölgyet.
Áhítathajnal!

Fényeskedik a madár,
mely a teremtés ágáról kezünkre szállt.
És úgy árassza éneke a kegyelmet,
ahogy édesanyám tenné elém az ételt,
mi általment engem, télből a tavaszba,
ebbe a sarkantyúzott illat-patarobajba!
Vágtatunk síráson inneni örömmel –:
Temető-gyomrunk a lakodalmi étket
forгатja – áldozott! –, nevetéssel ébreszt!
Látjuk a tömjént, mint tulipánt sűg, –
nekűnk sűg, fülekbe gyón. Hát: élűnk!

HALÁSZ ERZSÉBET

Szép nevetés

Nagyikám ágyánál ülve, utolsó beszélgetésünkön odasúgta: – Maradj egy kicsit... én... találkoztam a szerelemmel – megkísérlem elmesélni. Azért, mert látom, hogy van is, meg nincs is valakid. Valaki nem tágít mellőled, de te csak menekülsz. Világítsd meg egy kicsit. Aztán majd én is mesélek.

– Igen. „Ő” valahonnan megtudta, hogy találkozgatok valakivel. Hirtelen szól a telefon, és egy hang: „A hetes végénél várlak hatkor”. Bambán bámultam a kezemben ugráló telefont, és már éreztem, ahogy elrejtí a kezemet az övében, megyünk a Rákos-patak partján a sűrű hóesésben, a földet már nem is érintve... Aztán, ahogy találoztunk, mondja, már nem Pesten lakik, mert a nejt vidékre helyezték. A kicsodádat? Ja, el kellett vennem, mert terhes lett. Egyszer bementünk a búzatáblába..., de nekem többé nem kellett. Csak egy napon az anyám villámló szemekkel fogadott: „Itt járt egy düledt szemű lány, azt ordibálta, hogy nem menekülhetsz, vagy elveszed, vagy feljelent liliomtiprásért” – emelte szeméit az égre anyám. „Azt is hozzátette – olyan hangerővel –, hogy lehetőleg a szomszédok is értesüljenek –, megöli magát, ezzel a leendő unokámat is”. Mondj már valamit! –, kiáltott rám, és leszorította mindkét kezem. Megkukultam. Lebénultam. Valahogy kirángattam a kezeimet, és hátrálni, majd futni kezdtem. Ahogy pár lépéssel utolért, mondja, elvállik, és elköltözünk, akár Amerikába. Egy haverja mondta, látott valakivel, erre ő dühös lett rám, a lány meg adódott... Érzelmileg semmi köze hozzá. Mikor találozunk kellett volna a Napsugárban, akkor volt az esküvő. – Egyébként te is tehetsz róla. Nem engedted be, pedig csak meggyőződni akartam, hogy ...bocs... nem feküdtél le senkivel – hadarta. – Ha elhitted a srácnak – aki igencsak próbálkozott –, durván kellett emlékeztetnem, hogy a haverja vagy, ha csak gondoltad, hogy képes vagyok rá, akkor jobb, hogy a búzatáblában...

Szakadt a könny a szememből, és mintha jégeső zuhogott volna rám. Berohantam a szomszéd boltba. Egy fagyasztott csirkét tartottam a kezemben, mikor újra előttem állt. – Meghívsz vacsorára? – acsarkodta. Nem. Már késő. Minden. – Te együtt élsz valakivel? – üvöltötte olyan hangerővel, hogy a környező házakban bárki értesülhetett, hogy hét év minden szépsége megsemmisült, és csak a gyilkos gyűlölet uralkodik már. A jéges csirkét visszadobtam, és futottam a vonathoz. Ide hozzád.

– Olyan üde voltál egy időben – szólalt meg nagy sokára nagyikám. – Hát igen. Várni lehetett a leveleit. Egész nap erre gondoltam. A fokozódó szívdobogás a levélszekrényhez közeledve... A rosszul fizetett éjszakai műszakhoz derűt varázsolt. Hogy majd elkápráztatom a gyönyörű halványkék ruhával... Különben mi értelme lett volna? S a fodrász alkotta magas sima konty, amit ő egyetlen mozdulattal leenged, hogy omoljon szét a hátamon, derékig. A mozdulat, a borzongás, ahogy lezúdul... Elszürkült a világ. Ezt a másikat, aki járkal utánam, ezt meg nem is látom, nem is érzem, csak jön mellettem.

– Az életet azért le kell élni valahogy – sóhajtott nagymama. Jól megvoltunk nagyapáddal, úgy, mint sokan mások. Megszülettek a gyerekek is. De amit mondani akarok, az nem ez. Hanem... mikor meghalt nagyapád, sok év után találkoztam valakivel – hetvenévesen. Mondogattam én neki, meg magamnak is, hogy hány éves vagyok, de soha ilyen fiatalnak nem éreztem magam, mint vele. „Szép a nevetése” – kedveskedett. Polcz Alaine soraira gondoltam: „Furcsa, ha az ember hetvenévesen szerelemre vágyik. Vagy talán ez természetes? Megértettem valamit abból, hogy mi a szerelem... Mentem a mustillatú, szilvaszagú kertek között, éreztem, hogy könnyű a járásom, szebb és fiatalabb lettem. Mert a szerelem újjászületés. Tudtam, csak egész más ezt megélni..,

Rád hagyom a titkomat, hogy soha ne légy úgynevezett öregasszony.

HORVÁTH–HOITSY EDIT

A kút

Mint aki félig beomolt,
vén kút fölé hajol,
s meglátja lenn
az algazöld, a fénytelen
tükörben mint amorf,
reszkető foltot – önmagát:
úgy látom múltamat.

Itt–ott lazulnak–hullanak
emlékek – zúzott cserepek –,
s telik a semmivel a vak,
sötét üreg...

Szabályos körkörösség valaha
ölelt itt hús vizet
– hőségben szomjat oltót,
mi töltött testes hordót,
mely mára szétesett,
– maradékán vastag moha...?

És a jelen?... Rossz donga,
deszkekáva –, csorba már a
szélén a vasvödör;
rozsdáll a csörlő s horga,
nyikog a forgatókar,
s e bús gödör
felett az ég is szürkül, szűkül,
s darabra törve a saját
képét, töri a lenti tükröt át,
majd mint a csörlő lánc,
belezúdul a kútnyi éjszakába.

Mit várhatnék tavasztól, ősztől...?

BŐSZE ÉVA

Ringató csendem

Csendek szintjeit keresve
leltem rajtett csend-énedre.
Ringató csendem vagy nekem,
nyugtató, édes énekem.
Dallamán lelkem égre száll,
tudva, léted visszavár...
Tavasza vagy, zsongás, újulás,
nyíló virágon méhrajzás.
Csend mélyén finom suttogás,
szavak nyomán tűző parázs.
Világot osztó bűvölet,
nekem nyitod fel szívedet.
Benned van létem, kezdetem,
benned testesül végzetem.
Nálad időzve gyúl a fény,
jön közelebb a messzeség.
Kristályharangként cseng a csend,
minden hangja hozzád eseng,
és e csendes szívérzelem
csendedből vett lételemem...

FETYKÓ JUDIT

Berti meg azok a dolgok...

(az írás korábban megjelent a Kaláka internetes periodikán <http://www.kalaka.com/>)

21. rész

Egy napon átjött Bertiekhez Mamuka, és igen soká susogott a gangon a fiával. Erzsike rosszat sejtett, de a kisgyerektől nem tudott kimenni, és beleavatkozni a beszélgetésbe. Aztán mikor meghozták a lisztet, a terményt, amivel egész évi ételmezésükre számított az asszony, annak bizony nagy híja volt. A férfi ógott–mógott, végül bevallotta, hogy az anyjának küldött belőle, mert az igen sírt, hogy nehezen élnek.

– Nehezen? – képedt el Erzsike. – Ők ottmaradtak a *vanban*. Neked meg mit fog enni a fiad? Miből etetek baromfit, ha neked az anyád sírása fontosabb... ott vannak a testvéreid, az imádott lányai, ők mér' nem segítik?

Berti erre nem tudott mit mondani, ajtócsapkodások után elment a kocsmába. Eztán egyre kevesebbet volt otthon, a faluban sugdosni kezdték, hogy Siska Mancinak csapja a szelet. Erzsike erről senkivel sem tudott beszélni. Azt nem engedhette meg magának, hogy ebben a faluban az ő sirámairól pletykáljanak. Volt már tapasztalata a férje viselkedéséről. Százszor, ezerszer megbánta, hogy nem követelte ki: taníttassák. Igaza volt Zsazsának, sóhajtott magában, mert a húga többet akart, tanulni akart, nemcsak a falusi nő szokásos életsorsát beteljesíteni... igaz. Ha legalább varrni tanult volna, megállna a maga lábán... Végül Hunor néni erősítette meg, hogy van valami ezekben a megjegyzésekben, amit a falusiak néha csak úgy odavetve mondanak Erzsikének.

Az asszonyt közben nagy veszteség érte. Az őszi betakarításkor felöntögették a csöves tengerit a padlásra, és beszakadt alatta a plafon, ráesett a szekrény tetején dobozokban tartott üveg- meg porcelánedényeire. Könnyek közt szedte össze az épen maradt darabokat; odalett a fehér meg a rózsaszín metszett-üveg pohárkészlet, amelyhez butellák is tartoztak, a kék üvegből készült garnitúra, a sárga üvegpoharak, tányérok. Mintha még a véletlen is csak rombolna, szagagatna le róla valamit, a régi életükből, a régi tárgyaikból...

A következő év tavaszán Zsazsák átköltöztek Perbenyikből Újhelybe. Zsazsa minden stafírunját elhozhatta, az ő férje magyar királyi vasúti tiszt volt: más elbírálás alá estek. Kaptak is egy nagy lakást a város fő utcáján, egy romos házban. Amint lehetett, Zsazsa leutazott hozzájuk Dámócra. Tőle hallották, hogy a városból sok munkás elment Ózdra, mert ott a kohászat jól fizet, lakást is adnak. Ez a hír igen megragadt Erzsike fejében, és sokat emlegette, hogy Bertinek is el kéne indulnia, kihasználnia a géplakatos szakmát, valahol az iparban elhelyezkednie. A férfi nehezen állt rá a változtatásra, de a felesége csak egyre mondta és mondta a magáét. Végül Berti elutazott az iparvárosba, hogy tájékozódjon. Voltak ott a Kotoska rokonokból, akik Bélyből telepedtek át, azok is főleg a vasműben dolgoztak. Azzal a hírrel tért haza, hogy hamarosan mehet a kohászatba, felvették.

Ősz végén ismét meglátogatta őket Mamuka. Erzsike ideges lett, ahogy meglátta az anyósát. Az öregasszony most nem panaszkodott, inkább az otthon maradt család dolgait sorolta. Gyakran visszatért Berti keresztlányára, aki a legidősebb lánytestvér, Margit gyereke volt. A férfi nem tudta mire vélni ezt a célozgatás ízű beszédet, várt, hogy az anyja végre térjen a tárgyra.

– Mert felnőtt ez a lány, hál' Istennek – sorolta Mamuka. – És most kérője is akadt. Csak hát a stafírun... Fiam, te vagy a keresztapja. Emlékezz, mit mondtál a kislány keresztelőjkor: „egy lovat meg egy fejős tehenet kap tőlem nászajándékba, mikor férjhez megy”. Ezt mondtad.

A férfi hangosan felnevetett.

– Ezt mondtam, édesanyám. Ezt – és csak nevetett, nevetett, majd hirtelen abbahagyta.

– Akkor?... – tette fel a döntő kérdést Mamuka. – Mi lesz?

– Édesanyám, maguk nem normálisak. Ki voltam én akkor, meg ki vagyok mostan? Mindenem odaát maradt. Még a háború alatt a bankok elnyelték a pénzünket; csak a kassaiban harmincöt ezer pengő ragadt be, a terebesiben hetvenötezer, a helmeciben meg közel hatvanezer... Nem látja maga: mi földönfutókkal egyenlők lettünk. Alig bírunk létezni...

– Azt ígérted... – makacszkodott az öregasszony.

– Miféle anya maga, édesanyám? Magának semmi belátása nincs? – a férfi hallgatott egy darabig. – Menjen haza, édesanyám, már amennyire maga édesanya... menjen haza, a lányaihoz, a házukba, mert magának még van hova mennie... de gyorsan induljon! – és kinyitotta az ajtót Mamuka előtt.

– Még jó, hogy megírtuk azt a szerződést... – mondta Berti, miután jól kimorogta magát, amely morgásba néhány káromkodás is belevegült. – Ez... ezek még arra is képesek lennének, hogy azzal állítsanak be a bátyádékhoz, hogy az övék az a kis szegénység, amit náluk raktunk le... Megvan az a papír? – kérdezett rá a tanúk előtt aláírt szerződésre, amit az utolsó pillanatban kötöttek a sógorral, aki képletesen megvette az ingóságok java részét. Meg persze írtak egy olyan papírt is, mely szerint az előző szerződés csak azért van, hogy ne kobozza el az állam, ami ott maradt.

– Minden papír megvan. Nyugodj meg – válaszolta az asszony, aki jól tudta, most nincs helye különösebb csitításnak; meg kell várni, míg a férjében lecsillapodik a nagy háborgás. Arra is gondolt, hogy ez az eset végül jól jött, most aztán megmutatta a kedves Mamuka, hogy miféle anya ő valójában...

Hosszan hallgattak. A kisfiú az anyjához húzódott, pedig igen apás volt.

A férfi feldúlt arcvonásait látva az asszony úgy döntött – bár nem szoktak itthonra bort venni –, hogy ma ő megy el érte a kocsmába. Most az lesz a jobb megoldás, ha Berti itthon marad. Kell a bor. Valahogy ki kell oldani ezt a rendkívüli feszültséget...

– Hozok egy kis bort a kocsmából. Addig figyelj a fiadra – törte meg a csendet Erzsike.

Elégedettségféle érzés töltötte el az asszonyt, visszanyert valamit régi önmagából. Most ő, aki tiltja az ivást, ki nem állja az italszagú embert, az ostoba, bor miatti hőzöngést – most öneki kell bort vennie, mert most a bor: kell. És neki, igen, neki, a feleségnek is kell az a pár lépésnyi egyedüllét: addig kiülhet az arcára, hogy ma visszazökkent annyi minden, amit már veszni hitt. Amit nem láthatott meg rajta az ura sem, mert ez a férfi, bár Erzsike még mindig szerette, már nem érdemelte meg, hogy az ő igazi érzelmeinek tanúja lehessen. Már soha nem érdemli meg... mégis, az ő ura... Csak tudjon jól bánni vele, míg még szeretni bírja... Felemelt fejvel lépett be a közeli kocsmába, ahova ez idáig a lábát sem tette be, és egy liter bort vett az urának. Mikor fizetett, a Siska Mancit ott izogató apjának hosszan a szemébe nézett. Ez a vénember tud a lánya meg Berti dolgáról, és azt várja, hátha a férfi elhagyja a családját. Na, abból nem esznek. (Soha nem bírta megérteni, hogy az ő férje miért akar ilyen terpedt nagy darab kurvákra mászni, mikor... mikor ő maga középtermetű és arányos testalkatú volt... csak az a Kveta volt csinos kis nő, Móric Jolán meg magas, de arányos alkatú, igaz, mindkettő még legénykori vonzódás volt...) Na, volt már különb szeretője is ennél a hízott libánál – gondolta az asszony a széles csípőjű, magas, kövérkés Mancit összehasonlítva előző szeretőkkel –, azok se tudták szétdúlni a családot... nem tudják ezek... nem tudnak ezek semmit.

– Öröm érte az uramat, megérdemli, hogy magam vigyek neki egy kis jó bort – mondta csak úgy, és közben a Siska szemébe nézett kitaróan, pillogás nélkül, olyan tekintettel, amely a régi, az urát, a családját magának tudó asszony tekintete volt. Az öregember nem állta az asszony, a feleség szúrós nézését, elfordította a fejét. Az meg, ahogy kimondta: „Öröm érte az uramat”, egy picit felnevetett, mert úgy egészében egyszerre sírni és nevetni valónak érezte a helyzetet; de érzett valami győzelemfélét is – akkor meg miért ne nevéssen?

Folytatjuk..

BÁRDOS LÁSZLÓ

Macsckarejtvény

To the memory of Ted Hughes

Lelapul a lánymacska a gerjedelemtől, lapockái
agresszív megfeszülését
közli a nézővel. Édesen gügyögve
őrzöng, azaz a hangja
ekképp is félreérthető.
Miákolása szirupot
von ki a természetből, s a szőnyegre okádja.
Így is otthonos a neoegzotikus
mintákon. Beléjük simul.

Már bölcs a néző, régen kitudta,
merről fúj. És hány hét a világ.
E szőnyegmarcangoló ábrában is kiveszi szeme
az élet csavaros egyneműségét.

Tudja a választ. Találós kérdés
kapar, nyújtózik előtte, s tudja ő:
ő maga a válasz, viszont
még élete sem lehet a tét.
Feldomborított hátsófelével a rejtvényfeladó
tőle ugyan mit se vár.
Csak teljesíteni vágyik, meg teljesülni.
„Üdvözülni, üdvözíteni” — így szitkozódna
a néző. De mit beszéljen? Kihez, mihez
szóljon hozzá, aki, ami biztosan
csak ott kapar a szőnyegen? S majd épp az ő
álszent szégyenkezése
segít itt valakin, valamin.

Míg a szőnyeg
egy másik mintáján álldogál, élete
sem lehet... élete is
csak odavetett okozat.

Nyár van, nyár (2)

Fotó: DARVAS JUDIT